

A. Z ŻYCIA NAUKI I Z ŻYCIA TOWARZYSTWA

Jaroslav Pánek

HUMANISTYKA JAKO POMOST MIĘDZY TOŻSAMOŚCIĄ NARODOWĄ I GLOBALNĄ OTWARTOŚCIĄ

Nauka na rozdrożu

Żyjemy w czasach, które charakteryzują się niepokojem i niepewnością. I nie chodzi tu tylko o gospodarkę i politykę, o świadomość, że skończył się okres trwałego wzrostu i że demokratyczny system rządów stanął przed bardzo trudnymi do rozwiązania problemami. Także w sferze nauki i jej przyszłego rozwoju panuje duża niepewność. I nie dzieje się tak bynajmniej tylko dlatego, że jeszcze do niedawna jednoznacznie dominującemu obszarowi euroamerykańskiemu w dawnych kręgach cywilizacyjnych na Dalekim Wschodzie wyrósł nieznany wcześniej rywal. Dzieje się tak również — i przede wszystkim — z tego powodu, że nie wiadomo, w jakim stopniu Unia Europejska traktuje na poważnie swoje deklaracje rozwoju naukowego, i że dodatkowo pojawiają się wątpliwości co do tego, czy współczesny kierunek zarządzania nauką i szkolnictwem wyższym jest właściwy. Coraz mocniej odzywają się głosy o jego dewastujących skutkach.

Dwie wypowiedzi, które zabrzmiały w ostatnim czasie, są szczególnie alarmujące. Kilkudziesięciu laureatów Nagrody Nobla wezwało przedstawicieli państw europejskich, by podczas ustalania budżetu europejskiego uświadomili sobie swoją odpowiedzialność za przyszłe pokolenia i aby odrzucili dążenia do znacznego zaoszczędzenia na badaniach, i to nawet kosztem odsunięcia Europy na boczny tor rozwoju światowego¹. Jednocześnie wystąpili wybitni przedstawiciele czoło-

¹ List otwarty laureatów Nagrody Nobla do przedstawicieli państw europejskich i instytucji Unii Europejskiej ukazał się 23.10.2012 r. w czołowych gazetach w każdym kraju

wych europejskich uniwersytetów — Cambridge i Oksford — i wraz z innymi kolegami założyli Radę ds. Obrony Brytyjskich Uniwersytetów (*Council for the Defence of British Universities*). Intelktualiści na uniwersytetach, które przez wiele dziesięcioleci stanowiły wzór dla Europy i Ameryki, mają poważne obawy co do poziomu swojego szkolnictwa wyższego i nauki. Co to się zatem dzieje w krajach europejskich, które mają stuletnie tradycje kształcenia i są jeszcze nadal stosunkowo bogate?

Keith Thomas (historyk z Oksfordu) i Martin Rees (astrofizyk z Cambridge) dostarczyli odpowiedzi z dwu stron — z punktu widzenia nauk humanistycznych oraz przyrodniczych — ale ich poglądy były całkowicie zgodne. Europejskie badania naukowe i kształcenie akademickie niebezpiecznie oddalają się od swojej podstawowej funkcji, mianowicie poznawania i kształcenia, i coraz wyraźniej dostają się pod dyktando krótkoterminowych interesów gospodarczych i biurokratycznego zniewolenia. Zanikają podstawowe wartości naukowe, jakimi są niezależnie kierowany rozwój zdolności intelektualnych i krytycznych, wolność słowa i przestrzeń do myślenia, a uniwersytety za pośrednictwem wpływowych kręgów biznesowych i związanych z nimi rządów dostają się pod dyktando rynku; ich badacze i nauczyciele stają się „producentami”, a studenci zmieniają się w „klientów” lub „konsumentów”. Podstawowym kryterium stał się zysk finansowy, w którym poszczególne uniwersytety odgrywają rolę konkurentów handlowych. Pieniądze są podstawowym miernikiem i celem, bez względu na intelektualne konsekwencje takich działań.

Zamiarem protestujących brytyjskich kolegów stało się przywrócenie autonomii nauki i szkolnictwa wyższego, ponieważ są przekonani, że naukowcy — a nie politycy i biurokraci — są kompetentni do kierowania i oceny badań oraz kształcenia. Istotne znaczenie ma wolność myślenia i idee, a nie pogoń za grantami, za rzekomą doskonałością naukową (*excellent science*) i zapewnieniem sobie miejsca w hierarchii naukowej. „Tak nauki przyrodnicze, jak też humanistyka, a w nich wzajemne zaufanie i wysokie morale są podstawowym napędem siły twórczej” — oświadczył znany angielski astrofizyk. Brytyjcy naukowcy po raz pierwszy tak zdecydowanie przeciwstawili się koncep-

Unii Europejskiej; np. *Nobelisté šéfům států a institucí EU (Nobliści do szefów państw i instytucji UE)*, Lidové noviny (Praha), 23.10.2012, s. 11.

cji kształcenia rozumianego jako rynek i podkreślili, że ta ideologia jest zupełnie nie do pogodzenia z moralnym podejściem do natury oraz człowieczeństwa.

Obecna sytuacja zagrożenia nauki bardziej zbliżyła do siebie przyrodników i humanistów. Nie tylko „nowe sposoby pozyskiwania energii, nowe formy produkcji i produktów”, ale także „sposoby lepszego zrozumienia funkcjonowania społeczeństwa i jego lepszej organizacji” są tematami, bez których odpowiedniego rozwiązania ludzkość, a zwłaszcza jego europejska część — w sensie dosłownym i przenośnym — poruszałaby się po omacku².

W tej sytuacji zaczyna się zmieniać pozycja nauk humanistycznych w Europie, które w minionym okresie odczuwały swoją marginalizację, ponieważ zgodnie z teorią rynku nie przynosiły wymiernych korzyści finansowych. W związku z tym, że ich znaczenie dla kształcenia — którego wartości pod względem finansowym nie można podać w liczbach — nie było brane pod uwagę, znalazły się w defensywie, a ich przedstawiciele odczuwali potrzebę obrony istnienia samej humanistyki. Zamiast podkreślać niezbędną komplementarność, przystąpili do nierealnego porównywania z naukami przyrodniczymi i technicznymi, które całkowicie wyraźnie zmieniły poziom życia materialnego na naszej planecie, czy z naukami medycznymi, dzięki którym w ostatnich dziesięcioleciach znacznie podniosła się długość życia ludzkiego oraz jego jakość pod względem zdrowotnym. Humanistyka z takiego porównania, w środowisku ekonomicznej kalkulacji, nie mogła wyjść zwycięsko.

Elementem składowym argumentacji obronnej stało się sztuczne zaostrenie konfliktu między powiązaniem nauk humanistycznych z wartościami narodowymi z jednej strony a uniwersalną otwartością nauk przyrodniczych ze strony drugiej. Nie uważam, aby to była właściwa droga do znalezienia miejsca na ziemi, innymi słowy do uznania

² Stanowisko czołowych brytyjskich naukowców jest zawarte w tekście programowym *Fidei defensores. Universities must return to teaching and researching* — <http://www.timeshighereducation.co.uk/story.asp?storycode=421722> (8.11.2012). Jest rzeczą godną uwagi, że 27.11.2012 r. brytyjski historyk Howard Hotson (University of Oxford) wygłosił wykład *Understanding the Global University Crisis: The Marketisation of English Higher Education in International Perspective* w Czeskiej Akademii Nauk w Pradze. W tym samym dniu Uniwersytet Karola w Pradze wydał angielski dokument *In Defence of Public Higher Education* w czeskim przekładzie pod tytułem: *Braňme veřejné vysoké školství (Stáhní w obronie publicznego szkolnictwa wyższego)* (Praha 2012, 58 s.).

niezbędności nauk humanistycznych. Pozwolę sobie zatem poczynić kilka uwag na temat posłannictwa nauk humanistycznych właśnie w sferze między wartościami narodowymi i powszechnymi.

Dyscypliny humanistyczne, zwłaszcza nauki historyczne, lingwistyczne i nauka o literaturze, ze względu na swój charakter są rzeczywiście zakotwiczone w językach narodowych i w tematyce mikro– czy makroregionalnej (z punktu widzenia źródeł, wyników wiedzy i ich *receptji prymarnej*), ale jednocześnie są predestynowane do intensywnej międzynarodowej komparacji i *receptji wtórnej* bez względu na granice języków, państw czy kontynentów. Pozycja nauk humanistycznych w małych krajach z językami lokalnymi jest pod tym względem trudniejsza w porównaniu z analogicznymi dziedzinami uprawianymi w dużych państwach i w językach kongresowych, chodzi jednak tylko o aspekt ilościowy, a nie o różnice dotyczące istoty rzeczy.

Współczesne problemy świata euroamerykańskiego i niedostateczne zrozumienie siebie samego oraz innych kręgów cywilizacyjnych są między innymi konsekwencją długofalowego niedoceniaenia nauk humanistycznych w badaniach oraz w edukacji na wszystkich poziomach szkół; ale mogą być również spowodowane pewnym zamknięciem się badaczy humanistycznych we własnej skorupie i ich niewielką ochotą do przystąpienia do rozwiązywania kluczowych problemów globalnych. Nauki przyrodnicze, medyczne i techniczne w pełni zasłużenie zyskały powszechne uznanie, jednak ich rozwój nie prowadził i nawet nie mógł prowadzić do harmonizacji stosunków międzyludzkich i międzynarodowych. Na tym polega podstawowe zadanie nauk humanistycznych, które należy rozwinąć z całą siłą — od zrozumienia własnej tożsamości, przez poznanie specyfiki innych narodów i cywilizacji aż po dialog międzycywilizacyjny i współistnienie. Nieznajomość czy niedoceniaenie pozytywnych oraz negatywnych doświadczeń, które ludzkość zdobyła w tysiącletniej historii, prowadzi do powtarzania starych i popełniania nowych błędów, które w obecnym zglobalizowanym świecie mają znacznie poważniejsze skutki niż w przeszłości. Intensywny i świadomy celu rozwój dziedzin humanistycznych, następnie odzwierciedlenie uzyskanej wiedzy w kształceniu, wychowaniu i życiu publicznym może pomóc ludzkości uchronić się przed dehumanizacją i planetarną katastrofą. Czyżby chodziło o mały cel jednej z gałęzi — humanistycznej — współczesnych badań naukowych?

Uważam, że nauki humanistyczne powinny odrzucić rolę jakiegoś tradycyjnie już z trudem tolerowanego „balastu” na marginesie sfery badań, rozwoju i innowacji technicznych. Powinny podkreślić swoją niezbędność podczas rozwiązywania fundamentalnych problemów XXI w. i swój pozytywny potencjał do dalszego rozwoju ludzkości, który — jeśli chodzi o stosunek narodowego i globalnego — nie polega na tłumieniu, ale przeciwnie — na pielęgnowaniu pewnych siebie tożsamości narodowych i na ich wyrozumiałej otwartości (ewentualnie na uzasadnionym krytycznym określeniu się) wobec innych tożsamości narodowych i cywilizacyjnych.

Kultura narodowa jako wynik interakcji międzynarodowej

Spójrzmy zatem z punktu widzenia wskazanych tez na stosunek narodowego i globalnego ### niezrozumiałe zdanie ### oraz na pozycję humanistyki na tym obszarze. W przeszłości w różnych wariantach pojawiały się hasła „Cudzego nie chcemy, swego nie damy!”. Miały one z pewnością swoje uzasadnienie w okresie walki mniejszych narodów europejskich przeciwko okupacji osmańskiej, przeciwko germanizacji i nazistowskiemu zagrożeniu czy przeciwko sowieckiej polityce hegemonialnej. Bądźmy jednak szczerzy i przyznajmy, że te uproszczone hasła często przenikały czy przenikają nie tylko politykę, ale też naukę, a zwłaszcza humanistykę. Tytułem przykładu wskazać można spory o przynależność niemieckojęzycznych pisarzy, naukowców czy artystów między Czechami, Niemcami, a zwłaszcza Niemcami sudeckimi, które należą do nie aż tak bardzo odległej przeszłości. Po drugiej wojnie światowej problematyka polskości Śląska czy innych terenów zachodnich również nie należała do łatwych. Jednak pod koniec XX w. z nową siłą odezwały się przede wszystkim spory między narodami południowosłowiańskimi w okresie trzeciej wojny bałkańskiej. Utarczki dotyczące przynależności dubrownickiej literatury renesansowej, noblisty Ivo Andrića i wynalazcy Nikoli Tesli do narodu serbskiego czy chorwackiego, tak samo jak Petara II Petrovicia Njegoša do literatury serbskiej czy czarnogórskiej, zostały wzmocnione wydarzeniami po rozpadzie Jugosławii. Smutnym rozdziałem we współczesnej historii Unii Europejskiej jest do tej pory zażarty spór Grecji z małym sąsiadem na północy o nazwie Macedonia. Jednak spięcia na tle przy-

należności dziedzictwa historycznego i artystycznego do Katalonii czy też Hiszpanii, do Irlandii, Szkocji czy też do Anglii zna także Europa Zachodnia.

Naiwnością byłoby chyba oczekiwać od polityków, że natychmiast porzucą tego rodzaju — nie tylko na poziomie dziedzictwa kulturowego — utylitarne spory. Jednakże badacze w dziedzinach humanistycznych mogliby wskazać drogę. Na przykład czeskie badania już zaakceptowały szerszy rozmiar twórczości kulturalnej na obszarze obecnej Republiki Czeskiej; włączają do niego nie tylko dzieła osobistości pochodzenia włoskiego, francuskiego czy innego, tymczasowo działających w Czechach i na Morawach, ale też całą spuściznę kultury niemieckiej, polskiej, słowackiej i żydowskiej na czeskim obszarze, nie odmawiając im prawa przynależności do innych społeczeństw etnicznych. Należy jednak przyznać, że znacznie większe problemy pojawiają się z przewyciężaniem różnic między etnikami żyjącymi na odmiennych poziomach cywilizacyjnych, na przykład Romami w krajach Europy Środkowej i Wschodniej a narodami większościowymi — Słowakami, Węgrami, Czechami itd.

Na duże słowa uznania zasługuje przykład narodu polskiego i jego stosunku do dramatycznej historii najnowszej i współczesnej. Sposób wspaniałomyślnego zaakceptowania i rozwijania dziedzictwa kulturowego wysiedlonego niemieckiego etnikum jako powszechnych pozytywnych wartości może się stać wzorem dla tych narodów europejskich, które tak daleko nie były w stanie się posunąć. We wciąż jeszcze labilnej wschodniej części Unii Europejskiej powstał model tak bardzo potrzebnej równowagi między uzasadnioną pewnością siebie narodu większościowego, wspaniałomyślnością i obustronnym respektem wobec mniejszości etnicznych (zwłaszcza Kaszubów) i jednocześnie otwartością państwa, które odgrywa kluczową rolę w Europie. Nie ulega wątpliwości, że polskie nauki humanistyczne odegrały na tym polu ogromną pozytywną rolę.

Powyższymi przykładami chciałem jedynie wskazać, że przed naukami humanistycznymi — zwłaszcza w krajach europejskich — stoi poważne wyzwanie: uznanie, uzasadnienie i docenienie wartości tego, że kultura pojedynczych narodów europejskich jest zasilana z wielu źródeł i że ten fakt nie jest jej słabością, ale mocną stroną. Nie chodzi tu bynajmniej o zanegowanie wartości jakiegokolwiek tożsamości narodowej, ale o zbadanie i zinterpretowanie jej źródeł i struktury. Jeśli

dokładnie poznamy powiązania i przyjmiemy, że kultura naszego narodu jest wynikiem wzajemnego oddziaływania jego członków w interakcji z narodami sąsiednimi i bardziej oddalonymi, nie będziemy mieć powodu, aby stawiać tę kulturę i jej interesy w opozycji wobec innych kultur. Argumentacyjnie uzasadniony i stale aktualizowany model *wspólnego dziedzictwa kulturowego* może się stać jednym z największych pozytywów humanistyki dla dalszego rozwoju cywilizacji europejskiej.

Stratyfikacja tożsamości

Właściwie to samo, moim zdaniem, można powiedzieć także w odniesieniu do kręgów cywilizacyjnych. Umowna „polityczna poprawność” uniemożliwia nam realistyczną ocenę różnic między cywilizacjami i tym samym także badanie dróg do ich rzeczywistego zbliżenia. W przeciwieństwie do tego teza o nieuniknionym starciu cywilizacji tworzy i wzmacnia nowe antagonizmy rodzące agresję i strach, które są najgorszymi z możliwych przewodnikami ludzkości na przyszłość. Nauki humanistyczne nie powinny jednak popaść w żadną z tych skrajności. Powinny odrzucić puste frazesy o bezproblemowym obywatelstwie świata i z respektem przyjąć badania nad wspólnymi i odmiennymi rysami poszczególnych cywilizacji. Respekt według mnie oznacza zasadnicze uznanie różnic, a nie rezygnację z prawa do krytycznych badań; czyli możliwość badania odmiennej cywilizacji i zachowanie sobie prawa do prezentowania swojego poglądu, co nie oznacza narzucania przedstawicielom innego kręgu cywilizacyjnego własnego spojrzenia.

Za jedno z podstawowych zadań nauk humanistycznych uważam zatem badanie złożonej struktury tożsamości — badanie samej przynależności do tożsamości lokalnej, regionalnej i narodowej, ale także cywilizacyjnej i być może również kosmopolitycznej, przy czym każda z tych warstw identyfikacji zasługuje na dokładne wyjaśnienie, poznanie tego, co należy wyłącznie do danej tożsamości, a co wykracza poza nią. Na poziomie emocjonalnym możemy być wprawdzie wyznawcami pięknej utopii o równości wszystkich ludzi, ale jako naukowcy pomożemy swojemu narodowi, kręgowi cywilizacyjnemu oraz światu raczej w ten sposób, kiedy rozpoznamy i wyjaśnimy wspólne cechy

oraz różnice pomiędzy poszczególnymi tożsamościami. Innymi słowy, należy dążyć do popartej naukowo *stratyfikacji tożsamości* stojących na różnych poziomach społecznych i pokazać, że nie tylko ze sobą konkurują, ale że mogą być także komplementarne, że mogą się nawzajem uzupełniać i wzbogacać. Wynikiem tak ukierunkowanych badań mogłoby być stworzenie racjonalnej i do przyjęcia pod względem psychologicznym struktury tożsamości jako jednej z pozytywnych zasad stosunków międzyludzkich i międzykulturowych. Na tej podstawie moglibyśmy następnie przedstawić zalecenia, w jaki sposób pogodzić interesy większości i mniejszości w określonym środowisku, jak stymulować czy regulować duże ruchy migracyjne, jak zapobiegać wzrostowi napięcia interetnicznego, a następnie także społecznego.

Krytyczna ocena współczesnej sytuacji i potencjału rozwojowego społeczeństw kompleksowych

Bardzo ważnym zadaniem dyscyplin humanistycznych jest udzielenie naukowej odpowiedzi na obecnie niezwykle dynamiczny i w pewnym sensie chaotyczny rozwój ludzkości. Na naszych oczach upadł system bipolarny, zakończyła się jednoznaczna przewaga cywilizacji euroamerykańskiej i pojawiły się nowe mocarstwa, których wysunięcie się na czoło wydarzeń światowych przyczynia się do zróżnicowania zglobalizowanego świata, ale równocześnie otwiera zupełnie nowe problemy. Aczkolwiek w niektórych Akademiach Nauk i uniwersytetach w Europie, Ameryce czy Azji powstają centra badań globalnych, to podejmowane przez nie próby dostarczania powściągliwych odpowiedzi na aktualne pytania na razie w bardzo niewielki sposób znajdują odzwierciedlenie w życiu publicznym. W przeciwieństwie do tego odpowiedzi, których udzielają politycy i dziennikarze, z jednej strony są zabarwione politycznie, a z drugiej doraźne. Charakteryzują się zbyt małym zanurzeniem w przeszłości, czyli niezdolnością do wychwylenia długofalowych trendów rozwojowych, tak samo jak w najlepszym razie jedynie bardzo powierzchownym porównaniem, które tutaj jest jedną z podstawowych metod umożliwiających trafne przedstawienie zróżnicowania świata.

Dla współczesnej cywilizacji euroamerykańskiej największym niebezpieczeństwem nie są prawdopodobnie przejawy depresji eko-

nomicznej, które chyba można uznać za część składową cyklicznego rozwoju, ale objawy kompleksowego kryzysu systemowego. Opisanie wyraźnych symptomów nie jest szczególnie trudne — są to problemy wynikające ze starzenia się społeczeństwa w stosunkowo bogatych częściach świata i ze znacznie nierównomiernego rozwoju populacji, z groźby wyczerpania się zasobów surowcowych, z niezadowalającego funkcjonowania tradycyjnych instytucji demokratycznych, ale także z relatywizacji podstawowych wartości społecznych i etycznych itd. Jednak takie stwierdzenie z pewnością nie jest wystarczające i raczej tylko sugeruje, że przed naukami humanistycznymi stoją nowe poważne wyzwania — krytyczna interpretacja współczesnej sytuacji i możliwości rozwoju społeczeństw kompleksowych; podjęcie próby określenia odwracalności zjawisk, które prowadzą lub mogłyby prowadzić do załamania się euroamerykańskiej sfery cywilizacyjnej; wskazanie, jaką formę ten kolaps mógłby przybrać i ewentualnie jakie są możliwości regeneracji. Nie ma wątpliwości co do tego, że chodzi o tematy, które mają charakter interdyscyplinarny i transdyscyplinarny; ich pomyślne rozwiązanie wymyka się możliwościom poszczególnych krajów i wymaga rozległej międzynarodowej współpracy.

Rozwiązanie kompleksowej problematyki jest jednak niemożliwe bez uprzedniego czy jednoczesnego badania wielu innych tematów, których długofalowe lekceważenie przyczynia się do niestabilności współczesnego świata. Łatwo było w duchu „politycznej poprawności” odrzucić tezę Samuela Huntingtona o „zderzeniu cywilizacji” i wskazać na częściowe niedostatki interpretacji autora; jednakże o wiele trudniejsze do wykonania będzie przeprowadzenie jak najbardziej obiektywnych badań poszczególnych kręgów kulturowych, religijnych (religijno-politycznych) i cywilizacyjnych z uwzględnieniem przeciwstawnych tendencji ich rozwoju i możliwości długofalowego — rzeczywistego, a nie tylko deklaratywnego — współistnienia w przyszłości.

Naukowcy w dziedzinie nauk humanistycznych powinni programowo wyrównywać nierównowagę, która powstaje pod naciskiem politycznym i ekonomicznym; na przykład badać zaostrzanie się stosunków między nosicielami cywilizacji muzułmańskiej i chrześcijańskiej czy w niektórych przypadkach postchrześcijańskiej — czy to w Europie, czy na innych kontynentach. Oczywiście nie można pominąć obecnie jednostronnie podkreślanych motywów społecznych, ale na pewno nie

wolno zadowolić się monokausalną interpretacją. O ile można — niezbyt skutecznie — zaaplikować ją na stosunki w Europie Środkowej, to z pewnością nie sprawdzi się w wyjaśnieniu długookresowo przemilczanych ataków na chrześcijan w krajach Azji i Afryki jako zjawiska, które dostarcza współczesnemu światu do tej pory nieuznawanej, ale bardzo niebezpiecznej dynamiki. Konsekwentne badania porównawcze o charakterze międzynarodowym mogą sprawić, że poszczególni badacze nie popadną w jednostronną czy nawet zaślepioną obronę tych elementów cywilizacyjnych, które z przyczyn osobistych są im bliższe, i nie będą oskarżać tych, które są im bardziej odległe; mogą także przyczynić się do tego, że w duchu „politycznej poprawności” nie będą ukrywali lub bagatelizowali poważnych problemów. Wartość wiedzy zawsze powinna przeważać nad preferencjami politycznymi.

„Detoksykacja” stosunków międzynarodowych

Pomimo wszelkich wysiłków zaangażowanych badaczy nie można się ludziom, że możliwe będzie osiągnięcie absolutnego obiektywizmu i jednomysłności. Dla lepszej ilustracji można podać przykład sporów, które miały miejsce po 1989 r. w Europie Środkowej i dotyczyły zbrodni popełnianych w czasie drugiej wojny światowej oraz tuż po jej zakończeniu, tak samo jak przymusowych migracji i czystek etnicznych. Spory między Niemcami (przede wszystkim jednak przedstawicielami i potomkami wysiedlonych Niemców) z jednej strony i Polakami czy Czechami ze strony drugiej w znacznej mierze udało się stłumić właśnie dzięki temu, że w polemikach wzięli udział historycy, prawnicy i badacze z innych dyscyplin humanistycznych, którzy naświetlili różne aspekty tych dramatycznych zjawisk i umieścili je w szerszym kontekście historycznym. W ten sposób udało się dokonać historyzacji tej tematyki, w znacznym stopniu pozbawić ją aktualnych kołców politycznych i przenieść na nowy poziom. Nie doszło w ten sposób do unifikacji poglądów na historię, przeciwnie — respektowano prawo poszczególnych (narodowych) podmiotów do własnej interpretacji, natomiast nastąpiła swego rodzaju „detoksykacja” tych odmiennych poglądów. O tym, w jaki sposób badania humanistów nad dziejami XX w. wyszły na dobre stosunkom w Europie Środkowej, może się z łatwością przekonać każdy obiektywny obserwator.

Nauki humanistyczne pomiędzy analizą i syntezą

Jednak badania nad kluczowymi tematami nauk humanistycznych wchodzi w ostry konflikt ze współczesną biurokratyczną oceną nauki. Tendencja do oceny nauki, która od początku XXI w. stale rozszerza się w Europie oraz w niektórych krajach pozaeuropejskich, ma do pewnego stopnia zrozumiałe zaplecze w dążeniu rządów czy innych sponsorów do kontrolowania badań i podporządkowania sobie środków finansowych na nie przeznaczanych. Podczas gdy w naukach przyrodniczych — mimo wszelkich oczywistych niedociągnięć — przeforsowano preferencyjny system dla artykułów punktowanych, w naukach humanistycznych i częściowo także społecznych już od wielu lat jesteśmy świadkami działań przypominających poruszanie się po omacku, czasem wręcz absurdalnych uchybień. Długofalowa walka o docenienie wartości monografii, a zwłaszcza artykułów w recenzowanych czasopismach niepunktowanych, przyniosła częściowo pozytywne wyniki, czego wyraźnie dowiodły dążenia Europejskiej Fundacji Nauki (European Science Foundation) do stworzenia bazy danych „wysokiej jakości czasopism naukowych” ERIH — *European Reference Index for the Humanities*. Podczas skomplikowanego procesu opracowywania i dyferencyjnej oceny tego indeksu okazało się, że dla europejskiej nauki i kultury mają zasadnicze znaczenie tak międzynarodowe, jak i prezentujące rzeczywiście wysoki poziom czasopisma narodowe i studia w nich publikowane. Utworzenie ERIH i związanej z tą listą sieci informacyjnej, tak samo jak na przykład w makroregionie Europy Środkowej wydawanie elektronicznej bazy danych CEJSH (*Central European Journal for Social Sciences and Humanities*), uczyniło bardziej przejrzystą niemal nieprzeniknioną dżunglę tysięcy współczesnych periodyków europejskich i umożliwiło nawiązanie zasadniczo lepszych stosunków informacyjnych między badaczami w krajach europejskich. Jest to dobry krok w kierunku rozwinięcia kolejnych badań porównawczych, który udało się uczynić właśnie dlatego, że nie zrobili go biurokraci, ale naukowcy dobrze znający poszczególne dziedziny i ich międzynarodowe powiązania.

Ocena wymiernych wyników będąca podstawą finansowania nauk humanistycznych przynosi jednak również zasadniczą niekorzystną tendencję — ogromny wzrost liczby prac, co często stanowi zagrożenie dla ich jakości. Niektóre inne kroki w kierunku formalizacji, na przykład dążenie do uznawania wartości monografii publikowanych

tylko w wybranych wydawnictwach, mogą jeszcze bardziej pogorszyć tę sytuację. Nie rozwiązują bowiem one podstawowej kwestii, a mianowicie tego, co jest podstawowym kryterium oceny jakości badań humanistycznych. Odpowiedź często brzmi: „oryginalność poznania”, jednak nawet to hasło może być zdradliwe. Poszukiwanie deklarowanej „nowości” wiedzy prowadzi często do kolejnej i kolejnej atomizacji badań, do poszukiwania coraz bardziej specjalistycznych tematów, którymi zajmuje się coraz węższy krąg fachowców. W ten sposób ciągłość badań i długookresowe zajmowanie się wielkimi celami zastępuje fragmentacja, która mogłaby osłabić i ostatecznie całkowicie nadszarpnąć autorytet naukowy humanistyki.

Nie jest łatwo stawić czoło ryzyku nadmiernej atomizacji. Z pewnością w badaniach podstawowych musi powstawać wiele cząstkowych prac analitycznych czy edycji źródłowych, które będą przeznaczone dla stosunkowo wąskiego grona specjalistów. Niemniej jednak należy uwzględnić także szersze powiązania badanych tematów i możliwości interdyscyplinarnej recepcji ich wyników. Krótko mówiąc, przynajmniej częściowym rozwiązaniem może się tu stać zastosowanie zasady, że badania analityczne są przede wszystkim fazą wstępną tworzenia dzieł syntetycznych, zrozumiałych również dla szerszego kręgu osób uczestniczących w życiu naukowym i kulturalnym, i przynajmniej częściowo nadających się do wykorzystania (w języku finansów „aplikowalnych”) w nauczaniu w różnych typach szkół czy podczas pielęgnowania przestrzeni publicznej.

Wybór i rozwiązywanie zasadniczych tematów za pomocą kryterium do oceny jakości wyników naukowych

W niektórych krajach już się udało odeprzeć dążenia do radykalnego ograniczenia nauk humanistycznych na korzyść dziedzin technicznych z wynikami „aplikowalnymi” w przemyśle. Wielką w tym zasługą organizacji HERA — *Humanities in the European Research Area*, która powstała z inicjatywy krajów Europy Północnej i Wielkiej Brytanii i do której przyłączyło się również kilka państw środkowoeuropejskich. Podstawowy wkład organizacji HERA polega na tym, że przedstawiciele nauk humanistycznych z wielu Akademii Nauk wypowiedzieli się przeciwko niedocenianiu tych dyscyplin i że podję-

li próbę sformułowania międzynarodowych programów badawczych. Tematy wspólnego dziedzictwa kulturowego, dywergencyjnych czy konwergencyjnych poglądów na temat historii, komunikacji językowej i wizualnej itd., które na posiedzeniach HERA omawiano, wykazały, że z obustronną korzyścią można połączyć badania opierające się na autonomicznych tożsamościach narodowych z rozwiązywaniem wspólnych problemów Europy i świata.

W ten sposób stopniowo powstaje podstawa formułowania naprawdę wielkich, dosłownie egzystencjalnych tematów, których wcześniej czy później nie unikną poszczególne narody, kontynenty i w pewnym sensie cała nasza planeta. Wystarczy wymienić tylko niektóre: częstotliwość kryzysów i depresji w gospodarczym i społecznym, ale też społeczno-psychologicznym rozwoju ludzkości; sposoby rządzenia, dystrybucja władzy i przemiany demokratycznej partycypacji; stosunek religii, sekularyzacji i życia publicznego; wiara w legitymizm i reprezentacyjne znaczenie elit politycznych i kulturalnych; stopień spójności społecznej na poziomie lokalnym, regionalnym, narodowym czy jeszcze wyższym; podejście do migracji i stosunki między większością i mniejszościami (autochtonicznymi oraz nowo powstającymi) w obecnie lub potencjalnie konfliktowych regionach; stosunek do dziedzictwa kulturowego (do „korzeni”) i do dzielenia się nim w stosunkach interetnicznych.

Konsekwentny historycyzm i dokładna ocena porównawcza tych problemów z punktu widzenia nauk humanistycznych oraz społecznych mogłyby się przyczynić do lepszej orientacji w czasie i przestrzeni, w której żyjemy. Ważnych tematów, które się następują, jest oczywiście wiele. O wiele więcej niż im są w stanie w krótkim czasie sprostać naukowcy na poziomie narodowym oraz międzynarodowym. Tym bardziej należy je z rozwagą wybierać z niezliczonej liczby propozycji parcjalnych, które się nasuwają badaczom w dziedzinach humanistycznych, a także w pokrewnych dyscyplinach społeczno-naukowych. A ponieważ nie można podjąć wszystkim czy nawet wszystkich ich sfinansować, powinny mieć pierwszeństwo rzeczywiście kluczowe sprawy, związane z najbardziej palącymi problemami poszczególnych państw oraz europejskiej i światowej wspólnoty narodów. Świadomy wybór takich tematów, uzyskiwanie wyników częściowych, ich współzależność, a następnie formułowanie końcowych odpowiedzi mogłyby się stać nieformalnym, ale tym bardziej ważnym kryterium oceny jakości wyników naukowych.

Rozwijanie i pielęgnowanie tożsamości

Ludzka tożsamość jako syntetyczny przejaw naszych podstawowych wyobrażeń opiera się zarówno na osobistych oraz grupowych doświadczeniach i emocjach, jak też na systematycznej wiedzy. O ile w ramach nauk humanistycznych uda się nam dokładnie zbadać motywacje i treść tożsamości na różnych poziomach i w różnych środowiskach, wówczas będziemy mogli tym tożsamościom nadać bardziej przejrzystą strukturę i być może także powiększyć ich pojemność. Trudno byłoby oczekiwać, aby próba stworzenia tożsamości planetarnej w sensie bezgranicznego kosmopolityzmu zakończyła się sukcesem, ponieważ utożsamienie się ze wszystkim oznacza nieutożsamienie się z niczym. Przeciwnie, rozwijanie konkretnej tożsamości lokalnej, regionalnej, a zwłaszcza narodowej na racjonalnych podstawach i pielęgnowanie tych tożsamości może otwierać przestrzeń dla pożądanej dodatkowej tożsamości europejskiej i cywilizacyjnej.

Podstawowym warunkiem pozostaje jednak to, że taka tożsamość będzie w głównych zarysach rozpoznana i zdefiniowana; że zostaną określone, prawdopodobnie w postaci kilku odmian, jej podstawowe cechy. Zadanie to jest bardzo trudne, o czym świadczy na przykład dążenie niemieckich i francuskich historyków do stworzenia wspólnej interpretacji historii najnowszej i współczesnej jako punktu wyjścia do zbliżenia dwóch narodów europejskich. Można mu jednak w zasadzie poddać, co udowodniła właśnie polska historiografia, kiedy ze swojej historii, pełnej „historycznych krzywd”, potrafiła stworzyć wyważony obraz pewnego siebie narodu i jego miejsca w Europie, kładąc tym samym podwaliny pod polską europejskość dla XXI w. Trudność zadania, ale także świadomość sprostania mu powinny się stać pilnym wyzwaniem dla wszystkich narodów europejskich w dziedzinie nauk humanistycznych.

Współistnienie tożsamości jest naszym losem

Postępująca globalizacja gospodarki i wynikająca z niej władza polityczna korporacji ponadnarodowych nie zniszczyły państw narodowych i tożsamości narodowej. Jesteśmy raczej świadkami rozwoju, który nie przebiega linearnie — ścieranie się z tendencjami integracyj-

nymi (na co wskazuje także rozwój opinii publicznej w krajach Unii Europejskiej) prowadzi do wzmocnienia tożsamości narodowej w poszczególnych krajach i stwarza przeciwwagę w stosunku do powszechnej tendencji centralizacyjnej. W skomplikowanej sytuacji naszego kontynentu nie musi to jednak oznaczać i chyba nawet nie oznacza przeciwieństwa użytecznego — w kontekście ogólnoswiatowym samozachowawczego — zbliżania się narodów i państw europejskich. Równocześnie przebiega niezwykle intensywne migracje, a przepuszczalność granic pobudza do powstawania nowych warstw identyfikacji — nie tylko na poziomie rodzących się mniejszości, ale też na poziomie mniejszych regionów przekraczających granice państwowe, na poziomie makroregionalnym (na przykład na kulturowo jednolitym obszarze polsko–czesko–słowackim) i wreszcie także na poziomie europejskim. Będzie to z pewnością proces długofalowy i skomplikowany, będzie przynosić ciągle nowe problemy. Politycy i dziennikarze, myślący kategoriami krótkookresowymi, w najlepszym razie odpowiedzą na nie w sposób powierzchowny. O kompleksowe rozwiązanie tej problematyki mogą, a nawet muszą pokusić się badacze w dziedzinie nauk humanistycznych, którzy pod względem naukowym są odpowiednio przygotowani do badań w długiej fali. Rola pomostu między tożsamością narodową i globalną otwartością jest ich losem, może się jednak stać także odpowiedzią na aktualne zagrożenia dla nauki. Może się też stać źródłem ich uzasadnionej pewności siebie.

KRONIKA NAUKOWA

WYZWANIA XXI WIEKU: OCHRONA ZDROWIA I KSZTAŁCENIE MEDYCZNE

(Warszawa, 12 kwietnia i 23 października 2012 r.)

„Wyzwania XXI wieku: ochrona zdrowia i kształcenie medyczne” to cykliczne konferencje naukowe (CKN) o zasięgu ogólnopolskim. Organizują je wspólnie: Federacja Polskich Towarzystw Medycznych (FPTM) i Wydział V Nauk Lekarskich TNW. Każda konferencja cyklu ma powołaną Radę Programową, której skład zależy od tematyki spotkania.

W roku 2012 odbyły się dwie kolejne konferencje: ósma i dziewiąta. Obrady toczyły się w Sali Portretowej Pałacu Staszica w Warszawie.

Radę Programową VIII Cyklicznej Konferencji Naukowej tworzyli: prof. dr hab. n. med. Ewa Bernatowska, prof. dr hab. Lidia B. Brydak, prof. dr hab. n. med. Janusz Cianciara, dr hab. n. med. Katarzyna Dzierżanowska–Fangrat, prof. dr hab. n. med. Sławomir Majewski, prof. zw. dr hab. n. med. Jerzy Majkowski — przewodniczący, prof. zw. dr hab. n. med. Piotr Małkowski, prof. dr hab. n. med. Alicja Wiercińska–Drapało, prof. dr hab. n. med. Krzysztof Zieniewicz.

Radę Programową IX Cyklicznej Konferencji Naukowej tworzyli: prof. dr hab. n. med. Jan Doroszewski, dr n. med. Maciej Godycki–Ćwirko, prof. zw. dr hab. n. med. Jerzy Majkowski — przewodniczący, dr n. med. Jacek Putz — sekretarz, prof. dr hab. n. med. Adam Windak.

8. Cykliczna Konferencja Naukowa „Wyzwania XXI wieku: ochrona zdrowia i kształcenie medyczne” odbyła się 12 kwietnia 2012 r. Poświęcona była tematowi „Zakres wiedzy absolwenta wydziału lekarskiego — nauki kliniczne: choroby wirusowe”. Do stałych organizatorów dołączyła „Fundacja na Rzecz Przeszczepiania Wątroby i Wspierania Postępu w Chirurgii Przewodu Pokarmowego”. Obrady trwały od godz. 11 do 16. Otwarcia i wprowadzenia dokonał prof. Jerzy Majkowski. Czas trwania wygłaszanych referatów przewidziano na 30 minut, po czym następowała dyskusja (10 minut).

Program

11.10–13.20 **Sesja I.** Przewodniczący — Piotr Małkowski

- Prof. Sławomir Majewski (Warszawski Uniwersytet Medyczny), *Zakażenia HPV*
- Prof. Janusz Cianciara (Warszawski Uniwersytet Medyczny), *Zakażenia HCV i HBV*
- Prof. Alicja Wiercińska–Drapała (Warszawski Uniwersytet Medyczny), *Zakażenia HIV*

Sesja I zakończyła się prezentacją firm sponsorujących: GSK Commercial Sp. z o.o. i POLIMARKY Marek Kyc S.J.

Przerwa 13.30–14.00

14.00–16.00 **Sesja II.** Przewodniczący — Krzysztof Zieniewicz

- Prof. Lidia B. Brydak (Narodowy Instytut Zdrowia Publicznego PZH, Warszawa, Uniwersytet Szczeciński), *Zakażenia wirusem grypy*
- Prof. Katarzyna Dzierżanowska–Fangrat (Instytut „Pomnik–Centrum Zdrowia Dziecka”, Warszawa, Instytut Pielęgniarstwa i Nauk o Zdrowiu Wydziału Medycznego Uniwersytetu Rzeszowskiego), *Zakażenia wirusowe u dzieci*
- Prof. Ewa Bernatowska (Klinika Immunologii, Instytut „Pomnik–Centrum Zdrowia Dziecka”, Warszawa, Polskie Towarzystwo Immunologii Doświadczalnej i Klinicznej, Komitet Immunologii i Etiologii Zakażeń Człowieka PAN — Komisja Immunologii Klinicznej), *Czy szczepienia mogą nas uchronić przed chorobami wirusowymi?*

Podsumowania konferencji dokonał prof. Jerzy Majkowski.

9. Cykliczna Konferencja Naukowa „Wyzwania XXI wieku: ochrona zdrowia i kształcenie medyczne” odbyła się 23 października 2013 r. Poświęcona była tematowi „Kształcenie przeddyplomowe w zakresie medycyny rodzinnej”. Do stałych organizatorów dołączyło Kolegium Lekarzy Rodzinnych w Polsce. Obrady trwały od godz. 11 do 15.20. Otwarcia konferencji dokonał prof. Jerzy Majkowski. Wykłady trwały po 25 minut, po każdym wystąpieniu przewidziano 10 minut dyskusji.

Program

11.15–13.00 **Sesja I.** Przewodniczący — Jacek Putz

- Maciej Godycki–Ćwirko (KLRwP, Uniwersytet Medyczny w Łodzi), *Międzynarodowa propozycja kształcenia studentów medycyny w zakresie medycyny rodzinnej*

- Witold Lukas (KLRwP, Śląski Uniwersytet Medyczny), *Ocena realizacji programu kształcenia z zakresu medycyny rodzinnej studentów Śląskiego Uniwersytetu Medycznego*
- Andrzej K. Wardyn, Aneta Nitsch–Osuch, Katarzyna Życińska (KLRwP, Warszawski Uniwersytet Medyczny), *Model warszawski kształcenia przed- i podyplomowego w zakresie medycyny rodzinnej*

13.00–13.20 Przerwa na poczęstunek

13.20–15.20 **Sesja II.** Przewodniczący — Maciej Godycki–Ćwirko

- Janusz Siebert (PTMR, Gdański Uniwersytet Medyczny), *Kształcenie przeddyplomowe w zakresie medycyny rodzinnej — z perspektywy władz uczelni*
- Sławomir Chlabicz (KLRwP, Uniwersytet Medyczny w Białymstoku), *Kształcenie przeddyplomowe w zakresie medycyny rodzinnej w Polsce i Wielkiej Brytanii — studium porównawcze*
- Adam Windak (KLRwP, CM Uniwersytetu Jagiellońskiego), *Europejskie standardy kształcenia przeddyplomowego. Przygotowanie profesjonalne nauczycieli*

Podsumowania konferencji dokonał prof. Jerzy Majkowski.

Materiały z 8. CKN, poświęconej chorobom wirusowym w nauczaniu przeddyplomowym, będą częściowo włączone do III tomu serii „Wyzwania XXI wieku”, łącznie z materiałami 7. CKN nt. „Od farmakologii do leczenia”.

Prof. Jerzy Majkowski

KARTOGRAFIA WIELKIEGO KSIĘSTWA LITEWSKIEGO OD XV DO POŁOWY XVIII WIEKU (Warszawa, 21 czerwca 2012 r.)

W Sali Koncertowej Zamku Królewskiego w Warszawie 21 czerwca 2012 r. Wydział II Nauk Historycznych, Społecznych i Filozoficznych TNW, Instytut Historii im. Tadeusza Manteuffla PAN oraz wydawnictwo Aspra–JR zorganizowały prezentację książki prof. Stanisława Alexandrowicza „Kartografia Wielkiego Księstwa Litewskiego od XV

do połowy XVIII wieku”. Spotkanie poprowadził prof. Leszek Zasztowt. Sylwetkę Profesora i Jego dokonania naukowe zaprezentowali: prof. Grzegorz Błaszczyk, prof. Andrzej Rachuba i prof. Andrzej Zakrzewski. W spotkaniu uczestniczyło kilkadziesiąt osób.

KAMIENIE MIŁOWE W KARTOGRAFII

XXVI Ogólnopolska Konferencja Historyków Kartografii (Warszawa, 13–15 września 2012 r.)

Instytut Historii Nauki PAN, Archiwum Państwowe m. st. Warszawy, Instytut Geodezji i Kartografii, Towarzystwo Naukowe Warszawskie, Warszawskie Przedsiębiorstwo Geodezyjne S.A., Stowarzyszenie Przyjaciół Archiwum Państwowego m.st. Warszawy zorganizowały XXVI Ogólnopolską Konferencję Historyków Kartografii „Kamienie Miłowe w Kartografii”. Konferencja odbyła się w dniach 13–15 września 2012 r. w Warszawie, w Domu Rekolekcyjno–Formacyjnym „Dobre Miejsce” przy Wyższym Seminarium Duchownym na warszawskich Bielanach. To kolejna konferencja z zapoczątkowanego w 1975 r. cyklu spotkań osób zajmujących się (lub tylko zainteresowanych) tą problematyką. Podobnie jak w przypadku wszystkich poprzednich konferencji, inicjatorem i głównym organizatorem warszawskiej imprezy był Zespół Historii Kartografii przy Instytucie Historii Nauki PAN, wspomagany tradycyjnie przez kilku współorganizatorów. Tym razem było nim przede wszystkim Archiwum Państwowe m.st. Warszawy, a ponadto Instytut Geodezji i Kartografii, Towarzystwo Naukowe Warszawskie, Warszawskie Przedsiębiorstwo Geodezyjne S.A. oraz Stowarzyszenie Przyjaciół Archiwum m.st. Warszawy. Patronat honorowy nad konferencją objęli Naczelny Dyrektor Archiwów Państwowych oraz Główny Geodeta Kraju, a patronami medialnymi były miesięcznik „Geodeta” i portal geoinformacyjny Geoforum.

W przeciwieństwie do dość wąskiej problematyki większości poprzednich konferencji, ograniczonej często do jednego wybranego regionu (np. Sudetów, Prus Wschodnich, Galicji) lub kategorii map (np. górniczych, leśnych, planów miast), ostatnio organizatorzy formułują

ich przewodnie hasła na tyle szeroko, aby mogły się w nich zmieścić wystąpienia o bardzo różnym zakresie tematycznym. Tak było np. rok wcześniej w Poznaniu, gdzie obradowano pod bardzo pojemnym hasłem „Przestrzeń na dawnych mapach”, pozwalającym na zajęcie się mapami dowolnego obszaru o dowolnej treści i z dowolnego okresu, jako że na każdej z nich pokazywana jest owa „przestrzeń”.

Równie pojemny okazał się przewodni temat XXVI Konferencji — „Kamienie milowe w kartografii”, do których można zaliczyć bardzo różne dzieła i wydarzenia w rozwoju rozległej dziedziny działalności ludzkiej, jaką jest szeroko rozumiana kartografia, które na ten rozwój znacząco wpływały, zapoczątkowały jego kolejne etapy lub je podsumowywały. Zaproponowanie takiego ukierunkowania obrad zaowocowało umieszczeniem w ich programie referatów i komunikatów o bardzo zróżnicowanej tematyce, tym bardziej że organizatorzy w rozesłanym zaproszeniu zachęcali do wystąpień dotyczących różnej rangi owych „kamieni milowych” oraz szerokiego wachlarza zagadnień — od rozwoju podstaw geodezyjnych, metod i form prezentacji kartograficznej, poprzez ocenę wybranych ważnych dzieł i wydarzeń po sprawę gromadzenia i udostępniania zbiorów kartograficznych.

W dwudniowych obradach wzięły udział 63 osoby, tradycyjnie przede wszystkim pracownicy wyższych uczelni, instytutów PAN, bibliotek i archiwów, a także przedstawiciele współorganizatorów: Instytutu Geodezji i Kartografii oraz Warszawskiego Przedsiębiorstwa Geodezyjnego. Przybyli także dwaj nestorzy polskich historyków kartografii: profesorowie Stanisław Alexandrowicz i Zbigniew Wójcik. W programie konferencji umieszczono 38 referatów i komunikatów, rozdzielonych między osiem sesji o zbliżonej problematyce, kończonych z reguły krótkimi dyskusjami.

Pierwszą wprowadzającą sesję wypełniły powitalne wystąpienia współorganizatorów oraz dwa przeglądowe referaty. Najpierw prof. Wiesława Żyszkowska (Uniwersytet Wrocławski), opierając się na swoich wykładach historii kartografii, zaprezentowała zebranym obficie ilustrowany chronologiczny przegląd dzieł i wydarzeń w dziejach tej dyscypliny, uważanych za kamienie milowe w jej rozwoju, począwszy od czasów prehistorycznych po drugą połowę XX w. Następnie Jerzy Ostrowski (Zespół Historii Kartografii przy IHN PAN) przypomniał najbardziej znaczące dzieła polskiego piśmiennictwa ostatnich dwóch stuleci poświęcone historii kartografii. Wskazał zarówno znane

syntezy, na czele z fundamentalną pracą K. Buczka *Dzieje kartografii polskiej od XVI do XVIII wieku* (1963 oraz wydania angielskojęzyczne 1966 i 1982), dość liczne monografie regionalne (m.in. J. Janczaka, J. Szeligi, M. Stelmacha, R. Skryckiego i A. Koniasa), opracowania dotyczące wybranych dzieł, kategorii map lub dorobku poszczególnych kartografów, jak i prace o charakterze bibliograficzno–dokumentacyjnym, w tym przede wszystkim znane zestawienia B. Olszewicza i nieoceniony sześciotomowy *Centralny katalog zbiorów kartograficznych w Polsce*, wydawany z przerwami w latach 1961–2000.

Począwszy od następnej sesji, zajęto się już dokładniej poszczególnymi innowacjami, osobami i dziełami, z zachowaniem na ogół porządku chronologicznego. Rozpoczęto od przełomowej w dziejach Europy epoki renesansu, której osiągnięcia, mające wpływ na rozwój map, a zwłaszcza atlasów geograficznych, omówiła Lucyna Szaniawska (Biblioteka Narodowa). Do takich osiągnięć zaliczyła m.in. przetłumaczenie *Geografii* Ptolemeusza i redakcje jego map, odkrycia geograficzne oraz wprowadzenie druku i nowych technik reprodukcji. Tego samego okresu, ale w odniesieniu do wybranego regionu, dotyczył referat dr Teresy Bogacz (Wyższa Szkoła Zarządzania „Edukacja” we Wrocławiu), która przedstawiła główne etapy renesansowego „odkrywania” Śląska, z wyeksponowaniem znaczenia dwóch ważnych dzieł kartograficznych z tego obszaru: mapy M. Helwiga (1561) i planu Wrocławia B. i B. Weihnerów (1562). Jeszcze węższy był zakres tematyczny kolejnego wystąpienia, w którym dr Radosław Skrycki (Uniwersytet Szczeciński) przedstawił dotychczasowy stan wiedzy i nowe ustalenia dotyczące znanej mapy Pomorza Elharda Lubinusa z 1618 r. (drugie wydanie 1758), koncentrując się na problemie miejsca druku dzieła i wysuwając tezę o wydrukowaniu jego pierwszego wydania nie w Amsterdamie, lecz w Szczecinie. Pojedynczego twórcy dotyczył również referat dr. Kazimierza Kozicy (Zamek Królewski w Warszawie), przybliżający zebrany postać i gdański okres działalności Wilhelma Hondiusa (1597–1652), wybitnego rytownika i wydawcy, ze zwróceniem szczególnej uwagi na wyrytowane przez niego mapy, plany i widoki, na czele ze znanymi mapami Ukrainy Wilhelma Beauplana. Z kolei dr Jarosław Łuczyński z Zespołu Szkół nr 16 w Toruniu w swoim ostatnim publicznym wystąpieniu (zmarł nagle dwa tygodnie później) scharakteryzował główne etapy rozwoju kartografii miast przedrozbiorowej Rzeczypospolitej, począwszy od najstarszych

planów związanych z licznymi lokacjami, poprzez panoramy i plany w dziele G. Brauna i F. Hogenberga z lat 1572–1617, XVII–wieczne plany wykonywane przez kartografów wojskowych, związane z pracami fortyfikacyjnymi, po szczegółowe plany niektórych miast, zwłaszcza Warszawy z epoki saskiej i stanisławowskiej.

Trzecią sesję wypełniły referaty poświęcone głównie kartografii ziem polskich w XVIII w. Ważną działalność na tym polu prymasa Michała Jerzego Poniatowskiego, brata naszego ostatniego króla, scharakteryzował i ocenił prof. Bogusław Szady (Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II), skupiając się na przypomnieniu jego roli jako pomysłodawcy i animatora sporządzenia szczegółowych opisów parafii, będących podstawowym źródłem danych przy opracowywaniu „map szczególnych” województw koronnych Karola Perthéesa w skali 1:225 000. Trzy kolejne referaty dotyczyły ówczesnych map topograficznych, wykonywanych przez państwa zaborcze. Z map tych pionierskie wojskowe zdjęcie Galicji w skali 1:28 800 z lat 1779–1783, od nazwiska kierującego pracami zwane potocznie mapą Miega, liczące 413 rękopiśmiennych arkuszy, jest obecnie przygotowywane do pełnego wydania faksymilowego wraz z towarzyszącymi mu opisami, o czym poinformował jeden z kierujących tym przedsięwzięciem prof. Andrzej Janeczek (Instytut Archeologii i Etnografii PAN w Warszawie). Dwa ważne dzieła ówczesnej kartografii pruskiej przybliżyli słuchaczom kolejno dr Maria Jankowska (Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu), której referat dotyczył możliwości wykorzystania rękopiśmiennej mapy F. W. C. von Schmettaua w skali 1:50 000 z lat 1767–1787 w procesie opracowywania mapy dziedzictwa kulturowego wsi wielkopolskiej, oraz Bogdan Wolak (Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie), który przedstawił wyniki szczegółowej analizy treści i klucza znaków, zastosowanego na nieco późniejszej mapie F. L. von Schroettera w tej samej skali z lat 1796–1802. Sesję uzupełniły dwa komunikaty: Wojciecha Gawrońskiego (Muzeum Żup Krakowskich w Wieliczce) o sześciu rękopiśmiennych wielkoskalowych planach fortyfikacji Wieliczki, wykonanych przez Austriaków w latach 1778–1785 oraz dr. Dariusza Lorka (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu) o pruskich fortyfikacjach Poznania i ich obrazie w źródłach kartograficznych. W krótkiej dyskusji na zakończenie sesji zwróciła uwagę wypowiedź prof. S. Alexandrowicza, który — podobnie jak w kilku poprzednich publicznych wystąpieniach — przy-

omniał i ostro skrytykował niefortunną decyzję z 1959 r. likwidacji kolokwium z geografii historycznej w programie uniwersyteckich studiów historycznych, czego konsekwencją jest zupełny brak świadomości istnienia i znaczenia dawnych map i planów w badaniach młodych historyków.

Wybrane kategorie map, powstałych głównie w XIX stuleciu, były tematem referatów wygłoszonych w czasie ostatniej tego dnia sesji czwartej. Rozpoczął ją Paweł E. Wespiański (Archiwum Państwowe m.st. Warszawy), który zaproponował wybór kamieni milowych w kartografii warszawskiej, wymieniając wśród nich osiem wybitnych opracowań, począwszy od planu Erika Dahlberga w skali około 1:4000 z 1655 r., a kończąc na fotoplanach miasta w skali 1:2500 z lat 1935 i 1945. Również plany Warszawy, a także liczne rękopiśmienne plany innych miast, ale tylko wykonane w okresie Królestwa Polskiego doby konstytucyjnej (1815–1830), omówił dr Henryk Bartoszewicz (Archiwum Główne Akt Dawnych). Z kolei najważniejsze dzieła i wydarzenia związane z polską kartografią tematyczną okresu zaborów, m.in. postęp w zbieraniu materiałów statystycznych oraz pierwsze szczegółowe zdjęcia geologiczne, przypomniała Anna Osowska (Uniwersytet Wrocławski). Sesję zamknęły referaty Rafała Górnego (Archiwum Państwowe w Opolu) o genezie i funkcjonowaniu począwszy od 1861 r. pruskiego katastru gruntowego i budynkowego na terenie Górnego Śląska oraz prof. Zbigniewa Wójcika (Muzeum Ziemi PAN w Warszawie) o problemach związanych z adaptacją podkładów topograficznych w różnych skalach do dawnych i najnowszych map geologicznych Tatr.

Drugi dzień konferencji, a zwłaszcza obie sesje przedpołudniowe, wypełniły przede wszystkim referaty, komunikaty i dyskusje dotyczące różnych dziedzin i aspektów kartografii XX w., a także konserwacji, udostępniania i wykorzystywania dokumentów kartograficznych.

W ramach piątej sesji ewolucję i osiągnięcia polskiej powojennej kartografii gleb podsumował i ocenił w przygotowanym wspólnie z dr Albiną Mościcką (IGiK) referacie prof. Janusz Ostrowski (Instytut Technologiczno-Przyrodniczy w Falentach). Specyficzną sprawą nazw lasów i ich części na naszych również powojennych wojskowych mapach topograficznych w skali 1:50 000 oraz ich konfrontacją z zasobem Państwowego Rejestru Nazw Geograficznych zajął się dr Tomasz Olenderek (Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w War-

szawie), a Urszula Markiewicz (Archiwum Państwowe w Szczecinie) zwróciła uwagę na istotną i nieuregulowaną w szczegółowych przepisach sprawę przekazywania przez ośrodki dokumentacji geodezyjnej i kartograficznej materiałów wyłączonych z bieżącego użytkowania do odpowiednich archiwów państwowych. Jako ostatni wystąpił poza programem obrad Jarosław Suchożębrski (Wydział Geografii i Studiów Regionalnych Uniwersytetu Warszawskiego), który zademonstrował wykorzystanie dawnych map i planów archiwalnych na przykładzie analizy zmian warunków odpływu powierzchniowego w zlewni pobliskiego Potoku Bielańskiego.

Tematyka referatów zaprezentowanych w ramach szóstej sesji była również bardzo zróżnicowana. Zbigniew Tucholski (Instytut Historii Nauki PAN) zwięźle omówił mało znaną niewtajemniczonym, bardzo obfitą dokumentację geodezyjną i kartograficzną linii i urządzeń kolejowych. Anna Faliszewska (Uniwersytet Warszawski) objaśniła istotę metody i przedstawiła na licznych przykładach dość długą historię tzw. anamorfoz kartograficznych, w tym ich najnowsze rodzaje, opracowywane z wykorzystaniem programów komputerowych. Po niej Piotr Falkowski i Jacek Uchański (Warszawskie Przedsiębiorstwo Geodezyjne S.A.) w referacie przygotowanym wspólnie z P. E. Weszpińskim dokonali przeglądu najważniejszych opracowań fotogrametrycznych wykonanych dla obszaru Warszawy, przy czym oprócz materiałów archiwalnych z okresu międzywojennego (od 1926 r.) pokazali również opracowania współczesne, wykorzystujące najnowsze technologie. Szczególne zainteresowanie, którego wyrazem były liczne pytania i żywa dyskusja na zakończenie sesji, wywołał referat dr Beaty Konopskiej (Instytut Geodezji i Kartografii) o decydującym wpływie przemian ustrojowych i technologicznych na rozwój i stan naszej kartografii ogólnoużytkowej ostatniego dwudziestolecia. Zmiany, jakie zaszły ostatnio w mentalności wydawców i użytkowników map, referentka uznała za ważny krok milowy w najnowszych dziejach polskiej kartografii.

Siódmą sesję organizatorzy przeznaczili na krótkie komunikaty dotyczące konserwacji zabytków dawnej kartografii oraz nowoczesnych sposobów katalogowania i udostępniania map i atlasów. Pierwszą dziedzinę reprezentowała najpierw Dorota Jutrzenka-Supryn (Uniwersytet Mikołaja Kopernika), która opowiedziała o technice oprawy dawnych atlasów i jej wpływie na stan zachowania takich dzieł,

a po niej Katarzyna Rafalska (także Uniwersytet Mikołaja Kopernika) omówiła etapy skomplikowanej konserwacji bardzo zniszczonego globusa nieba Johanna G. Klingera z 1790 r. ze zbiorów Oddziału Literackiego Muzeum Lubelskiego. Następne trzy komunikaty poświęcone były zastosowaniu technik cyfrowych w udostępnianiu i użytkowaniu dokumentów kartograficznych. Przedstawicielka Centralnej Biblioteki Geografii i Ochrony Środowiska Ewa Nowacka w wystąpieniu przygotowanym wspólnie z Dorotą Gazicką-Wójtowicz i Grażyną Dudzicką omówiła realizowany projekt Repozytorium Cyfrowego Instytutów Naukowych (RCIN) oraz sposób archiwizacji i udostępniania uwzględnionych w nim kartografików. Z kolei Piotr Mojski z Muzeum Polskiego w Rapperswilu (Szwajcaria) poinformował o zabytkowej kolekcji kartograficznej tej zasłużonej dla polskiej kultury placówki oraz o jej udostępnieniu od 2010 r. w Internecie. Tę nowoczesną formę rozpowszechniania i popularyzacji map mówca uznał również za jeden z ważnych kamieni milowych w historii kartografii. Także wykorzystania Internetu do upowszechniania zbiorów map i innych form zapisu informacji przestrzennej dotyczył komunikat dr Anny Wrochny z Instytutu Geodezji i Kartografii, gdzie jest na ukończeniu realizacja ambitnego projektu pt. „Rozwój cyfrowych zasobów georeferencyjnych i ich udostępnienie w ramach Ogólnokrajowego Systemu Geoinformacji Naukowej Integrującego Wiedzę Geodezyjną — OGNIWO”, w którego ramach funkcjonuje już biblioteka cyfrowa tego instytutu oraz przygotowywany jest geoportal, udostępniający w formie kartograficznej będące w jego posiadaniu dane przestrzenne.

Na początku kończącej obrady ósmej sesji znalazły się trzy komunikaty dotyczące dawnych map i atlasów. Bardzo bogate i interesujące zbiory Zakładu Kartografii Uniwersytetu Wrocławskiego, z wymienieniem najcenniejszych zabytków, zaprezentowała ich wieloletnia opiekunka Ewa Szykiewicz; prof. Wiesław Sieradzan (Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu) scharakteryzował i ocenił przechowywaną w Archiwum Państwowym w Malborku kolekcję około 50 dawnych map i planów miast niemieckiego konserwatora zabytków Ernsta von der Oelsnitz (1858–1941), a o mapach i atlasach w zbiorach Pracowni Atlasu Historycznego PAN opowiedziała Malwina Lange (Warszawa). Dwa komunikaty były krótkimi relacjami o wykorzystaniu dawnych map jako źródeł informacji w opracowaniach historycznych. Marta Kuc-Czerep (Instytut Historii PAN) wymieniła

takie mapy wykorzystane przy opracowywaniu mapy województwa kaliskiego w drugiej połowie XVI w., a Ewa Krzyżanowska–Walaszczyk (Biuro Urbanistyczno–Architektoniczne w Poznaniu) wymieniła i scharakteryzowała źródła kartograficzne, głównie pruskie mapy topograficzne, wykorzystane w studium historyczno–urbanistycznym wielkopolskiego miasta Nowy Tomyśl. Wysłuchano także komunikatu Jerzego Czajewskiego (Szczecin) o dwóch mało znanych wieloarkuszowych planach z okresu tzw. wojny smoleńskiej (1632–1634) oraz intrygującej informacji dr. Adama Krawczyka (Uniwersytet Jagielloński) o nieopublikowanych wynikach badań zmarłej w 1974 r. dr. Bożeny Modelskiej–Strzeleckiej nad początkami polskiej kartografii, w szczególności nad rolą Jana Długosza, którego uznała za autora dwóch znanych szkicowych map polsko–krzyżackich sporów terytorialnych.

Konferencji towarzyszyła wystawa złożona z 29 plakatów prezentowanych w dwóch poprzednich latach na wiosennych warszawskich piknikach naukowych oraz z dziewięciu pomysłowych replik XIX–wiecznych kamiennych słupów milowych z umieszczonymi na nich ułożonymi chronologicznie informacjami o najważniejszych wydarzeniach w dziejach światowej kartografii, zaczerpniętymi z referatu prof. W. Żyszkowskiej. Dodatkową atrakcją dla uczestników był występ bielańskiego chóru „Wiwat”, a przede wszystkim półdniowy objazd turystyczno–historyczny do muzeum i cmentarza w Palmirach oraz do Portu Praskiego, gdzie można było obejrzyć znalezione niedawno na dnie Wisły kamienne elementy warszawskich budowli, które w 1656 r. Szwedzi usiłowali wywieźć za Bałtyk jako łupy wojenne, o czym interesująco opowiedział dr Hubert Kowalski (Muzeum Uniwersytetu Warszawskiego).

Stali uczestnicy dorocznych ogólnopolskich konferencji historyków kartografii zgodnie ocenili bielańskie spotkanie jako bardzo interesujące i pod każdym względem udane, w czym niewątpliwa zasługa jego organizatorów na czele z niezmordowanym i pomysłowym Pawłem E. Weszpińskim.

Jako materiały konferencyjne ze środków Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych wydano zeszytik streszczeń referatów i komunikatów (w opracowaniu redakcyjnym Jerzego Ostrowskiego i Pawła E. Weszpińskiego, Warszawa 2012). Uzupełnione przez autorów i zrecenzowane teksty ogłoszonych w Warszawie referatów

i komunikatów zostaną opublikowane w drugiej połowie 2013 r. w kolejnym XVII tomie wydawnictwa seryjnego „Z Dziejów Kartografii”.

Jerzy Ostrowski
(Warszawa)

SYSTEM INFORMACJI SLAWISTYCZNEJ ISYBISLAW
— METODOLOGIA I PRAKTYKA
(Warszawa, 8 listopada 2012 r.)

8 listopada 2012 r. w Pałacu Staszica w Warszawie odbyła się sesja naukowa pt. *System informacji slawistycznej iSybislaw — metodologia i praktyka*. Jej inicjatorem i organizatorem był Instytut Sławistyki PAN, współorganizatorem Wydział I Towarzystwa Naukowego Warszawskiego. Patronat honorowy nad sesją objęła Komisja Bibliografii Lingwistycznej przy Międzynarodowym Komitecie Sławistów.

Sesja miała charakter specjalistyczny, dotyczyła problemów metodologicznych i przyjętych rozwiązań w systemie informacji bibliograficznej językoznawstwa slawistycznego iSybislaw. System iSybislaw jest bibliograficzną bazą danych prezentującą polski i światowy dorobek naukowy językoznawstwa slawistycznego, od ponad pięciu lat dostępną pod adresem: <http://www.isybislaw.ispan.waw.pl> (jej oficjalna nazwa to *Bibliograficzna baza danych światowego językoznawstwa slawistycznego iSybislaw*). Podstawowe narzędzie systemu: język informacyjno-wyszukiawczy, którym jest język słów kluczowych, stale się rozwija. Zgodnie z koncepcją zaprezentowaną na Międzynarodowym Kongresie Sławistów w Krakowie w 1998 r. prace nad rozbudową systemu i optymalizacją języka informacyjno-wyszukiawczego będą długotrwałe i realizowane etapowo. Celem twórców jest bowiem stworzenie efektywnego systemu zaspokajającego potrzeby informacyjne użytkowników, głównie badaczy w zakresie językoznawstwa slawistycznego, studentów, a także historyków, literaturoznawców i innych osób.

Uczestnicy sesji przedstawili różne aspekty metodologiczne twórczonego systemu iSybislaw, osiągnięcia, trudności i ich rozwiązania.

Zofia Rudnik–Karwatowa (Instytut Slawistyki PAN) w referacie *Problemy metodologiczne systemu informacji slawistycznej iSybislaw* przedstawiła rozwiązania przyjęte w celu optymalizacji języka informacyjno–wyszukiwawczego, a więc przede wszystkim stosowanie klas ekwiwalencji (w tym i synonimii wyszukiwawczej) między słowami kluczowymi w różnych językach słowiańskich i usuwanie wieloznaczności występującej w językach naturalnych (etnicznych). Problemy relacji semantycznych synonimii i bliskoznaczności oraz wieloznaczności terminów, które występują w systemie terminologicznym poszczególnych języków naturalnych, rozwiązywane są w każdym z opracowywanych słowników słów kluczowych. Dopiero na następnym etapie można przeprowadzać procedurę łączenia jednostek leksykalnych w klasy ekwiwalentów w strukturze docelowego języka informacyjno–wyszukiwawczego.

W referacie *Rozwój funkcjonalności systemu informacji bibliograficznej językoznawstwa slawistycznego — od SYBISLAW–a do iSybislaw–a* **Zenon Mikos** (Instytut Slawistyki PAN; Biblioteka Sejmowa) zapoznał słuchaczy z procesem funkcjonalnego rozwoju systemu informacji bibliograficznej światowego językoznawstwa slawistycznego. Przypomniał o pierwszej bazie danych *SYBISLAW*, powstałej w 1993 r., która była dostępna wyłącznie lokalnie i służyła przede wszystkim generowaniu bibliografii w tradycyjnej postaci książkowej (siedem woluminów za lata 1992–1997). W odróżnieniu od tamtej bazy danych *iSybislaw* (który ją zastąpił w 2008 r.) to profesjonalny i nowoczesny system dostępny online zarówno dla indeksatorów, jak i dla użytkowników zewnętrznych. Struktura i funkcjonalność systemu *iSybislaw* pozwalają na stosowanie rozbudowanego opisu formalnego i rzeczowego oraz zaawansowanych opcji wyszukiwania dokumentów w bazie.

Iwona Łuczków (Instytut Filologii Słowiańskiej Uniwersytetu Wrocławskiego) w referacie *Problem ekwiwalencji słów kluczowych w systemie iSybislaw — na przykładzie wybranych terminów z zakresu morfologii i składni* podjęła jedno z najważniejszych zagadnień związanych z wielojęzycznym zbiorem informacji o dokumentach i odpowiedniej jego reprezentacji w strukturze języka informacyjno–wyszukiwawczego. Opierając się na przykładach z morfologii i składni języka polskiego i rosyjskiego, referentka ukazała niektóre typy ekwiwalencji między terminami w dwóch językach, a także brak ekwi-

walencji między jednostkami terminologicznymi w systemach obu języków. Podjęła też próbę podania przyczyn tego stanu rzeczy.

W referacie *Znaczenie i odniesienie terminologicznych słów kluczowych a strategie wyszukiwawcze i indeksacyjne* **Jakub Banasiak** (Instytut Slawistyki PAN) podzielił się refleksją na temat synonimii w terminologii językoznawczej i synonimii wyszukiwawczej. Referent przedstawił przykłady synonimicznych terminów stworzonych przez różne szkoły, kierunki i przedstawicieli tych szkół, ukazał też inne pozajęzykowe przyczyny tego zjawiska. W przyjętych rozwiązaniach, zmierzających do optymalnej reprezentacji informacji terminologicznej w strukturze języka informacyjno-wyszukiwawczego, musi być ujawniona relacja synonimii łącząca wyrażenia tego języka.

Referat *Dopowiedzenia w języku słów kluczowych bazy iSybislaw — zasady użycia i rodzaje* **Marcina Fastyna** (Instytut Slawistyki PAN) dotyczył ważnego aspektu rozszerzającego język słów kluczowych systemu iSybislaw, jakim są dopowiedzenia. Autor przedstawił definicję i funkcje dopowiedzenia. Szczegółowo omówił rodzaje dopowiedzeń występujących w bazie iSybislaw, ilustrując je przykładami.

Bożena Itoya (Instytut Slawistyki PAN) w referacie *Opis prac dotyczących języków mniejszościowych w bazie iSybislaw — problemy i sposoby ich rozwiązywania (na przykładzie publikacji z zakresu sorabistyki)* zajęła się typami indeksowanych dokumentów o tematyce łużyckiej: pracami ściśle językoznawczymi, a także z pogranicza językoznawstwa (interdyscyplinarnymi) w bibliograficznej bazie iSybislaw oraz poddała analizie charakterystykę wyszukiwawczą dokumentów, w których języki łużyckie omawiane są jako języki mniejszościowe. Zdaniem referentki największą wartość metainformacyjną w opisach rzeczowych tej grupy dokumentów mają abstrakty, ze względu na możliwość szerokiego i głębokiego informowania o treści dokumentów przede wszystkim z pogranicza językoznawstwa, stosowanej w nich metodologii i terminologii. Takiej możliwości nie daje płytka klasyfikacja, nieuwzględniająca szczegółowych tematów, ani kontrolowane słowa kluczowe z zakresu językoznawstwa.

Paweł Kowalski (Instytut Slawistyki PAN) w referacie *Indeksowanie dokumentów z krajów południowosłowiańskich w bazie iSybislaw — wybrane zagadnienia* omówił zagadnienia związane z indeksowaniem dokumentów opublikowanych w byłych republikach jugosłowiańskich, w których językiem oficjalnym był język serbsko-chorwacki,

budzący dziś wiele kontrowersji wśród slawistów. Przedmiotem analizy był stosowany w systemie język słów kluczowych i język klasyfikacji, które stanowią charakterystykę treściową dokumentu. Analiza zaindeksowanych dokumentów chorwackich, serbskich, bośniackich i czarnogórskich pozwoliła referentowi na wysunięcie wniosku, że język słów kluczowych w bazie iSybisław stanowi bardziej efektywne narzędzie wyszukiwawcze niż język klasyfikacji.

Sesji towarzyszyła żywa, ciekawa dyskusja. Uczestniczący w niej specjaliści zajmujący się systemami i językami informacyjno-wyszukiwawczymi przedstawili inspirujące pomysły, które mogą być zrealizowane w niedalekiej przyszłości w systemie iSybisław.

Zofia Rudnik-Karwatowa

NAGRODY NOBLA 2012 W DZIEDZINIE MEDYCYNY, BIOLOGII I CHEMII

(Warszawa, 18 grudnia 2012 r.)

Wydział IV Nauk Biologicznych i Wydział V Nauk Lekarskich TNW, Instytut Genetyki i Hodowli Zwierząt PAN w Jastrzębcu oraz Wydział Biologii Uniwersytetu Warszawskiego zorganizowały Sesję Naukową „Nagrody Nobla 2012 w dziedzinie medycyny, biologii i chemii”. Sesja odbyła się 18 grudnia 2012 r. w sali posiedzeń Rady Wydziału Biologii Uniwersytetu Warszawskiego.

Prof. dr hab. Lech Zwierzchowski i prof. dr hab. n. med. Jerzy Majkowski, otwierając dyskusję, wprowadzili uczestników w tematykę konferencji i poprowadzili dyskusję.

Nagroda Nobla w dziedzinie medycyny, biologii i chemii w roku 2012 została przyznana po raz 103. Wyróżnionymi tą nagrodą zostali John B. Gurdon (Anglik) i Shinya Yamanaka (Japończyk), za — mówiąc językiem dziennikarskim — „cofnięcie zegara biologicznego” od stanu komórek macierzystych dorosłego człowieka do poprzedniego stanu komórek pluripotencji. To odkrycie jest kontynuacją badań nad totipotencją zarodkowych komórek macierzystych (za które przyznano Nagrodę Nobla w roku 2007); ówczesne badania mogą pomóc w ro-

zumieniu procesu starzenia się. Upłynęło zaledwie pięć lat i nagrody przyznano za „eliksir młodości” — co świadczy o intensywności badań nad komórkami macierzystymi. Wśród trzech noblistów w 2007 r. był Martin Evans, którego hodowlę pluripotencjalnych zarodków macierzystych wykorzystał S. Yamanaka do wytworzenia pluripotencjalnych komórek macierzystych (Induced Pluripotent Stem Cells = IPS), pobranych ze skóry dorosłego człowieka. Te komórki mają plastyczną właściwość dalszego rozwoju.

Wygłoszono trzy referaty, przez biologa, lekarza i chemika:

- prof. dr hab. Maria Anna Ciemerych–Litwinienko (Zakład Cytologii Wydziału Biologii UW), *Krótką historią — od komórki somatycznej do indukowanej komórki pluripotencjalnej*;
- prof. dr hab. n. med. Wiesław Jędrzejczak (Katedra i Klinika Hematologii, Onkologii i Chorób Wewnętrznych, WUM), *Droga od odkrycia zjawiska do wdrożenia w klinice na przykładzie komórek macierzystych*;
- dr Magdalena Markowska (Zakład Fizjologii Zwierząt, Wydział Biologii UW), *Białko G — wspólne odkrycie chemików i biologów*.

Prelegenci przedstawili sylwetki noblistów oraz ich drogę od badań naukowych do nagrodzonych odkryć.

W latach 2006–2007 określano warunki, które pozwalają pewnym wyspecjalizowanym w skórze dorosłego człowieka komórkom (adult stem cells) na „przeprogramowanie” ich do wcześniejszego pluripotencjalnego stadium rozwoju komórek macierzystych (stem cells). To odkrycie przyspieszyło badania nad klinicznym zastosowaniem komórek macierzystych dorosłego człowieka do potencjalnego leczenia różnych chorób. Komórki macierzyste dorosłych osób mogą być wykorzystane do tworzenia różnych rodzajów komórek, np. komórek mięśniowych serca, neuronów mózgu itd. Mogą mieć m.in. zastosowanie w schorzeniach hematologicznych i neurologicznych. Prowadzone są intensywne badania na modelach zwierzęcych, m.in. dotyczące leczenia padaczki i zaburzeń pamięci. Proces ten składałby się z trzech etapów:

1. wyizolowanie komórek z własnej skóry człowieka;
2. „odwrócenie tych wyspecjalizowanych komórek” do stanu komórek macierzystych, które byłyby zaprogramowane do rozwoju odpowiednich neuronów, np. wytwarzających GABA;

3. wprowadzenie implantu tych komórek do mózgu w okolicę ogniska padaczkowego, co spowodowałoby, że prawidłowo rozwinięte neurony zastąpiłyby uszkodzone neurony padaczkorodne. Tego rodzaju postępowanie byłoby równoznaczne z ustąpieniem napadów. Obecnie nie jest to możliwe, ale przyszłość jest nęcąca.

Trudności do pokonania, jakie się wyłonią na tej drodze, to:

1. zatrzymanie procesu powstawania nowych neuronów, które mogą prowadzić do rozwoju guza mózgu;
2. odrzucenie komórek macierzystych przez własny immunologiczny system obronny — jako infekcji czy ciała obcego;
3. oczekiwanie na zatwierdzenie metody przez FDA, co — zdaniem optymistów — może potrwać zaledwie ok. 10 lat.

Do tych zagrożeń i barier dochodzi problem integrowania się (połączeń) neuronów implantowanych ze zdrowymi.

W Sesji wzięło udział ok. 80 uczestników. Przejrzyste i stymulujące wystąpienia wywołały żywą dyskusję, wynikającą z możliwości wykorzystania nagrodzonych badań dla terapii komórkowej przewlekłych, obecnie nieuleczalnych, chorób i uszkodzeń mózgu. Nowe odkrycie pluripotencjalnych komórek macierzystych u dorosłych usuwa problemy natury etycznej, które występują w związku z wykorzystywaniem zarodkowych totipotencjalnych komórek macierzystych.

Komórki macierzyste dorosłych — padaczka

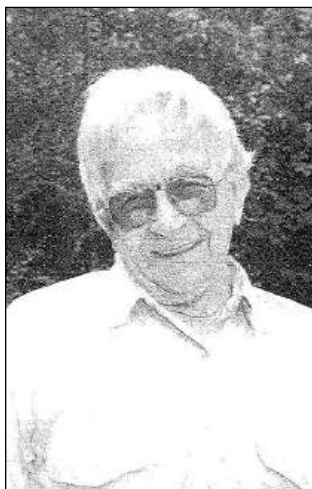
Badania ostatnich lat sugerują, że możliwości zastosowania komórek macierzystych osób dorosłych w terapii chorób neurologicznych są nieograniczone. Obecnie wiele pracowni zajmuje się chorobami ośrodkowego układu nerwowego, np. zespołami okołourazowymi rdzenia kręgowego, stwardnieniem zanikowym i bocznym, chorobą Parkinsona, chorobą Huntingtona, stwardnieniem rozsianym, udarami, porazowymi uszkodzeniami mózgu i padaczką. Wśród wielu rodzajów komórek macierzystych komórki macierzyste u dorosłych nie budzą zastrzeżeń natury etycznej, co jest podnoszone w stosunku do komórek embrionalnych. Obecnie dostępne i znane są warunki pozwalające na analizę neuronalnych komórek macierzystych i „przeprogramowanie” ich rozwoju przed i po przeszczepieniu ich do mózgu. Podejmo-

wane są próby badań przesiewowych komórek macierzystych, w celu zapobiegania tworzeniu guzów nerwowych i wad chromosomalnych (aneuploidy) (Naegle i wsp. 2010).

Badania na modelach zwierzęcych sugerują, że terapia genowa ma obiecujące perspektywy dla nowego podejścia do leczenia padaczki (Riban i wsp., 2009). W badaniach przedklinicznych wykazano, że geny, takie jak neuropeptyde Y i galanina, mają korzystny wpływ na czynność padaczkową. Istotną sprawą jest skuteczne wprowadzenie genowej terapii do komórek, które są celem leczenia. Wykorzystywany jest tropizm genowej terapii do neuronów, które zapewniają żywotną i długotrwałą ekspresję transgeniczną. Pierwsza faza badań klinicznych w chorobie Parkinsona została przeprowadzona bardzo pomyślnie, jeśli chodzi o bezpieczeństwo chorych. Badania dotyczące terapii genowej w padaczce są jeszcze w fazie badań oceny skuteczności i toksyczności w chronicznych modelach zwierzęcych dotyczących epileptogenezy (Riban i wsp., 2009).

Prof. Jerzy Majkowski

NOTATKI HISTORYCZNE

PROF. WAŁAW SITKOWSKI
(1924–2010)

Zdarzyło się to kilka tygodni po objęciu przeze mnie kierownictwa kliniki chirurgicznej Warszawskiej Akademii Medycznej. Zostałem w nocy wezwany do chorego z licznymi ranami kłutymi klatki piersiowej. Zbadałem chorego — i zadzwoniłem do profesora Sitkowskiego z prośbą o pomoc. „Zaczynaj operować, zaraz przyjadę” — powiedział. W czasie operacji podeszła do mnie pielęgniarka i powiedziała, że prof. Sitkowski jest w moim gabinecie: „Przyjdzie, gdy uzna pan, że jest potrzebny”. Zapytałem później Profesora, dlaczego nie przyszedł na blok operacyjny. „Chciałem, abyś sam sobie dał radę” — odpowiedział.

Waław Sitkowski, urodzony w Warszawie, był synem lekarza–radiologa, wychowankiem gimnazjum Stefana Batorego, studentem tajnego Uniwersytetu, żołnierzem Szarych Szeregów, uczestnikiem Powstania Warszawskiego, więźniem obozu jenieckiego w Niemczech i studentem Uniwersytetu w Louvain. Po powrocie do kraju (1946) uzyskał dyplom lekarza na Wydziale Lekarskim Uniwersytetu

Warszawskiego (1947) i kilka miesięcy później rozpoczął pracę pod kierunkiem prof. Leona Manteuffla w oddziale i następnie w Klinice Chirurgicznej Szpitala Wolskiego, przemianowanej później na Instytut Gruźlicy. W klinice tej do 1969 r. pracował kolejno jako stażysta, asystent, starszy asystent, adiunkt, docent i kierownik jednego z oddziałów. Jednocześnie popołudniami w latach 1948–1954 pracował pod kierunkiem Tadeusza Koszarowskiego w oddziale chirurgicznym Instytutu Radowego. W następnych latach, nie przerywając pracy w Instytucie Gruźlicy, był kierownikiem oddziału chirurgicznego w Sanatorium Wojskowym w Otwocku (1950 r.), ordynatorem oddziału torakochirurgicznego w Otwocku (1958 r.), konsultantem w sanatoriach w Rudce i Dziekanowie Leśnym (1956–1962), konsultantem w zakresie kardiologii Akademii Medycznej w Krakowie (1964–1978) i konsultantem kliniki torakochirurgicznej Akademii Medycznej w Lublinie (1978–1979). W Otwocku rozpoczął wykonywanie resekcji tkanki płucnej. W Lublinie wraz z miejscowym zespołem wprowadził operacje serca w krążeniu pozaustrojowym. W Krakowie, gdzie pracował przez jeden dzień w tygodniu, wykonał ok. 1000 operacji kardiologicznych „(...) najpierw metodami zamkniętymi, następnie w powierzchniowej hipotermii, wreszcie w krążeniu pozaustrojowym”³.

Pracę doktorską pt. „Leczenie operacyjne ślinianek” obronił w Akademii Medycznej w Warszawie. Promotorem był prof. Tadeusz Butkiewicz. Stopień naukowy doktora habilitowanego uzyskał w 1964 r. na podstawie oceny dorobku naukowego i rozprawy pt. „Leczenie operacyjne zwężenia lewego ujścia żylnego”. Praca była wykonana w klinice L. Manteuffla. „Na tytuł profesora czekał 16 lat, ale jak sam wspomniał — był to wynik prawdziwych wichrów historii i polityki”⁴.

W klinice Manteuffla uczestniczył W. Sitkowski w wydarzeniach jak na owe czasy niezwykłych. W kraju mającym bardzo ograniczone kontakty z klinikami zachodnioeuropejskimi i amerykańskimi, w trudnym finansowo okresie — dokonywano przy stole operacyjnym pionierskich operacji torano- i kardiologicznych. Do historii polskiej chirurgii przeszły m.in. następujące przeprowadzone przez Manteuffla

³ K. Suwalski, *Nestor i jeden z najwybitniejszych twórców polskiej kardiologii. Mistrz i Nauczyciel wielu pokoleń polskich kardiologów*, Kardiologia i Torakochirurgia Polska 2010, nr 7(2), s. 229.

⁴ Tamże, s. 230.

operacje: pierwsze w kraju wycięcie z pomyślnym wynikiem płuca z powodu raka (1947 r.), podwiązanie przetrwałego przewodu tętniczego Botalla (1948), operacja Blsloch–Taussig w tetralogii Fallota (1949), komisurotomia mitralna (1953). W 1959 r. zaczęto wykonywać operacje z zastosowaniem krążenia pozaustrojowego. Wacław Sitkowski brał czynny udział w przygotowaniach do tych operacji i następnie przez wiele lat wykonywał je w macierzystej klinice, a później w innych klinikach i oddziałach chirurgicznych.

Praca w Klinice Chirurgicznej Instytutu Gruźlicy ukształtowała W. Sitkowskiego jako lekarza kardiochirurga i jako wybitnego humanistę. O oddziaływaniu osobowości Leona Manteuffla napisze w 1973 r. we wspomnieniu pośmiertnym o swoim Mistrzu następujące zdania: „Wiele się mówi o szkołach chirurgicznych i rzeczywiście takie szkoły były i są, jednakże szkoła chirurgiczna Profesora Manteuffla była bardzo specjalna, miała ona mało wspólnego z zagadnieniami techniki chirurgicznej, a podstawę jej, jak się wydaje, stanowił sposób myślenia. Sposób myślenia w oparciu o najnowsze zdobycze całej medycyny, o osiągnięcia techniczne, lecz podstawą dla tych spraw było postępowanie głęboko ludzkie i zgodne z sumieniem. Profesor Manteuffel stworzył szkołę sposobu myślenia klinicznego i równocześnie szkołę podejścia do ludzi tak chorych jak i zdrowych. (...) Uważał On, że jedynie głębsze wewnętrzne wartości powinny stanowić wytyczne postępowania lekarskiego, jak i ludzkiego. Postępowanie zgodne z sumieniem uważał za wykładnik postępowania prawidłowego”⁵.

Praca u boku prof. L. Manteuffla ukształtowała W. Sitkowskiego zawodowo i pozwoliła osiągnąć wielki wymiar moralny. Te wartości będzie następnie przekazywać swoim uczniom. U Manteuffla poznał też zasady pracy zespołowej, które następnie wdrażał jako Mistrz i organizator pracy chirurgicznej w prowadzonych przez siebie zespołach kardiochirurgów. Podobnie jak Manteuffel wszystkie sukcesy uważał za wynik działania całego zespołu. Pisał: „Lekarz coraz częściej staje się bezradny, kiedy musi swój zawód wykonywać w samotności. Internista, a zwłaszcza chirurg o szerszym zakresie działania, nie może dokonać żadnego poważniejszego posunięcia bez współdziałania reprezentantów odrębnych dyscyplin klinicznych czy teoretycznych, stąd

⁵ W. Sitkowski, *Profesor dr Leon Manteuffel–Szoega*, *Kardiologia Polska* 1973, t. XVI, nr 5, s. 365.

postanowienia niejednokrotnie decydujące o życiu chorego zostają powzięte na podstawie wzajemnego zaufania, bez możliwości bliższego wglądu w dziedzinę, wykraczającą poza czyjeś wiadomości”⁶.

Tę wypowiedź W. Sitkowskiego odczytać należy już jako wyznaczenie własnego stosunku do swoich współpracowników, do asystentów i lekarzy innych specjalności. Z tego poszanowania wkładu każdego przy stole operacyjnym będzie znany i szanowany w swojej klinice, najpierw w Szpitalu przy ul. Kasprzaka, a następnie w Instytucie Kardiologii przy ul. Spartańskiej.

W szpitalu przy ul. Kasprzaka 17 w Warszawie W. Sitkowski dokonał pierwszych operacji wad wrodzonych na otwartym sercu. Początkowo skromnie wyposażony Oddział Chirurgiczny pod jego kierownictwem w krótkim czasie stał się jednym z czołowych ośrodków kardiologii w Polsce. Zorganizował nowoczesny system pracy zespołu, umożliwiający przeprowadzenie nagłych operacji kardiologicznych o dowolnej porze dnia i nocy. Na jego Oddziale dokonywano rocznie ponad 300 operacji w krążeniu pozaustrojowym. W pięknym wspomnieniu o swoim Mistrzu Kazimierz Suwalski napisze, że W. Sitkowski był już wtedy autorytetem w dziedzinie kardiologii. Wykonywał operacje kardiologiczne w pełnym zakresie, a także operacje z zakresu chirurgii naczyniowej — tak naczyń obwodowych, jak i wieńcowych. Miał także znakomicie opanowaną chirurgię z zakresu torakologii płuca, przełyku i narządów śródpiersia.

Po otrzymaniu tytułu naukowego profesora (1980) i objęciu II Kliniki Kardiologii Instytutu Kardiologii, W. Sitkowski wraz z zespołem przez kolejne lata przeprowadzał pełen zakres operacji w krążeniu pozaustrojowym i jako pierwszy w Polsce rozpoczął wykonywanie operacji antyarytmicznych.

Wacław Sitkowski cieszył się wielkim zaufaniem zarówno pacjentów, jak i środowiska medycznego, o czym mogą świadczyć liczne operacje przeprowadzane przez Niego z powodu chorób lekarzy i ich rodzin. Leonowi Manteufflowi z powodzeniem usunął zator tętnicy kręzkowej górnej, a ordynatorowi oddziału chirurgicznego Kazimierzowi Wejrochowi uratował życie, wszczepiając protezę w kikuty aorty po pęknięciu tętniaka. Specjalista krajowy do spraw chirurgii prof. Jan Oszacki, gdy musiał poddać się operacji jelita grubego, na operatora

⁶ *Profesor Leon Manteuffel*, Służba Zdrowia 1973, nr 24, s. ? #BRAK NUMERU STRONY#

wyzaczył wzbraniającego się swego zastępcę prof. Otmara Gedliczkę, który podjął się operacji dopiero wówczas, gdy Oszacki zaprosił do asysty kardiochirurga W. Sitkowskiego.

Wróć do wspomnień osobistych związanych z Jego osobą. Wiosną 1980 r. od rektora Warszawskiej Akademii Medycznej otrzymałem propozycję zorganizowania i prowadzenia nowej kliniki chirurgicznej Uczelni — tej, o której mówiłem na wstępie. Uznałem, że należy zgłosić się z prośbą o akceptację konsultanta wojewódzkiego ds. chirurgii — Wacława Sitkowskiego. Właśnie wszedłem i po moim: „Dzień dobry, Panie Profesorze”, Sitkowski przerwał i powiedział: „Wojtek, przechodzimy na ty! Wiem, kim jesteś. Rozmawiałem z rektorem. Cieszę się, że ciebie wybrano”. Następnie z właściwym sobie humorem wygłosił monolog o obowiązkach ordynatora, często powołując się na prof. Leona Manteuffla. Kilkakrotnie podkreślił, że najważniejsi muszą być dla mnie chorzy. Dodał: „Ale nie wolno ci zapominać o obowiązkach wobec asystentów i o pracy naukowej. Wiem, że podobnie jak ja nie należysz do partii. Możesz mieć z tego powodu pewne problemy, ale jeśli nie będziesz się angażował w sprawy polityczne i nikt nie będzie ci mógł zarzucić, że zaniedbujesz chorych, przewycięzysz je. Na pewno nie będziesz w stanie podolać obowiązkom administracyjnym, biurokracji, niekończącym się bezsensownym naradom. Znajdź kogoś, kto cię zastąpi. Uwierz w siebie i pamiętaj, że masz przyjaciół”.

Przez wiele lat pracowaliśmy razem w Centralnej Komisji ds. Stopni i Tytułów Naukowych. Kiedyś w odczytywanej recenzji zarzuciłem kandydatowi do tytułu profesora zbyt niski Impact Factor. Po posiedzeniu Profesor Sitkowski podszedł do mnie i powiedział: „Wojtek, osiągnięcie naukowca nie należy oceniać tylko na podstawie Impact Factor. Trzeba patrzeć, kim on jest jako człowiek, jako lekarz, jako osobowość, czy to przyzwoity człowiek. I dopiero następnie patrz na jego osiągnięcia naukowe”.

Kiedyś zadzwonił do mnie w jakiejś sprawie i w czasie rozmowy powiedział, że padł Mu ukochany pies. Odpowiedziałem: „No to trudno, musisz sobie kupić nowego owczarka”. „Nie, Wojtku — odpowiedział. — Każdy szczeniak mnie przeżyje i będzie wtedy cierpiał”. Stosunek do zwierząt jest też miarą szlachetności.

Prof. Wojciech Noszczyk

Prof. W. Sittkowski
00-765 Warszawa
Pianinistyka 122/27

Warsawa 15/XII 1980

Życiorys.

Urodziłem się w Warszawie 12 lutego 1924 roku w rodzinie inteligentnej. Ojciec mój był lekarzem. Chodziłem do gimnazjum im. S. Piastowskiego w Warszawie. Matkę ukończyłem na Kompletach tego gimnazjum i liceum w wieku 16 lat w 1942 r. Następnie chodziłem do szkoły do Zamościa i komplety ukończyłem warszawskiego. Po powrocie w 1944 do Warszawy w którym czasie ukończyłem studia w dwóch latach w dwóch semestrach w Zamościu w dziedzinie medycyny. Po zakończeniu wojny studiowałem w Belgii na uniwersytecie w Louvain na 5 roku studiów lekarskich. W 1946 powróciłem do kraju i w 1947 r. (14. VII) ukończyłem dyplom lekarski na Wydziale Lekarskim Uniwersytetu Warszawskiego. W 1947 rozpocząłem pracę w pediatrycznym, po odbyciu obrotu zjazdów staży w Klinice Chirurgicznej i w Chirurgii (początkowo w szpitalu Wolskiego) pod kierownictwem Profesora L. Kucyńskiego. Pracowałem najpierw jako dyplomista i z. o. s. następnie asystent, stary asystent, adiunkt kierownik Oddziału Kliniki jako starszy docent. Pracowałem do listopada 1969 r. kiedy to przeszedłem do pracy jako ordynator Oddziału Chirurgicznego w szpitalu Wolskiego w Warszawie (Kierownik 17)

B. SKŁAD TOWARZYSTWA NAUKOWEGO WARSZAWSKIEGO (kadencja 2011–2013)

1. PREZYDIUM I ZARZĄD TNW

Prezydium działało w składzie:

Prezes: Janusz Lipkowski (III)

Wiceprezes: Marek Kowalczyk (V)

Sekretarz Generalny: Leszek Zasztowt (II)

Zastępca Sekretarza: Joanna Jurewicz (I)

Skarbnik: Witold Wieniawski (V)

Zastępca Skarbnika: Adam Hulanicki (III).

Członkowie Zarządu TNW:

Wydział I — *Przewodnicząca:* Teresa Giermak–Zielińska, *Sekretarz:* Halina Karaś

Wydział II — *Przewodniczący:* Stanisław Bylina, *Sekretarz:* Włodzimierz Mędrzecki

Wydział III — *Przewodniczący:* Jacek Kossut, *Sekretarz:* Rajmund Dybczyński

Wydział IV — *Przewodniczący:* Lech Zwierzchowski, *Sekretarz:* Krystyna Skwarło–Sońta

Wydział V — *Przewodniczący:* Jerzy Majkowski, *Sekretarz:* Dagmara Mirowska–Guzel

Wydział VI — *Przewodniczący:* Grzegorz Pawlicki, *Sekretarz:* Małgorzata Jakubowska

2. KOMISJA REWIZYJNA

Przewodnicząca: Ewa Wolnicz–Pawłowska (I). *Sekretarz:* Stanisław Kazubski (IV). *Członkowie:* Krzysztof Wrocławski (I), Włodzimierz Zych (VI). Na miejsce prof. Rajmunda Dybczyńskiego, który objął funkcję Sekretarza Wydziału III, wybrano prof. Michała Nawrockiego z tegoż wydziału.

3. KOMISJE ZARZĄDU

Kapituła Medalu TNW:

Przewodniczący: Janusz Lipkowski (III; jako urzędujący Prezes TNW),
członkowie: Osman Achmatowicz (III), Zdzisław Mikulski (III), An-
drzej Paszewski (IV), Władysław Findeisen (VI).

Komisja Staszicowska:

Przewodnicząca: Kalina Bartnicka (II), *członkowie:* Hanna Krajewska
(II), Ewa Wolnicz–Pawłowska (I), Włodzimierz Zych (VI).

4. KOMISJE WYDZIAŁOWE

Komisja Kultury Słowa (przy Wydziale I). *Przewodnicząca:* Kwiryna
Handke, *Sekretarz:* Marta Sobocińska.

Językowa Komisja Sławistyczna (przy Wydziale I; działalność zawie-
szona)

5. CZŁONKOWIE WYBRANI W 2012 ROKU

Członkowie honorowi TNW

Jaroslav Pánek

Członkowie zwyczajni TNW

Wydział I

Dorota Rembiszewska

Wydział II

Juliusz Chrościcki
Wojciech Iwańczak
Maria Koczerska
Jerzy Kowalczyk
Andrzej Rachuba
Piotr Skubiszewski
Jan Tyszkiewicz

Wydział III

Zofia Adamowicz
Łukasz Turski
Przemysław Wojtaszczyk

Wydział IV

Jerzy Kawiak
Marek Maleszewski

Członkowie korespondenci TNW

Wydział I

Elżbieta Jamrozik
Grażyna Szwat–Gyłybowa

Wydział III

Izabella Grzegory
Rafał Latała
Janusz Lewiński

Wydział IV

Joanna Pijanowska

Wydział V

Zbigniew Czernicki
Marek Jakóbisiak
Jacek Przybylski
Krzysztof Warzocha
Andrzej Zieliński

Wydział VI

Natalia Golnik
Dorota Pijanowska

6. CZŁONKOWIE ZMARLI W 2012 ROKU

Wydział I

Marcin Drzewiecki 4 IV

Wydział III

Jerzy Janik 20 III

Wydział V

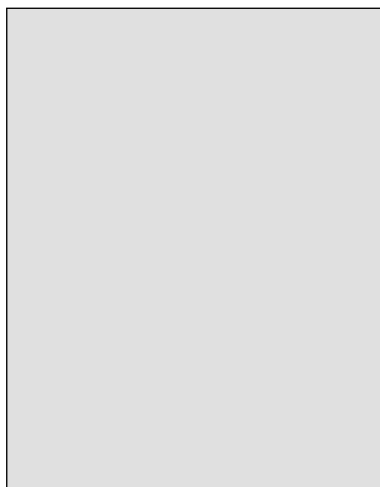
Maria Sieniawska 4 IV

Artur Czyżyk 15 VII

Wydział VI

Maria Radomska 23 VI

7. WSPOMNIENIA POŚMIERTNE

PROF. ARTUR CZYŻYK
(1927–2012)

Życie dla nauki służącej chorym

Działalność naukowa i lekarska Profesora zw. dr. hab. med. Artura Czyżyka jako podstawa rozwoju „warszawskiej” szkoły diabetologii — refleksje dla pamięci

Warszawski Uniwersytet Medyczny

„Non omnis moriar multaque pars mei vitabit libithinam”

(Horacy, Carmina III, 30, 6)

**(„nie umrę cały, większa część mojego życia
uniknie zapomnienia”)**

Profesor Artur Czyżyk fizycznie odszedł 15 lipca 2012 r., ale duchowo z nami pozostał. Jego wybitne osiągnięcia w działalności naukowej, w kształceniu lekarzy, w organizowaniu współpracy medyków w Polsce i w różnych krajach Europy (szczególnie w diabetologii i w zakresie innych chorób metabolicznych), gastroenterologii, a także w niektórych pokrewnych dziedzinach interny są tak wybitne i twórcze, że przenikają także aktualną działalność wielu medyków. Taką rolę będą spełniać także w przyszłości. Ich twórca jest ciągle między nami, wywiera wpływ na naszą pracę i dążenia, na nasze wartości intelektualne i moralne.

Życiowy szlak

Profesor Artur Czyżyk urodził się 6 lutego 1927 r. w Bodzentynie (woj. świętokrzyskie) — ojciec był nauczycielem w lokalnej szkole. Okres młodości spędził w Gorlicach (woj. małopolskie). Warunki życiowe miał niełatwe, uczył się w ramach tajnego nauczania, maturę zdał w 1943 r. W latach 1945–1951 odbył studia na Wydziale Lekarskim Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie. Był wybitnym studentem; wyróżnił się niezwykłym osiągnięciem — jednocześnie z absolutorium uzyskał doktorat.

Od samego początku swojej badawczej i praktycznej działalności interesował się biochemicznymi aspektami klinicznych problemów. Był zwolennikiem integracji postępów biochemii i patofizjologii z kliniką. Stał się w ten sposób prekursorem dzisiejszego kierunku ujmowania patologii klinicznej w oparciu o dowody „evidence based medicine”.

Działalność naukową rozpoczął bezpośrednio po studiach w Zakładzie Farmakologii Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie. Współpracował wtedy z bardzo wymagającym obiektywizmem w badaniach i dydaktyce prof. J. Supniewskim. Zainteresowanie kliniczną farmakologią było szczególną domeną naukowej osobowości Profesora Artura Czyżyka także w późniejszym okresie.

W 1951 r. przenosi się do Warszawy, uzyskując pozycję pracownika naukowego w III Katedrze i Klinice Chorób Wewnętrznych Uniwersytetu Medycznego. Współdziała z jej kierownikiem, prof. dr. hab. med. Jakubem Węgierko, nestorem polskiej i europejskiej diabetologii, który pierwszy w Polsce wyodrębnił problematykę cukrzycy (naukową i kliniczną) w postaci osobnego kierunku badań i praktyki; Profesor Artur Czyżyk współuczestniczył w tej działalności.

Nauowiec–lekarz

W 1968 r. objął kierownictwo III Katedry i Kliniki Chorób Wewnętrznych Uniwersytetu Medycznego w Warszawie, która w 1975 r. została przekształcona w Katedrę i Klinikę Gastroenterologii i Chorób Przemiany Materii tego samego Uniwersytetu. Był kierownikiem tej Katedry do roku 1997, kiedy to przeszedł na emeryturę. Jest to okres 30 lat.

W latach 1981–1988 pełnił funkcję Dyrektora Instytutu Chorób Wewnętrznych Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego. Cały czas doskonalili swój warsztat naukowy, ma wiele osiągnięć uznanych przez krajowe i międzynarodowe środowiska medyczne. Dorobek naukowy Profesora Artura Czyżyka jest niezwykle imponujący. Wymieńmy tutaj dla przykładu badania i szczególnie twórcze osiągnięcia dotyczące zaburzeń przemiany białek w cukrzycy, mechanizmów metabolicznego oddziaływania doustnych leków przeciwcukrzycowych, odkrycie wpływów biguanidów na absorpcję składników pokarmowych w jelicie, badania aspektów immunologicznych insulinoterapii, badania oceny czynności wątroby w cukrzycy, liczne badania epidemiologiczne i społeczne.

Publikacje obejmują ponad 300 pozycji, w tym około 200 ukazało się w międzynarodowym piśmiennictwie. Wymieńmy tutaj dla przykładu takie publikacje jak *Über das Verhalten der freien Aminosäuren im Hunderplasma während der diabetischen Ketose* („Naturwissenschaften” 1960), *Influence of 5-bromosalicylhydroxamic Acid on Serum Cholesterol Level* (z T. Urbańskim; „Nature” 1963), *The Effect of Biguanide Derivatives upon the Intestinal Absorption of Glucose* (współautor; „Diabetes” 1968), *Clinical Course of Myocardial Infarction among Diabetics* (współautor; „Diabetes Care” 1980).

Całokształt swoich osiągnięć naukowych i praktyczno–klinicznych zebrał w specjalnej monografii *Patofizjologia i klinika cukrzycy* (Wyd. PZWL, Warszawa 1987).

Akademik i ekspert

Profesor Artur Czyżyk cieszył się szerokim uznaniem w krajowym i międzynarodowym środowisku medycznym. Był członkiem Towarzystwa Internistów Polskich (TIP); w latach 1968–1973 sprawował funkcję przewodniczącego Sekcji Diabetologicznej TIP. Działał w Polskim Towarzystwie Gastroenterologicznym, w Polskim Towarzystwie Endokrynologicznym, w Warszawskim Towarzystwie Naukowym (członek zwyczajny). W latach 1970–1977 prowadził Fundację im. Jakuba hr. Potockiego. W latach 1971–1986 był redaktorem głównego czasopisma polskiej interny — Polskiego Archiwum Medycyny Wewnętrznej.

Wyróżnił się też szczególnie pracą w międzynarodowych naukowych organizacjach diabetologicznych. Był jedynym diabetologiem w Polsce, który został wyróżniony tytułem honorowego członka European Association for the Study Diabetes (EASD) — naukowo–klinicznej organizacji o wysokich kryteriach ocen i działań. Podobne honorowe wyróżnienia nadało Profesorowi Arturowi Czyżykowi wiele krajowych towarzystw diabetologicznych.

Profesor Artur Czyżyk został wybrany do pełnienia funkcji wiceprezydenta EASD w latach 1968–1969, a później był wiceprezydentem International Diabetes Federation. W roku 1970 organizował w Warszawie zjazd naukowy EASD. Sprawował także funkcję eksperta WHO w zakresie diabetologii.

Realizując zadania badawcze, prowadząc szeroką i odpowiedzialną działalność praktyczno–lekarską oraz akademicką, Profesor Artur Czyżyk bardzo wybitnie wyróżniał się jako twórca nowych inicjatyw i działań oraz jako ich niezwykle staranny i precyzyjny wykonawca.

Warszawska Szkoła Diabetologii

Prowadząc naukowe badania i działalność kliniczną oraz akademicką, Profesor Artur Czyżyk zebrał wokół swoich idei i warsztatu naukowe-

go duży zespół uczniów–badaczy i praktyków–klinikistów. Kolejne ich pokolenie obecnie rozwija wiele idei i wartości Profesora. Liczni uczniowie Profesora Artura Czyżyka uzyskali wiele ważnych wyników badań naukowych i osiągnięć praktycznych. W sposób twórczy rozszerzyli dorobek polskiej diabetologii w wielu ośrodkach diabetologii w Warszawie, w Polsce i za granicą.

Powstała w ten sposób Warszawska Szkoła Diabetologii, która łączy obiektywne cele i metody badawcze z indywidualnymi potrzebami pacjentów. Łączy patologię molekularną z humanizmem, ma własne, oryginalne zasady medyczne i społeczne.

Osiągnięcia Profesora Artura Czyżyka, idee i wartości w niezwykle skuteczny sposób spełniają wyzwania współczesnej diabetologii, jak wprowadzenie zasad EBM do praktyki, zasada „patient–centered care”, rozwój zastosowań technologii molekularnej, badań epigenetycznych i proteonomiki i jednocześnie metod psychologicznych, edukacyjnych i socjologicznych, zwiększających skuteczność profilaktyki i leczenia chorób metabolicznych, szczególnie cukrzycy.

Non omnis moriar!

Jan Taton

C. SPRAWOZDANIA Z DZIAŁALNOŚCI TOWARZYSTWA

SPRAWOZDANIE SEKRETARZA GENERALNEGO za okres 1 stycznia 2012 r. — 31 grudnia 2012 r.

1. Rok 2012 był drugim rokiem kadencji Prezydium i Zarządu wybranych na lata 2011 — 2013. Skład Prezydium nie uległ zmianie.

1.1. Prezydium działało w składzie: *Prezes*: Janusz Lipkowski (III), *Wiceprezes*: Marek Kowalczyk (V), *Sekretarz Generalny*: Leszek Zasztowt (II), *Zastępca Sekretarza*: Joanna Jurewicz (I), *Skarbnik*: Witold Wieniawski (V), *Zastępca Skarbnika*: Adam Hulanicki (III).

1.2. Skład Komisji Rewizyjnej: *Przewodniczący*: Ewa Wolnicz-Pawłowska (I), *Sekretarz*: Stanisław Kazubski (IV), *Członkowie*: Rajmund Dybczyński (III) — Michał Nawrocki (III), Krzysztof Wrocławski (I), Włodzimierz Zych (VI).

1.3. Władze wydziałów działały w tym okresie w składzie, wyłonionym w wyborach w latach ubiegłych, a mianowicie:

Wydział I — *Przewodnicząca*: Teresa Giermak-Zielińska, *Sekretarz*: Halina Karaś

Wydział II — *Przewodniczący*: Stanisław Bylina, *Sekretarz*: Włodzimierz Mędrzecki

Wydział III — *Przewodniczący*: Jacek Kossut, *Sekretarz*: Rajmund Dybczyński

Wydział IV — *Przewodniczący*: Lech Zwierzchowski, *Sekretarz*: Krystyna Skwarło-Sońta

Wydział V — *Przewodniczący*: Jerzy Majkowski, *Sekretarz*: Dagmara Mirowska-Guzel

Wydział VI — *Przewodniczący*: Grzegorz Pawlicki, *Sekretarz*: Małgorzata Jakubowska

2. Sprawy członkowskie

31 grudnia 2012 r. TNW liczyło 469 członków, w tym 278 członków zwyczajnych, 189 członków korespondentów, jednego członka honorowego krajowego i jednego członka honorowego zagranicznego.

Na Zebraniu Ogólnym z dnia 15 maja 2012 r. przyjęto 9 członków korespondentów (Wydział I — 2, Wydział III — 3, Wydział V — 3, Wydział VI — 1). 12 dotychczasowych członków korespondentów uzyskało status członka zwyczajnego (Wydział I — 1, Wydział II — 7, Wydział III — 3, Wydział IV — 1). Jeden członek (Wydział II) uzyskał status członka honorowego zagranicznego.

Na zebraniu Ogólnym z dnia 28 listopada 2012 r. przyjęto 4 członków korespondentów (wydział IV — 1, Wydział V — 2, Wydział VI — 1). Jeden dotychczasowy członek korespondent uzyskał status członka zwyczajnego (Wydział IV).

W okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2012 r., zgodnie z informacjami, które napłynęły do Sekretariatu TNW, zmarło 5 członków Towarzystwa:

Wydział I: Marcin Drzewiecki (zmarł 4 marca 2012 r.)

Wydział III: Jerzy Janik (zmarł 20 marca 2012 r.)

Wydział V: Maria Sieniawska (zmarła 4 kwietnia 2012 r.)
Artur Czyżyk (zmarł 15 lipca 2012 r.)

Wydział VI: Maria Radomska (zmarła 23 czerwca 2012 r.).

Członkowie zmarli w latach wcześniejszych:

Wydział IV: Adolf Riedel (zmarł 21 sierpnia 2010 r.)

Maria Olszewska (zmarła 3 lutego 2011 r.)

Wydział V: Waław Sitkowski (zmarł 1 kwietnia 2010 r.)

Wydział VI: Franciszek Witczak (zmarł 9 czerwca 2009 r.)

3. Zebrania, konferencje, sesje naukowe, wykłady

3.1. W okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2012 r. odbyło się jedno zebranie administracyjne ogólne (15 **maja czerwca #maja czy czerwca#** 2012 r.), dwa posiedzenia Prezydium (26 lutego i 22 listopada 2012 r.) i trzy posiedzenia Zarządu (26 marca, 15 maja i 22 listopada 2012 r.). Ponadto 28 listopada odbyło się zebranie ogólne sprawozdawczo-wyborcze.

3.2. W okresie sprawozdawczym w TNW zorganizowano następujące konferencje i sesje naukowe (samodzielnie lub we współpracy z innymi placówkami):

- 1) Wydział II Nauk Historycznych, Społecznych i Filozoficznych TNW, Instytut Historii im. Tadeusza Manteuffla PAN oraz wydawnictwo Aspra-JR zorganizowały prezentację książki prof.

Stanisława Alexandrowicza „Kartografia Wielkiego Księstwa Litewskiego od XV do połowy XVIII wieku”. Spotkanie poprowadził prof. Leszek Zasztowt, udział wzięli prof. Grzegorz Błaszczyk, prof. Andrzej Rachuba, prof. Andrzej Zakrzewski. Prezentacja odbyła się 21 czerwca 2012 r. w Sali Koncertowej Zamku Królewskiego w Warszawie.

- 2) Instytut Historii Nauki PAN, Archiwum Państwowe m.st. Warszawy, Instytut Geodezji i Kartografii, Towarzystwo Naukowe Warszawskie, Warszawskie Przedsiębiorstwo Geodezyjne S.A., Stowarzyszenie Przyjaciół Archiwum Państwowego m.st. Warszawy zorganizowały XXVI Ogólnopolską Konferencję Historyków Kartografii „Kamienie Milowe w Kartografii”, która odbyła się w dniach 13–15 września 2012 r. w Warszawie.
- 3) Wydział Nauk Biologicznych i Wydział Nauk Lekarskich TNW, Instytut Genetyki i Hodowli Zwierząt PAN oraz Wydział Biologii Uniwersytetu Warszawskiego zorganizowały sesję naukową „Nagrody Nobla 2012 w dziedzinie medycyny, biologii i chemii”. Sesja odbyła się 18 grudnia 2012 r. w Sali posiedzeń Rady Wydziału Biologii Uniwersytetu Warszawskiego.
- 4) Federacja Polskich Towarzystw Medycznych i Wydział V Nauk Lekarskich TNW zorganizowały dwie kolejne Cykliczne Konferencje Naukowe (ósmą i dziewiątą) pod stałym tytułem „Wyzwania XXI wieku: Ochrona zdrowia i kształcenie medyczne”. Konferencje odbyły się w Sali Portretowej Pałacu Staszica w dniach 12 kwietnia oraz 23 października 2012 r.
- 5) Wydziałowe zebrania naukowe: Wydział I — 5; Wydział II — 2; Wydział III — 1; Wydział IV — 4; Wydział VI — 2.

Wydział I

- 16 stycznia 2012 r. — prof. Halina Karaś „Jan Karłowicz jako animator życia naukowego i kulturalnego na przełomie XIX i XX wieku”
- 26 marca 2012 r. — prof. Grażyna Szwał-Gyłybowa „O potrzebie badań porównawczych nad wędrówką idei na słowiańskich Bałkanach”
- 7 maja 2012 r. — prof. Hanna Popowska-Taborska, prof. Dorota Rembiszewska, prof. Janusz Siatkowski „Zdzisław Stieber — wspomnienia i korespondencja”

- 12 listopada 2013 r. — prof. Elżbieta Jamrozik „*Grammatica Polono-italica* A. Styli — nauczanie języka obcego w Polsce w XVII w.”
- 17 grudnia 2012 r. — prof. Janusz Siatkowski „Wieloznaczność słowiańskich nazw części ciała”

Wydział II

- 5 marca 2012 r. — prof. Janusz Tazbir, prof. Lech Szucki, prof. Zbigniew Ogonowski: spotkanie poświęcone książce prof. Juliusza Domańskiego *Między filozofią a filologią. Wspomnienia*
- 15 października 2012 r. — prof. Lech Mróz „Społeczność romska we współczesnym świecie: między tradycją a globalizacją”

Wydział III

- 13 grudnia 2012 r. — prof. Janusz Lewiński „Aktywacja tlenu molekularnego: Nowe spojrzenie na stary problem”

Wydział IV

- 28 lutego 2012 r. — prof. Włodzimierz Zagórski–Ostojka „Genom ziemniaka — sekwencja i wstęp do interpretacji”
- 3 kwietnia 2012 r. — prof. Andrzej Kaczanowski „Orzęski (*Ciliata*) jako obiekty badań współczesnej biologii”
- 8 maja 2012 — dr Renata Matlakowska „Mikrobiologiczne procesy transformacji polimetalicznych łupków bitumicznych Monokliny Przedsudeckiej”
- 24 października 2012 r. — prof. Jerzy Kawiak, dr Grażyna Hoser „Myszy humanizowane”
- 6 listopada 2012 r. — prof. Joanna Pijanowska „Hipotezy Gai i Medei — irracjonalne wróżby czy prawda o przyszłości życia na Ziemi?”

Wydział VI

- 20 marca 2012 r. — prof. Paweł Szczepański „Kryształy fotoniczne”
- 19 listopada 2012 r. — prof. Dorota Pijanowska „Od biocząstek do mikroukładów analitycznych”

Ponadto odbyło się 13 wydziałowych zebrań administracyjnych.

4. Sprawy omawiane podczas posiedzeń Prezydium i Zarządu Towarzystwa

Na zebraniu Zarządu TNW w dniu 15 maja 2012 r. omawiane były sprawy administracyjne. Przedstawione zostały sprawozdania Zarzą-

du Towarzystwa za rok 2011 (Sekretarz Generalny) oraz sprawozdanie Komisji Rewizyjnej. W głosowaniu przyjęto wniosek Komisji Rewizyjnej o przyjęcie sprawozdania zarządu za rok 2010. Skarbnik Towarzystwa (Witold Wieniawski) przedstawił bieżącą sytuację finansową i perspektywy przyszłych dochodów TNW. Ponadto przedstawiono i przegłosowano kandydatury na członków korespondentów i członków zwyczajnych. Na Zebraniu Ogólnym tego samego dnia wszystkie kandydatury zostały przyjęte w głosowaniu tajnym większością głosów.

Na zebraniu Zarządu 22 listopada przedstawiono i przegłosowano kandydatury na członków korespondentów i członków zwyczajnych, następnie omówiono program najbliższego Zebrania Ogólnego. Szerzej omówiona została sylwetka naukowa prof. Jaroslava Pánka jako kandydata na członka zagranicznego: prof. Leszek Zasztowt zauważył, że byłby to pierwszy członek zagraniczny od czasu reaktywacji TNW. Prof. Stanisław Bylina szczegółowo przedstawił osobowość naukową prof. Pánka, który jest historykiem; jego wieloletnia współpraca z Polską oraz z polskimi uniwersytetami czyni go postacią o ogromnym znaczeniu dla humanistów. Ponadto poruszono kwestię nieodebranych dyplomów przyznawanych nowym członkom TNW; Przewodniczący i Sekretarze Wydziałów zobowiązali się do przekazania zaległych dyplomów zainteresowanym. W dalszej części zebrania miała miejsce informacja Skarbnika o sytuacji finansowej Towarzystwa. Prof. Witold Wieniawski przedstawił dane, z których wynikało, że przychody z tytułu składek członkowskich są podobne jak w roku 2011. Dodał, że jest to powód do niepokoju, jako że fundusz rezerwowy TNW topnieje. Skarbnik zasugerował umorzenie wysokich długów składkowych, co być może zmobilizowałoby od lat niepłacących członków do wznowienia płatności. Jawne głosowanie w tej sprawie wykazało, że wszyscy obecni członkowie Zarządu są za tym pomysłem. Decyzję o treści listu i sprawach logistycznych w sprawie umorzenia wysokich długów członków odłożono na kolejne spotkanie. Następnie Wiceprezes TNW prof. Marek Kowalczyk poinformował o działaniach związanych z a) odwołaniem do MSW w sprawie ciągłości działania TNW, b) posiedzeniem sejmowej Podkomisji Nauki i Szkolnictwa Wyższego w sprawie finansowania Towarzystw. Wiceprezes zauważył, że sprawa statutu TNW potrwa. Następnie prof. Leszek Zasztowt podał informację o rocznicach w kolejnym, 2013 r. i zachęcił członków Zarządu do wspierania roku Jana Czochrańskiego

oraz 240. rocznicy KEN. W dalszej części zebrania poruszono kwestię tablicy upamiętniającej zmarłych i zamordowanych w okresie II wojny światowej członków TNW. Dyrekcja PAN odmówiła umieszczenia tablicy w holu głównym Pałacu Staszica i zaproponowała na ten cel salę 05, która sąsiaduje z siedzibą sekretariatu TNW. Po dyskusji członkowie Zarządu doszli do wniosku, iż Towarzystwo nie powinno się godzić na powyższy warunek i nie przyjmować propozycji PAN. Podjęto decyzję, aby sprawę wstrzymać i poczekać na bardziej sprzyjającą sytuację. Następnie podano informację o redagowanej przez prof. Joannę Jurewicz książce poświęconej Towarzystwu Popierania i Krzewienia Nauk, na którą TNW pozyskało środki od Fundacji na rzecz Nauki Polskiej. Książka ma zostać wydana w nadchodzących miesiącach. W wolnych wnioskach poparto starania PAU i PAN o ograniczenie skutków ustawy o zamówieniach publicznych (kwestia dotycząca jedynie nauki). Ostatnim wolnym wnioskiem była informacja prof. Marka Kowalczyka o planowanym na wrzesień 2013 r. I Kongresie Towarzystw Naukowych, który odbędzie się w Warszawie na terenie SGGW; organizatorami będą Polska Akademia Nauk (a z jej ramienia Rada Towarzystw Naukowych przy Prezydium PAN), Polska Akademia Umiejętności oraz Towarzystwo Naukowe Warszawskie i Towarzystwo Naukowe Płockie. Celem Kongresu ma być prezentacja sytuacji Towarzystw Naukowych oraz ruchu naukowego w Polsce.

28 listopada odbyło się Zebranie Ogólne połączone z dorocznym wykładem staszicowskim, który wygłosił Jaroslav Pánek na temat „Humanistyka jako pomost między narodowym a globalnym wymiarem tożsamości”. Na zebraniu tym wręczono również dyplomy nowo wybranym członkom Towarzystwa, a także odbyło się głosowanie w sprawie wyborów nowych członków. Ponadto należy podkreślić, że prof. Jaroslav Pánek został wybrany na członka honorowego zagranicznego.

5. Publikacje

Wydany został 74. tom „Rocznika Towarzystwa Naukowego Warszawskiego” za 2011 r.

Inne publikacje TNW w 2012 r.:

- S. Alexandrowicz, „Kartografia Wielkiego Księstwa Litewskiego od XV do połowy XIII wieku”, Warszawa 2012

- „Acta Baltico–Slavica”, t. 36, red. I. Grek–Pabisowa, Warszawa 2012, 296 s.
- „Slavia Meridionalis. Studia Slavica et Balcanica”: 12, red. L. Moroz–Grzelak, Warszawa 2012, 323 s.
- „Specyfika leksyki i słowotwórstwa języków słowiańskich na przełomie XX i XXI wieku”, red. Zofia Rudnik–Karwatowa, Warszawa 2012, 188 s.
- „Sprawy Narodowościowe”, t. 40, red. W. J. Burszta i J. Serwański, Poznań–Warszawa 2012, 234 s.
- „Sprawy Narodowościowe”, t. 41, red. W. J. Burszta i J. Serwański, Poznań–Warszawa 2012, 250 s.

Ponadto na mocy umowy Towarzystwa z Muzeum Historii Polski wszystkie istniejące numery „Rocznika Towarzystwa Naukowego Warszawskiego” zostały zdigitalizowane i znalazły się w internetowej bazie w kolekcji Mazowieckich Czasopism Humanistycznych. Są one dostępne pod adresem: <http://mazowsze.hist.pl/>.

2. SPRAWOZDANIE SKARBNIKA z działalności finansowej Towarzystwa w roku 2012

Informacje ogólne

Działalność Towarzystwa Naukowego Warszawskiego (TNW) w roku 2012 obejmowała kadencję władz Towarzystwa, która rozpoczęła się w grudniu 2010 r. W kadencji tej obowiązki Skarbnika pełni prof. Witold Wieniawski, a Zastępcy Skarbnika — prof. Adam Hulanicki. Sprawozdanie z działalności finansowej w roku 2012 oparte jest na bilansie TNW, sporządzonym na dzień 31 grudnia 2012 r. przez Główną Księgową TNW, panią Agnieszkę Więckowską.

W aspekcie finansowym działalność TNW obejmowała przez wiele lat, obok działalności statutowej, także prowadzoną w dużym zakresie działalność zleconą, której głównym elementem był program stypendiów konferencyjnych finansowany przez Fundację na rzecz Nauki Polskiej (FNP). Program ten został zakończony w roku 2011, a w roku 2012 prowadzono tylko końcowe rozliczenia finansowe. Zakończenie tego programu spowodowało, że w 2012 r. działalność TNW musiała być w stopniu większym — niż w latach poprzednich — finansowana ze środków własnych, to jest ze składek członkowskich oraz składek członków wspierających. Zmniejszenie zakresu działalności administracyjnej Sekretariatu TNW pozwoliło w ciągu roku 2012 na stopniowe obniżanie kosztu obsługi administracyjnej i finansowej TNW.

Wykazane w bilansie TNW za rok 2012 przychody z działalności statutowej wyraziły się kwotą 203 212,11 zł. W kwocie tej większość stanowiły środki uzyskane na finansowanie działalności zleconej, w tym środki na zakończenie programu stypendialnego, finansowanego przez FNP.

Przychody Towarzystwa ze składek członkowskich wyniosły w roku 2012 kwotę zł 13 400, czyli były podobne jak w 2011 r., zaś przychody ze składek członków wspierających — kwotę 12 000 zł. Przychody z lokat bankowych wyniosły kwotę 7845,65 zł.

W roku 2012 koszty działalności statutowej Towarzystwa wyniosły kwotę zł 201 968,95, a pozostałe koszty działalności kwotę 55 095,48

zł. W ramach realizacji zadań statutowych duże pozycje stanowiły końcowe koszty działalności stypendialnej zleconej przez FNP w kwocie zł 94 554,17, a także koszty programów finansowanych przez MNiSW w kwocie 64 200 zł. Prowadzenie obsługi biurowej TNW oraz programów zleconych związane jest z ponoszeniem kosztów ogólnoadministracyjnych, z tym że w roku 2012 tylko część tych kosztów mogła być pokrywana nadal ze środków FNP.

Zawarty w bilansie za rok 2012 w pozycji „Koszty działalności statutowej” ujemny wynik finansowy brutto na całokształcie działalności (wynoszący kwotę zł 42 493,21) pozostawał praktycznie niezmienny w porównaniu z wynikiem zawartym w bilansie za rok 2011 (42 214,75 zł).

TNW dysponowało na koniec roku 2012 środkami obrotowymi (na rachunkach bankowych i w kasie) w wysokości 169 492,34 zł. Na kwocie tej ciążyły zobowiązania i rezerwy na zobowiązania w wysokości 36 677,43 zł. Na koniec roku 2012 własne środki finansowe w dyspozycji Towarzystwa wynosiły więc kwotę 132 814,91 zł. Ponieważ na koniec roku 2011 środki własne Towarzystwa wynosiły 134 093,69 zł, w ciągu roku 2012 nastąpiła tylko niewielka ich obniżka.

Pozycja rezerw i zobowiązań bilansu za rok 2012 wynosząca zł 36 677,43 obejmowała kwotę 30 000 zł otrzymaną z programu „Exterius” FNP na publikację wydawnictwa o historii działalności Towarzystwa Popierania i Krzewienia Nauk, a także kilka drobniejszych pozycji.

W zakresie działalności zleconej w roku 2012 Towarzystwo prowadziło nadal obsługę administracyjno-finansową środków wspierających działalność Instytutu Slawistyki PAN, z którym Wydział I TNW współpracuje od wielu lat. Dotyczyło to dofinansowania ze środków uzyskanych z Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego (MNiSW) kilku slawistycznych wydawnictw periodycznych oraz Bibliografii Slawistycznej. Uzyskiwanie tych środków wymagało składania odpowiednich wniosków i preliminarzy, z tym że działalność ta prowadzona jest bez rekompensaty finansowej dla TNW. W odniesieniu do wymienionej wyżej dotacji programu „Exterius”, dotyczącej publikacji historii działalności TPKiN, w grudniu 2012 roku zawarto umowę z Wydawnictwem Elipsa z terminem wykonania druku do 15 maja 2013 r.

Działalność finansowo–księgowa TNW

W ciągu roku 2012 nie nastąpiły zmiany w rejestracji TNW w organach finansowych, w prowadzeniu obsługi podatkowej, obsługi bankowej TNW, w systemie prowadzenia księgowości ani też w odniesieniu do prowadzenia kasy podręcznej. Informacje dotyczące tych tematów podane w sprawozdaniu Skarbnika za rok 2011 są więc nadal aktualne.

Sprawozdawczość finansowa z wydatków ponoszonych ze środków pochodzących z dotacji MniSW, a także sprawozdawczość z działalności stypendialnej FNP sporządzana była zgodnie z wymaganiami tych instytucji. Końcowe sprawozdanie finansowe programu „Stypendia Konferencyjne” za rok 2012 przekazano do FNP w lipcu 2012 r., a sprawozdanie do MNiSW przekazano w lutym 2013 r. Oświadczenia o ustaleniu wysokości wkładu niepieniężnego dla zadań finansowanych ze środków budżetowych MNiSW były sporządzane w oparciu o uchwałę Zarządu TNW z dnia 16 października 2008 r. i znajdują się w dokumentacji finansowej poszczególnych zadań.

W początku roku 2012 dokonano końcowych rozliczeń niektórych imprez organizowanych w końcu 2011 r. Dotyczyło to organizowanego w związku z Rokiem Marii Skłodowskiej–Curie sympozjum „Chemistry Education, Business and Industry in Less Favored Countries”, finansowanego ze środków Polskiej Akademii Nauk, oraz imprezy „Muzyka Adwentowa”, finansowanej przez Fundusz Rozwoju Systemów Edukacyjnych — Warsztaty Grundtviga (FRSE).

Bieżąca dokumentacja finansowa TNW, a także dokumentacja archiwalna, jest przechowywana od roku 2009 w Sekretariacie TNW. Dostęp do archiwalnej dokumentacji finansowej okazuje się niekiedy potrzebny dla składania wyjaśnień do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, który prowadzi porządkowanie dokumentacji składkowej z lat ubiegłych.

*Prof. Witold Wieniawski
Skarbnik TNW
Warszawa, 20 maja 2013 r.*

3. SPRAWOZDANIE KOMISJI REWIZYJNEJ za okres styczeń 2012 — grudzień 2012 r.

W roku 2012 Komisja Rewizyjna działała w składzie:

Przewodnicząca: prof. dr hab. Ewa Wolnicz–Pawłowska (Wydział I)

Sekretarz: prof. dr hab. Stanisław Kazubski (Wydział IV)

Członkowie: prof. dr hab. Michał Nawrocki (III), prof. dr hab. Krzysztof Wrocławski (Wydział I), prof. dr hab. Włodzimierz Zych (Wydział VI).

Śmierć prof. Włodzimierza Zycha na początku 2013 r. pomniejszyła to grono. Sprawozdanie Komisji Rewizyjnej zostało opracowane przez zespół: E. Wolnicz–Pawłowska, S. Kazubski, K. Wrocławski.

Komisja Rewizyjna zapoznała się z dokumentami przedstawionymi przez sekretariat, a mianowicie: „Sprawozdaniem Sekretarza Generalnego TNW za rok 2012”, „Sprawozdaniem Skarbnika TNW za rok 2012” oraz dodatkowymi dokumentami opracowanymi przez księgowość: „Rachunek wyników w 2012 roku” i „Informacja dodatkowa do sprawozdania finansowego za 2012 rok”.

Zgodnie z tą dokumentacją Towarzystwo w końcu grudnia 2012 r. liczyło 469 członków, w tym 278 członków zwyczajnych, 189 członków–korespondentów i 2 członków honorowych (w tym jednego zagranicznego). Towarzystwem kieruje Zarząd wybrany w grudniu 2010 r. (z uzupełnieniami w roku 2011). Na dwóch zebraniach ogólnych (15 maja oraz 28 listopada) przyjęto w głosowaniu tajnym 13 członków korespondentów i również 13 dotychczasowych członków korespondentów uzyskało status członka zwyczajnego. W 2012 roku zmarło pięciu członków Towarzystwa.

Prowadzono działalność statutową oraz zleconą. Działalność statutowa to zebrania naukowe, konferencje, cykliczne sesje i publikacja „Rocznika TNW”. Działalność zlecona obejmowała inne wydawnictwa i program elektronicznego opracowania bibliografii sławistycznej.

W 2012 r. zostały zorganizowane dwa duże spotkania we współpracy z innymi instytucjami naukowymi (obie imprezy przygotowywał w zasadzie Wydział II) oraz trzy cykliczne konferencje (sesja

noblowska i dwie konferencje z cyklu „Ochrona zdrowia i kształcenie medyczne” — Wydział V i IV). Na szczególną uwagę zasługuje zaproszenie do wygłoszenia wykładu staszycowskiego na dorocznym Zebraniu Ogólnym prof. Jaroslava Pánka z Czech (obecnie członka honorowego zagranicznego TNW). Prócz tych posiedzeń ogólnych miały miejsce wydziałowe spotkania naukowe. W roku 2012 było ich 14: 5 w Wydziale I, 4 w Wydziale IV, po 2 w Wydziale II i VI, 1 w Wydziale III. Zebraniom wydziałowym zazwyczaj towarzyszyło omawianie spraw administracyjnych. Wydany został 74. tom „Rocznika Towarzystwa Naukowego Warszawskiego” (Wydawnictwo DiG). Komisja przyjęła z dużym uznaniem zdigitalizowanie istniejących już numerów „Rocznika” i udostępnienie ich na stronie internetowej.

W 2012 r. trwały prace nad publikacją książki o Towarzystwie Popierania i Krzewienia Nauk. Jej opracowaniem zajmowała się prof. Joanna Jurewicz (Wydział I); druk przewidziano w połowie 2013 r.

W zakresie działalności zleconej w roku 2012 Towarzystwo prowadziło obsługę administracyjno-finansową programów finansowanych przez MNiSW. Dotyczy to wydawnictw periodycznych, od lat wspieranych przez Towarzystwo: czasopism „Acta Baltico-Slavica” (w 2012 r. ukazał się tom 36) oraz „Sprawy Narodowościowe” (tom 40 i 41). Poza tym Towarzystwo uczestniczyło w wydaniu innych dwóch tomów zbiorowych oraz w opracowywaniu bibliografii slawistycznej (wersja elektroniczna). Wszystkie wspomniane opracowania powstały w Instytucie Slawistyki PAN.

Prezydium TNW kontynuowało starania o polepszenie sytuacji prawnej i majątkowej Towarzystwa. Zajmuje się tym od lat prof. Marek Kowalczyk, który zabiega o uznanie ciągłości działania TNW w różnych centralnych instytucjach.

Zarząd TNW zdecydował o czynnym udziale Towarzystwa w zorganizowaniu I Kongresu Towarzystw Naukowych, planowanym na wrzesień 2013 r.

W zakresie prowadzenia księgowości w TNW nie nastąpiły zmiany w stosunku do lat poprzednich. Obsługę finansową Towarzystwa i prowadzonej tu działalności statutowej i zleconej zapewnia księgowa, pani Agnieszka Więckowska. Ona też przygotowała bilans za 2012 r. Zgodnie z dostarczoną dokumentacją **przychody TNW** z działalności statutowej wyniosły w roku 2012 kwotę **203 212,11 zł**. Ze składek członkowskich uzyskano 13 400 zł, czyli podobnie jak w roku 2011.

Członkowie wspierający złożyli składki w wysokości 12 000 zł. Z lokat bankowych uzyskano około 7845 zł.

Koszty Towarzystwa to **201 968,95** zł na działalność statutową i **55 095,48** zł na pozostałe koszty, głównie administracyjne. Znaczne kwoty z kosztów dotyczą zamknięcia programu stypendialnego FNP (ponad 94 500 zł) oraz programów finansowanych przez MNiSW (64 200,00 zł). Koszt wydawania „Rocznika” to ok. 4 000 zł.

Z bilansu wynika, że na koniec 2012 r. zanotowano **stratę** w wysokości **42 493,21** zł (nieco tylko wyższą od tego, co było w 2011 r.: 42 214,75 zł). **Środki obrotowe** na koniec 2012 r. to **blisko 169 500** zł, **środki do dyspozycji** Towarzystwa (po odliczeniu zobowiązań i rezerw) — **132 814,91** zł, tj. o ok. 1278 zł mniej niż w roku 2011. Do rezerw zaliczono 30 000 zł uzyskanych z programu „Exterius” na wydanie wspomnianej publikacji o historii Towarzystwa Popierania i Krzewienia Nauk.

Z innych pozycji warto zwrócić uwagę na wyliczenie wartości środków trwałych Towarzystwa; wyceniono je na ok. 15 500 zł.

Komisja Rewizyjna stwierdziła, że wobec trudnej sytuacji finansowej Towarzystwa Zarząd podjął właściwe kroki, m.in. racjonalizując zatrudnienie w sekretariacie. Sprawozdawczość finansowa dla instytucji sponsorujących działalność TNW była wykonywana terminowo, a obsługa księgową prowadzona prawidłowo.

Konkluzja: Komisja Rewizyjna ocenia pozytywnie działalność Prezydium, Zarządu i Wydziałów Towarzystwa w 2012 r. Wyraża uznanie dla pracy członków Prezydium i całego Zarządu, a także dziękuje wszystkim członkom Towarzystwa, którzy brali udział w życiu naukowym TNW.

dr. hab. Janusza Siatkowskiego „Zdzisław Stieber — wspomnienia i korespondencja”

- 12 listopada — referat językoznawczy prof. dr hab. Elżbiety Jamrozik „*Grammatica Polono-italica*” A. Styli — nauczanie języka obcego w Polsce w XVII w.”
- 17 grudnia — referat językoznawczy prof. dr hab. Janusza Siatkowskiego „Wieloznaczność słowiańskich nazw części ciała”

Warszawa, 8.04.2013 r.

Prof. dr hab. Halina Karaś

**Sprawozdanie
z prac nad „Bibliograficzną bazą danych światowego
językoznawstwa sławistycznego”
i Sybisław w TNW w roku 2012**

W Towarzystwie Naukowym Warszawskim kontynuowane były prace związane z rozbudową i utrzymywaniem bibliograficznej bazy danych językoznawstwa sławistycznego, stanowiącej jedyną w świecie bazę bibliograficzną, zawierającą dane o europejskim i pozaeuropejskim piśmiennictwie tej dziedziny wiedzy (językoznawstwa sławistycznego i kontrastywnego słowiańsko–niesłowiańskiego). Bibliograficzna baza danych rozbudowana została w 2012 r. o rekordy zawierające informacje dokumentacyjne, głównie za lata 1999–2004, a także za lata 1992–1998, w tym ok. 2000 rekordów zostało udostępnionych użytkownikom w Internecie, zaś 1000 będzie udostępnionych wkrótce po redakcji merytorycznej.

Sukcesywnie przeprowadzana jest konwersja wcześniejszych danych bibliograficznych do *iSybisława* za poszczególne lata i udostępnienie tych danych w Internecie, po wieloetapowych korektach formalnych i merytorycznych. Obecnie udostępnione są w *iSybisławie* dane o pracach językoznawczych przede wszystkim za lata 1997–2004.

Rekordy zawierające opisy dokumentów: wydawnictw zwartych (monografii, prac zbiorowych itp.), czasopism, artykułów i innych typów dokumentów, mają rozbudowaną strukturę informacyjną, zawierają opis formalny i rzeczowy dokumentów, w tym abstrakty lub adnotacje, w wypadku gdy istnieje potrzeba poinformowania użytkow-

ników o cechach relewantnych dokumentów, a także słowa kluczowe. Opisy dokumentów zostały opracowane z autopsji.

Baza danych została także uzupełniona o informacje o pracach naukowych wydanych w poprzednich latach, nieuwzględnione dotychczas w zbiorze informacyjnym.

Zadanie realizowane w 2012 r. stanowiło kontynuację przedsięwzięcia zapoczątkowanego w 1994 r. wspólnie z Instytutem Slawistyki PAN, kiedy wdrożony został autonomiczny system *SYBISLAW*, a następnie założona została baza danych, licząca obecnie ponad 50 tysięcy rekordów (dotychczas udostępniono z tego zbioru ok. 16 500 rekordów). W 2012 r. w pracach kierowanych przez dr Zofię Rudnik–Karwatową uczestniczyli slawiści z Instytutu Slawistyki PAN, a także z innych najważniejszych polskich i zagranicznych ośrodków naukowych.

Warszawa, 10 stycznia 2013 r.

dr Zofia Rudnik–Karwatowa
Kierownik projektu

WYDZIAŁ II NAUK HISTORYCZNYCH, SPOŁECZNYCH I FILOZOFICZNYCH

W roku 2012 odbyło się jedno posiedzenie plenarne Wydziału II, miało ono miejsce 9 grudnia 2012 r. W części merytorycznej prof. dr hab. Lech Mróz przedstawił odczyt pt. „Społeczność romska we współczesnym świecie: między tradycją a globalizacją”. Referat przedstawiał sytuację Romów europejskich, zawieszonych między kulturą tradycyjną a konsekwencjami procesów globalizacji. W części pierwszej autor scharakteryzował wewnętrzne zróżnicowanie kulturowe oraz językowe Romów europejskich oraz różne drogi modernizacji społeczności romskich w wybranych krajach Europy Zachodniej i Europy Środkowo–Wschodniej. Następnie omówił współczesne strategie międzynarodowych organizacji społecznych i kulturalnych Romów, które starają się tworzyć wspólne metody walki o prawa ekonomiczne, społeczne i polityczne Romów europejskich. Postawił tezę, że działania te spotykają się z bardzo niejednoznacznym odbiorem w lokalnych środowis-

kach cygańskich, które dostrzegają w tych działaniach zagrożenie dla własnej odrębności i tożsamości. Po odczycie rozpoczęła się ożywiona dyskusja, w której wzięli udział wszyscy uczestniczący w zebraniu członkowie TNW.

W części organizacyjnej ustalono, że na najbliższym posiedzeniu Wydziału zgłoszone zostaną ewentualne kandydatury na nowych członków Towarzystwa.

Ważnym wydarzeniem w życiu Wydziału II TNW było przyjęcie (w listopadzie 2012 r.) na członka zagranicznego Towarzystwa Naukowego Warszawskiego prof. Jarosława Pánka (Praha), zgłoszonego przez Wydział.

Warszawa, 18 kwietnia 2013 r.

Prof. dr hab. Włodzimierz Mędrzecki

WYDZIAŁ III NAUK MATEMATYCZNYCH I FIZYCZNYCH

W roku sprawozdawczym odbyło się jedno zebranie organizacyjne (13 grudnia 2012 r.), połączone z wyborami nowych członków. Przybyło dwudziestu członków Wydziału III. Zgłoszono dwie kandydatury na członków korespondentów:

- 1) prof. dr hab. Jerzy Ostyk–Narbutt (Instytut Chemii i Techniki Jądrowej, Warszawa) –członkowie zgłaszający: prof. prof. A. Hulanicki i R. S. Dybczyński,
- 2) prof. dr hab. Helena Białkowska (Narodowe Centrum Badań Jądrowych, Świerk) –członkowie zgłaszający: prof. prof. R. Sosnowski i A. K. Wróblewski.

Po przedstawieniu kandydatur w wyniku tajnego głosowania oboje kandydaci uzyskali jednomyślne poparcie (po 20 głosów „tak”).

Wpłynęło też pięć wniosków o zmianę statusu z członka korespondenta na członka zwyczajnego dla następujących osób:

- 1) prof. Marek Chmielewski (wnioskodawcy: prof. prof. J. Jurczak, J. Lipkowski). Wynik tajnego głosowania: 20 głosów „tak”,
- 2) prof. Tadeusz Figiel (wnioskodawcy: prof. prof. W. Żelazko, F. Przytycki). 20 głosów „tak”,

- 3) prof. Marek Trojanowicz (wnioskodawcy: prof. prof. A. Hulaniczki, R. S. Dybczyński). 19 głosów „tak”, 1 „wstrzymujący się”,
- 4) prof. Andrzej Twardowski (wnioskodawcy: prof. prof. H. Szymczak, J. Kossut). 19 głosów „tak”, 1 „wstrzymujący się”,
- 5) prof. Jaroslav Zemanek (wnioskodawcy: prof. prof. W. Żelazko, F. Przytycki). 19 głosów „tak”, 1 „nie”.

Komisję skrutacyjną stanowili: prof. prof. Piotr Mankiewicz i Izabella Grzegory. W wyniku głosowań wszystkie kandydatury uzyskały poparcie zgromadzonych członków Wydziału III i zostały przedstawione na zebraniu Zarządu TNW w dniu 19 marca 2012 r., na którym również w tajnym głosowaniu wszystkie zgłoszone kandydatury uzyskały pozytywną rekomendację dla Zebrania Ogólnego TNW.

W części naukowej zebrania interesujący wykład pt. „Aktywacja tlenu molekularnego: nowe spojrzenie na stary problem” wygłosił prof. dr hab. Janusz Lewiński (Wydział Chemii UW, członek korespondent TNW).

W dyskusji ogólnej po zebraniu sugerowano m.in. możliwość włączenia się Wydziału III w obchody roku Jana Czochrańskiego.

Prof. dr hab. Rajmund S. Dybczyński

WYDZIAŁ IV NAUK BIOLOGICZNYCH

W maju 2013 r. Wydział IV Nauk Biologicznych TNW liczył 56 członków, w tym 39 członków zwyczajnych i 17 korespondentów.

W 2012 r. wybrano jednego nowego członka–korespondenta Towarzystwa Naukowego Warszawskiego: prof. dr hab. Joannę Pijanowską, a prof. dr. hab. Marka Maleszewskiego i prof. dr. hab. Jerzego Kawiaka powołano na członków zwyczajnych TNW.

W 2012 r. odbyły się cztery zebrania naukowe IV Wydz. TNW, na których zaproszeni goście, wybitni specjaliści w z dziedziny biologii, wygłosili wykłady:

- 28 lutego — prof. dr hab. Włodzimierz Zagórski Ostoja „Genom ziemniaka — sekwencja i wstęp do interpretacji”,
- 3 kwietnia — prof. dr hab. Andrzej Kaczanowski „Orzęski (*Ciliata*) jako obiekty badań współczesnej biologii”,

- 8 maja — dr Renata Matlakowska „Mikrobiologiczne procesy transformacji polimetalicznych łupków bitumicznych Monokliny Przedsudeckiej”,
- 24 października — prof. dr hab. Jerzy Kawiak i dr Grażyna Ho-ser „Myszy humanizowane”.

W wykładach uczestniczyło od 15 do 25 osób, członków TNW i gości, w tym doktoranci, nauczyciele biologii i uczniowie klas biologicznych warszawskich liceów. Po wykładach miała miejsce dyskusja.

18 grudnia 2012 r., w sali posiedzeń Rady Wydziału Biologii Uniwersytetu Warszawskiego, miała miejsce Sesja Noblowska „Nagrody Nobla 2012 w dziedzinie medycyny i biologii oraz w dziedzinie chemii”, zorganizowana przez Wydziały Nauk Biologicznych i Nauk Lekarskich Towarzystwa Naukowego Warszawskiego, wspólnie z Wydziałem Biologii Uniwersytetu Warszawskiego i Instytutem Genetyki i Hodowli Zwierząt PAN w Jastrzębcu. Sesję prowadzili profesorowie Jerzy Majkowski i Lech Zwierzchowski, którzy Sesję także współorganizowali; ze strony Uniwersytetu Warszawskiego współorganizatorem sesji była pani prof. Krystyna Skwarło-Sońta. W trakcie sesji wygłoszono trzy wykłady przedstawiające osiągnięcia naukowe i sylwetki laureatów Nagrody Nobla z dziedziny medycyny i fizjologii oraz z dziedziny chemii w 2012 r.:

- prof. dr hab. Maria Anna Ciemerych–Litwinienko (Zakład Cytologii, Wydział Biologii, Uniwersytet Warszawski) „Krótka historia reprogramowania — od komórki somatycznej do indukowanej komórki pluripotentnej”,
- prof. dr hab. med. Wiesław Jędrzejczak (Katedra i Klinika Hematologii, Onkologii i Chorób Wewnętrznych, Warszawski Uniwersytet Medyczny) „Droga od odkrycia zjawiska do wdrożenia w klinice na przykładzie komórek macierzystych”,
- dr Magdalena Markowska (Zakład Fizjologii Zwierząt, Wydział Biologii, Uniwersytet Warszawski) „Białka G — wspólne odkrycie chemików i biologów”.

W sesji uczestniczyło około 80 osób, w tym członkowie TNW, inni pracownicy naukowcy, studenci, doktoranci, głównie z Uniwersytetu Warszawskiego. Po każdym z wykładów odbyła się dyskusja, w której łącznie uczestniczyło 12 osób. W trakcie przerwy, która była okazją do kontynuacji dyskusji naukowej, uczestnikom zaserwowano skromny poczęstunek.

Ponadto, przy okazji zebrań naukowych, w 2012 r. odbyły się trzy zebrania organizacyjne. Rozpatrywano na nich wnioski o przyjęcie nowych członków korespondentów TNW lub o zmianę statusu członków korespondentów na członków zwyczajnych. Na zebraniach organizacyjnych dyskutowano także sprawy małej frekwencji na zebraniach naukowych i organizacyjnych, niepotrzebnego (i kosztownego) wysyłania zawiadomień o zebraniach do wszystkich członków Wydziału, z których większość i tak nie przychodzi na zebrania.

Warszawa, 25 maja 2013 r.

Prof. Krystyna Skwarło-Sońta
Prof. Lech Zwierzchowski

WYDZIAŁ V NAUK LEKARSKICH

Przewodniczący: prof. Jerzy Majkowski

Sekretarz: dr hab. Dagmara Mirowska-Guzel

Członkowie (stan w grudniu 2012 r.): ogółem 67, zwyczajnych — 32 (w tym seniorów 26), korespondentów — 35 (w tym seniorów 15). Przyjęto 4 członków korespondentów. Zmarło 3 członków: prof. Wacław Sitkowski (w 2011 r.), prof. Maria Sieniawska (w 2012 r.) i prof. Artur Czyżyk (w 2012 r.). Wspomnienie pośmiertne do „Rocznika TNW” przygotowują prof. Wojciech Noszczyk i prof. Jan Tatoń.

Zebrania i konferencje

1. 2 lutego 2012 r. odbyło się Wydziałowe Zebranie Sprawozdawczo-Wyborcze. W związku z niemożnością pełnienia funkcji Sekretarza Wydziału V przez Jerzego Waleckiego, na wniosek przewodniczącego Sekretarzem Wydziału, w głosowaniu tajnym, została jednogłośnie wybrana dr hab. n. med. Dagmara Mirowska-Guzel.

Przewodniczący przedstawił sprawozdanie z działalności Wydziału V Nauk Lekarskich w roku 2011. Sprawozdawca podkreślił planowany i kontynuowany współdział Wydziału w organizacji (wspólnie z Federacją Polskich Towarzystw Medycznych) Cyklicznych Konferencji

Naukowych (CKN) na temat „Wyzwania XXI w. Ochrona zdrowia i kształcenie medyczne”. W roku 2011 były to kolejno 6. i 7. CKN. Również od kilku lat Wydział V współorganizował z Wydziałem IV Nauk Biologicznych TNW Sesję Noblowską; tak było też w 2011 r. W roku 2011 przyjęto 4 członków korespondentów (sprawozdanie za rok 2011 zostało zamieszczone w „Roczniku TNW LXXIV 2011”). W dyskusji głos zabrali prof. prof. A. Danysz, A. Trzebski, M. Kowalczyk, J. Doroszewski, podkreślając aktywną działalność Wydziału. Pozytywnie oceniono pracę zarządu Wydziału we współorganizowaniu CKN z FPTM oraz Sesji Noblowskiej z Wydziałem IV Nauk Biologicznych.

Przyjęto plan pracy na rok 2012:

- współdziałanie w organizacji 8. i 9. CKN z Fatm, dotyczących standardów nauczania przeddyplomowego,
- współorganizacja z Wydziałem Nauk Biologicznych Sesji Noblowskiej,
- zwiększenie liczby nowych członków.

W głosowaniu tajnym przyjęto dwie kandydatury na członków korespondentów: prof. Marka Jakóbisiaka (członkami wprowadzającymi byli: prof. Jerzy Majkowski i prof. Andrzej Trzebski) i prof. Andrzeja Zielińskiego (członkami wprowadzającymi byli prof. Marek Kowalczyk i prof. Andrzej Trzebski).

Prof. Marek Kowalczyk poinformował zebranych o skutkach działania w Ministerstwie Administracji i Informatyzacji w sprawie związanej z uznaniem ciągłości istnienia TNW po roku 1952.

2. 12 kwietnia 2012 r. w Pałacu Staszica odbyła się 8. CKN z cyklu „Wyzwania XXI wieku: Ochrona zdrowia i kształcenie medyczne”. Tematem tej konferencji był „Zakres wiedzy absolwenta Wydziału Lekarskiego — Nauki kliniczne: Choroby wirusowe”. Sprawozdanie z 8. CKN zob. s.

3. Na zebraniu wydziałowym w dniu 19 kwietnia 2012 r. przewodniczący przedstawił działalność naukowo-społeczną prof. Zbigniewa Czernickiego, którego w głosowaniu tajnym, jednogłośnie, zarekomendowano na członka korespondenta; wprowadzającymi byli prof. J. Majkowski i prof. A. Członkowski. Przewodniczący Wydziału omówił i wręczył zebrany II tom publikacji pt. „Wyzwania XXI wieku: Ochrona zdrowia i kształcenie medyczne”, wydany przez FPTM w 2012 r., a obejmujący materiały z 4., 5. i 6. CKN. Dwie z tych konferencji oraz wydanie II tomu były dofinansowane przez MNiSW.

Przewodniczący podał przyczyny, dla których nie doszła do skutku organizacja proponowanej przez prof. Stefana Zgliczyńskiego międzywydziałowej konferencji nt. „Medycyna przeciw procesom starzenia się”. Powodem trudności była reorganizacja sekretariatu TNW i niemożność przygotowania wniosku do MNiSW. Na zebraniu podano informację o odbytej 8. CKN, poświęconej chorobom wirusowym w nauczaniu przeddyplomowym. Materiały z tej konferencji będą częściowo włączone do III tomu serii „Wyzwania XXI wieku”, łącznie z materiałami 7. CKN nt. „Od farmakologii do leczenia”. W dyskusji głos zabrali, obecni na konferencji, prof. prof. A. Danysz, D. Mirowska-Guzel, J. Doroszewski, wyrażając pozytywną opinię dotyczącą przebiegu 8. CKN.

Następnie przewodniczący przedstawił stan przygotowań organizacyjnych 9. CKN planowanej na 23 października 2012 r., której tematem będzie zakres wiedzy absolwenta wydziału lekarskiego z punktu widzenia lekarza rodzinnego. Konferencja (z uwagi na jej temat, dotyczący podstawowej opieki rodzinnej) będzie współorganizowana przez Kolegium Lekarzy Rodzinnych w Polsce. Kolegium Lekarzy Rodzinnych ze swej istoty jest zainteresowane integracją nauczania przeddyplomowego pod kątem wykształcenia przyszłego lekarza rodzinnego. Obecnie w stosunku do lekarzy rodzinnych jest wiele zastrzeżeń nawet w środowisku medycznym. Wydaje się, że trudności wynikają m.in. z obecnego stanu przygotowania lekarzy rodzinnych do ich zadań oraz ich miejsca w organizacji służby zdrowia. W dyskusji głos zabrali prof. prof. A. Danysz, M. Kowalczyk, J. Doroszewski, A. Członkowski. Wyrazili oni poparcie dla idei konferencji, podkreślając przyczyny nie w pełni sprawnego funkcjonowania poradni lekarzy rodzinnych w zakresie opieki podstawowej.

4. Na Zebraniu Wydziałowym w dniu 9 października 2012 r. przewodniczący Wydziału V poinformował o wysłaniu do Sekretarza Generalnego TNW prof. Leszka Zasztowta pisma wyjaśniającego przyczyny błędnego sporządzenia listy kandydatów Wydziału V na członków korespondentów w dniu 15 maja 2012 r.

Następnie przedstawiono informację dotyczącą innowacyjnego projektu nauczania przedmiotów przedklinicznych na wydziałach lekarskich. Projekt badań nie został przyjęty. Oceniało go dwóch recenzentów: jeden dał bardzo pozytywną ocenę, drugi niekorzystną. Lider konsorcjum trzech uniwersytetów medycznych (WUM w Łodzi, Uni-

wersytet Jagielloński, Collegium Medicum) — wnioskodawca — nie wystąpił z odwołaniem. Przedstawiono także informację o stanie przygotowania 9. CKN z udziałem Kolegium Lekarzy Rodzinnych w Polsce, które zaplanowano na 23 października 2012 r. (sprawozdanie zob. s.). Przewodniczący poinformował o przeprowadzonej rozmowie z prof. Alicją Chybicką, prezesem Polskiego Towarzystwa Pediatrycznego, która wyraziła gotowość przygotowania programu 10. CKN, dotyczącego nauczania studentów pediatrii na wydziałach lekarskich. Obecnie kontakt organizacyjny jest utrzymywany z prof. Jackowską, która jest przedstawicielem PTP w FPTM.

Następnym punktem programu zebrania była informacja o przygotowaniach do I Kongresu Towarzystw Naukowych; organizatorem, w imieniu PAN, jest Rada Towarzystw Naukowych przy Prezydium PAN. Kongres odbędzie się 17–18 listopada 2013 r. w Warszawie. Przewidziana jest organizacja sesji przez FPTM.

Ostatnim punktem zebrania była sprawa przyjęcia nowych członków korespondentów do TNW. W głosowaniu tajnym zarekomendowano prof. dr. hab. n. med. Jacka Przybylskiego (wprowadzającymi byli prof. Wojciech Kostowski i prof. Andrzej Trzebski).

5. 18 grudnia 2012 r. miała miejsce Sesja Noblowska 2012, poświęcona nagrodom przyznanym w dziedzinie medycyny, biologii oraz w dziedzinie chemii (komórki macierzyste). Sesja była współorganizowana przez Wydział IV Nauk Biologicznych i Wydział V Nauk Lekarskich TNW, Instytut Genetyki i Hodowli Zwierząt PAN oraz Wydział Biologii UW. Sesja odbyła się w sali posiedzeń Rady Wydziału Biologii UW przy ul. Miecznikowa 1. (zob. sprawozdanie s.).

Reasumując, w roku 2012 przyjęto czterech członków korespondentów. Wydział zorganizował trzy zebrania Wydziałowe, współorganizował z FPTM dwie krajowe Cykliczne Konferencje Naukowe (8. i 9.) i jedną Sesję Noblowską we współpracy z Wydziałem Nauk Biologicznych.

*Dr hab. n. med. Dagmara Mirowska–Guzel
Prof. Jerzy Majkowski*

WYDZIAŁ VI NAUK TECHNICZNYCH

Wydział VI Nauk Technicznych TNW w roku 2012 zorganizował dwa zebrania.

1. Pierwsze odbyło się 20 marca 2012 r. o godzinie 16 w Klubie Absolwenta w Gmachu Głównym Politechniki Warszawskiej. Na zebraniu było obecnych 10 członków TNW oraz zaproszony prof. Paweł Szczepański — kandydat na członka korespondenta naszego Towarzystwa.

Na wstępie prof. Grzegorz Pawlicki powitał zebranych. Przyjęto porządek posiedzenia. W punkcie pierwszym zebrania referat wygłosił prof. dr hab. inż. Paweł Szczepański z Instytutu Mikroelektroniki i Optoelektroniki Politechniki Warszawskiej na temat „Kryształy fotoniczne”. Po wykładzie odbyła się dyskusja.

W punkcie drugim posiedzenia omówiono przyjęcia nowych członków. Wprowadzająca prof. Małgorzata Jakubowska przedstawiła sylwetkę kandydata, prof. Pawła Szczepańskiego; drugim wprowadzającym był prof. dr hab. inż. Jan Szmidt. Następnie przewodniczący Wydziału VI prof. Grzegorz Pawlicki przedstawił sylwetkę prof. Małgorzaty Jakubowskiej, Sekretarza Wydziału VI, jako kandydatki na członka zwyczajnego TNW. Rekomendacji udzielili prof. Grzegorz Pawlicki i prof. Tadeusz Pałko. Przewodniczący zebrania zaproponował wybór Komisji Skrutacyjnej w osobach prof. Katarzyny Pietrzak oraz prof. Antoniego Rogalskiego. W głosowaniu nad kandydaturą prof. Pawła Szczepańskiego na członka korespondenta TNW wzięło udział 10 osób, wszystkie głosy na „tak”. W głosowaniu nad kandydaturą prof. Małgorzaty Jakubowskiej na członka zwyczajnego TNW wzięło udział 9 osób, wszystkie głosy na „tak”. Na tym przewodniczący zakończył zebranie.

2. 19 listopada 2012 r. o godzinie 16 w Klubie Absolwenta w Gmachu Głównym Politechniki Warszawskiej odbyło się spotkanie Wydziału VI Nauk Technicznych Towarzystwa Naukowego Warszawskiego. Na zebraniu było obecnych 10 członków TNW oraz zaproszona prof. Dorota Pijanowska — kandydatka na członka naszego Towarzystwa. Na wstępie prof. Grzegorz Pawlicki powitał zebranych. Przyjęto porządek posiedzenia.

W punkcie pierwszym spotkania prof. Dorota Pijanowska z Instytutu Biocybernetyki i Inżynierii Biomedycznej im. Macieja Nałęcz-Polskiej Akademii Nauk wygłosiła wykład pt. „Od bioczujników do mikroukładów analitycznych”. Po wykładzie odbyła się dyskusja.

W punkcie drugim zebrania wprowadzający prof. Torbicz oraz prof. Tadeusz Pałko przedstawili sylwetkę kandydatki, prof. Doroty Pijanowskiej. Przewodniczący zebrania zaproponował wybór Komisji Skrutacyjnej w osobach prof. Katarzyny Pietrzak oraz prof. Małgorzaty Jakubowskiej. W głosowaniu wzięło udział 10 osób, wszystkie głosy na „tak”.

Na tym przewodniczący zakończył zebranie.

Warszawa, 20 marca 2013 r.

Prof. Małgorzata Jakubowska

AKTUALNY KSIĘGOZBIÓR TNW

Cz. I

Do czasu rozpowszechnienia Internetu każda instytucja naukowa dbała o budowanie i utrzymanie własnej biblioteki, jako podstawowego warsztatu badacza. Tak było też w przypadku Towarzystwa Naukowego Warszawskiego, które już w swoim pierwszym statucie gwarantowało sobie prawo do posiadania bibliotek naukowych, przeznaczając m.in. na ten cel „kapitał zasobowy”. W pierwszym punkcie tego statutu czytamy:

„Towarzystwo Naukowe Warszawskie zakłada się w Warszawie, w celu rozwijania i popierania badań we wszystkich gałęziach wiedzy, oraz ogłaszania dzieł naukowych w języku polskim. Dla osiągnięcia wymienionych celów Towarzystwo ma prawo:

- a) urządzać periodyczne zebrania naukowe swoich członków (...)
- g) utrzymywać biblioteki i niezbędne do badań naukowych zbiory, gabinety, pracownie (...)”¹.

W punkcie szóstym zaś, w paragrafie 40 stwierdzono: „Kapitał zasobowy przeznaczony jest głównie na założenie, uzupełnienie i utrzymanie biblioteki i innych pomocy naukowych, jako też na różne kosztowne wydawnictwa”².

Podobne stwierdzenia o utrzymywaniu biblioteki zawierają także statuty z roku 1911, 1922, 1928 i 1935. Zbiór książek i czasopism osiągnął z czasem kilkanaście tysięcy pozycji. „Początek II wojny światowej oznaczał dla Biblioteki Centralnej TNW katastrofę. We wrześniu 1939 roku, na skutek uderzenia bomby w ścianę Pałacu Staszica zarwała się podłoga magazynu bibliotecznego. Księgozbiór runął na parter budynku, zniszczeniu uległy inwentarze i katalogi. Książki utworzyły bez-

¹ E. Wolnicz-Pawłowska, M. Janiak, *Statuty Towarzystwa Naukowego Warszawskiego*, w: *Towarzystwo Naukowe Warszawskie. Sto lat działalności*, red. E. Wolnicz-Pawłowska, W. Zych, Warszawa 2009, s. 235.

² Tamże, s. 240.

ładne rumowisko. Staraniem profesorów Stefana Mazurkiewicza oraz Juliana Krzyżanowskiego ocalałe woluminy wydobyto i przeniesiono do gmachu Biblioteki Uniwersyteckiej, gdzie szczęśliwie przetrwały wojnę³. Dalsze losy księgozbioru były bardzo skomplikowane: część wróciła do Pałacu Staszica w 1947 r., gdzie odtworzono Bibliotekę Centralną TNW, wzbogaconą o dary i zakupy. Statut Towarzystwa z 1950 r. powtarza stwierdzenia o prowadzeniu własnej biblioteki za statutami przedwojennymi.

Z chwilą odgórnej likwidacji TNW przez komunistyczne władze w 1952 r. zbiory trafiły do Polskiej Akademii Nauk. Reaktywowane w 1983 r. Towarzystwo Naukowe Warszawskie nie zabiegało o zwrot dawnej biblioteki, przede wszystkim z braku miejsca i środków na jej utrzymanie. W statucie z 1983 r. w celach TNW znalazł się zapis: „prowadzi działalność wydawniczą”, ale nie wspomniano o bibliotece. To samo dotyczy statutów z lat 1993 i 1998. Zbiory biblioteczne TNW cały czas, aż do początków XXI w., znajdowały się w warszawskiej Bibliotece PAN. Po jej zlikwidowaniu wydzielony księgozbiór „pierwszego” TNW w znacznej części znalazł się znów w Bibliotece UW⁴.

Brak własnej siedziby nie oznaczał dla członków TNW po 1983 r. rezygnacji z posiadania własnej biblioteki. Chociaż — jak wspomniałam — nie wystąpiono o zwrot księgozbioru, wkrótce po reaktywacji pojawiły się dary, tak samo jak na początku XX w., kiedy zakładano Towarzystwo. Członkowie zaczęli spontanicznie tworzyć nową bibliotekę, przynosząc przede wszystkim publikacje TNW, aby odtworzyć wielki wysiłek wydawniczy z pierwszego okresu działalności. Z pomocą przyszły także inne placówki naukowe, które przekazywały książki i czasopisma ze swoich zasobów. Czasem były to dublety, czasem dzieła niepotrzebne już posiadaczom. W roku 1986 pod przewodnictwem prof. Zdzisława Libery z Wydziału I utworzono międzywydziałową Komisję Archiwalno-Biblioteczną (jako komisję Zarządu), która miała czuwać nad rosnącymi zbiorami, jednak do zatrudnienia osobnego bibliotekarza — z braku środków — nigdy nie doszło. Wznowienie działalności wydawniczej w Towarzystwie na początku lat 90. XX w.

³ Por. Z. Olczak, *Księgozbiór Towarzystwa Naukowego Warszawskiego w Bibliotece Uniwersyteckiej w Warszawie*, w: *Towarzystwo Naukowe Warszawskie...*, s. 126.

⁴ Szczegółowo losy księgozbioru przedstawił Z. Olczak we wspomnianym artykule.

oznaczało, że zaczęło przybywać paczek z egzemplarzami kolejnych pozycji, firmowanych przez TNW.

W jedynym, przypadkowo umeblowanym pokoju Towarzystwa w Pałacu Staszica, w różnych szafach i regałach, często nieprzystosowanych do wymagań biurowych, gromadzono trzy zbiory:

1. książki przeznaczone do biblioteki (głównie z darów),
2. czasopisma przeznaczone do biblioteki (także z darów),
3. książki i czasopisma wydawane przez TNW po 1983 r.

Dla książek i czasopism założono dwa zeszyty, w których były katalogowane nabytki, natomiast nowo wydane pozycje nie były tam wpisywane. Z czasem rosnącą listę publikacji zaczęto zamieszczać na końcu roczników TNW od 2001 r.

Zanim biblioteka nabrała kształtów, przyszła rewolucja internetowa. Po śmierci prof. Zdzisława Libery w 1998 r. Komisja Archiwalno-Biblioteczna zaniechała działalności, księgozbiór leżał w różnych szafach, lokowany dość bezładnie. Sytuację pogorszył jeszcze gruntowny remont pomieszczeń Towarzystwa; wszystkie papiery zostały zapakowane w pudła i zgromadzone w jednym miejscu. Po remoncie nowe meble pozwoliły co prawda segregować dokumenty w sposób bardziej przemyślany, ale — jak się rychło okazało — brakowało miejsca na księgozbiór. Trzeba jednak wyraźnie zaznaczyć, że wypożyczenia zdarzały się sporadycznie, bo zaszła zmiana w metodologii prac badawczych po masowej cyfryzacji różnych bibliotek naukowych. Za prezesury prof. Andrzeja Paszewskiego rozpatrywano możliwość przekazania książek do którejś z bibliotek, jednak ostatecznie pozostało to w sferze projektów.

Podjęte zostało natomiast porządkowanie zasobów książkowych. Zrobiono skonstrum, został stworzony elektroniczny spis książek i czasopism, rozlokowano księgozbiór w nowych szafach według nowego systemu⁵. Ze względu na ograniczone możliwości czasowe zespołu, który to robi, prace nie są jeszcze przeprowadzone do końca.

Poniżej zamieszczam wykaz publikacji TNW z lat 1907–1953⁶, istniejących w obecnym księgozbiórze, jak również spis czasopism⁷.

⁵ Prace te wykonywały głównie panie Anna Kruszewska i Anna Smoleń pod moim kierunkiem.

⁶ Publikacje po 1983 r. zob. wykaz s. 95.

⁷ Za pomoc w weryfikacji istniejących wykazów dziękuję pani Annie Zaprzelskiej.

Ze względu na sposób ich gromadzenia (tzn. głównie dary, często okazjonalne), zbiór ten ma charakter zróżnicowany i fragmentaryczny. W następnym numerze „Rocznika” planuję opublikować spis pozostałych książek.

WYDAWNICTWA TNW

Na podkreślenie zasługują przede wszystkim pozycje wydawane przez TNW. Publikacji z okresu do rozwiązania Towarzystwa w 1952 r. jest niewiele w stosunku do produkcji wydawniczej⁸, natomiast książki, które ukazały się po 1983 r., znajdują się w zasobach bibliotecznych niemal w komplecie, na ogół w kilku lub nawet kilkunastu egzemplarzach.

Poniżej wykaz czasopism i wydawnictw ciągłych (serii):

Acta Baltico-Slavica. Jako publikacja TNW od tomu 28

Biuletyn Komisji Logiki, nr 1, Suplement do nr 1, nr 2, nr 4. Komisja Logiki działała pod przewodnictwem prof. Witolda Marciszewskiego przy Wydziale II TNW

Rocznik Towarzystwa Naukowego Warszawskiego. Istniejące numery „Rocznika Towarzystwa Naukowego Warszawskiego” zostały zdigitalizowane i znalazły się w internetowej bazie w kolekcji Mazowieckich Czasopism Humanistycznych. Są one dostępne pod adresem: <http://mazowsze.hist.pl/>

Slavia Meridionalis

Slavia Meridionalis. Studia Slavica et Balcanica

Sprawozdania z Posiedzeń Towarzystwa Naukowego Warszawskiego

Sprawozdania z posiedzeń Towarzystwa Naukowego Warszawskiego. Wydział I

Sprawozdania z posiedzeń Towarzystwa Naukowego Warszawskiego. Wydział I i II

Sprawozdania z posiedzeń Towarzystwa Naukowego Warszawskiego. Wydział II

Sprawozdania z posiedzeń Towarzystwa Naukowego Warszawskiego. Wydział III

Sprawozdania z posiedzeń Towarzystwa Naukowego Warszawskiego. Wydział IV

⁸ Spis wydawnictw TNW znajduje się w publikacji *Towarzystwo Naukowe Warszawskie...*, s. 207–233. Spis ten jednak okazał się niepełny i wymaga dokładniejszego opracowania.

Sprawozdania z Posiedzeń Wydziału Nauk Historycznych, Społecznych i Filozoficznych

Sprawozdania z Posiedzeń Wydziału IV Nauk Biologicznych

Sprawy Narodowościowe. Od roku 2007 z niewielką przerwą (t. 33 i 35) czasopismo ukazuje się jako publikacja TNW

Studia Litteraria Polono-Slavica

Z najstarszej serii wydawniczej *Prace TNW* w zbiorach bibliotecznych posiadamy następujące tomy:

Wydział I:

- nr 3 (1912) T. Benni *Samogłoski polskie. Analiza fizjologiczna i systematyka*, ss. #BRAK LICZBY#
- nr 7 (1917), T. Benni *Metoda palatograficzna w zastosowaniu do spółgłosek polskich*, ss. 48
- nr 9 (1920) Z. Gąsiorowska *Źródła „Monachomachii” Krasickiego*, ss. #BRAK LICZBY#

Wydział II:

- nr 4 (1910) W. Schreiber *Badania nad antropologią dzieci chrześcijańskich, żydowskich, karaimskich w Galicyi*, ss. 129
- nr 5 (1911) B. Bouffał *Teoria odpowiedzialności organów władzy administracyjnej we współczesnym prawie administracyjnym*, ss. #BRAK LICZBY#
- nr 8 (1912) A. Kraushar *W sprawie fundacji narodowej Towarzystwa imienia Józefa Alexandra Jabłonowskiego wojewody nowogrodzkiego, w Lipski (1774–1791)*, ss. 48

Wydział III:

- nr 6 (1913) S. Poniatowski *Badania antropologiczne nad kością skokową*, ss. 73
- nr 9 (1915) W. Roszkowski, A. Żebrowska *O budowie pochewek prącia u błotniarek, Limnaea Lam. Sur la structure des poches du penis chez les limnées (Limnaea Lam)*, Z Pracowni Zoologicznej, ss. 55
- nr 10 (1915) S. Pawłowski *Ze studiów nad zlodowaceniem Czarnohory*, ss. 61
- nr 11 (1915) J. Tur *Nowe badania nad rozwojem układu nerwowego potworów platyneurycznych. Nouvelles recherches sur le*

- développement du système nerveux des monstres platyneuriques*, Z Pracowni Zoologicznej, ss. 131
- nr 12 (1916) J. Krassowski *O ruchu planetoid typu 3/4 Thule. Sur le mouvement des petites planètes de type du Thule (3/4)*, ss. 124
 - nr 17 (1916) J. Tur *Badania nad Chalcides lineatus Leuck. Recherches sur le développement du Chalcides lineatus Leuck*, Z Pracowni Zoologicznej, ss. 175
 - nr 21 (1917) G. Potworowski G., *Studia teratogenetyczne. Études tératogéniques*, Z Pracowni Zoologicznej, nr 28, ss. 90
 - nr 22 (1917) S. Sumiński *O budowie i rozwoju narządów kopulacyjnych samczych u Anax imperator Leach Odonata Aeschninae. Sur la structure et le développement des organes copulateurs mâles chez l'Anax imperator Leach Odonata Aeschninae*, Z Pracowni Zoologicznej, ss. 52
 - nr 25 (1917) J. Tur *Niść osiowa i czop metastomalny w rozwoju owodniowców, Amniota. Studium embriologiczno-porównawcze. Filament épiaxial et bouchon métastomal dans le développement des Amniotes. Essai d'embryogénie comparée*, Z Pracowni Zoologicznej, ss. 367
 - nr 32 (1919) Białaszewicz K., *Z badań porównawczych nad ogólną przemianą materii i energii. Études comparées sur le métabolisme chimique et énergétique*, ss. 115

Z wydawanej przed II wojną światową serii **Rozprawy Historyczne Towarzystwa Naukowego Warszawskiego** obecnie w księgozbiorze TNW znajdują się:

- t. 1 z. 1 (1921), Arnold S., *Władztwo biskupie na grodzie wolborskim w wieku XIII*
- t. 2 z. 1 (1922), Dąbrowski J., *Władysław I Jagiellończyk na Węgrzech*
- t. 3 z. 1 (1923), Minkowska A., *Organizacja spiskowa 1848 roku w Królestwie Polskim*, ss. 140
- t. 4 z. 1 (1925), Paszkiewicz H., *Polityka ruska Kazimierza Wielkiego*, ss. 285
- t. 4 z. 2 (1925), Więckowska H., *Opozycja liberalna w Królestwie Kongresowym 1815–1830*, ss. #BRAK LICZBY#

- t. 5 z. 1 (1925), Manteuffel T., *Polityka unifikacyjna Chlotara II. Politique d'unification de Chlotaire II*, ss. 79
- t. 5 z. 2 (1926), Leśniewski C., *Stanisław Staszic — jego życie i ideologia w dobie Polski niepodległościowej*, ss. 352
- t. 6 z. 2 (1929), Manteuffel T., *Centralne władze oświatowe na terenie b. Królestwa Kongresowego (1807–1915)*, ss. 150
- t. 7 z. 1 (1927), Karwasińska J., *Sąsiedztwo kujawsko–krzyżackie 1235–1343. Le voisinage de la Cuyavie et de l'Ordre Teuto-nique: 1235–1343*, ss. 226
- t. 7 z. 3 (1929), Kormatowa Ż., *Bracia polscy, 1560–1570*, Warszawa 1929, ss. 109
- t. 8 z. 1 (1937), Morawski K., *Polacy i sprawa polska w dziejach Italii w latach 1830–1866*, ss. 227
- t. 10 z. 1 (1931), Boss E., *Sprawa robotnicza w Królestwie Pol-skim w okresie paskiewiczowskim 1831–1855*, ss. 138
- t. 11 z. 2 (1933), Pohoska H., *Rewolucja szkolna we Francji 1762–1772*, ss. 223
- t. 13 z. 2 (1934), Russjan L., *Polacy i sprawa polska na Wę-grzech w roku 1848–1849*, ss. #**BRAK LICZBY**#
- t. 14 z. 1 (1935), Kieniewicz S., *Społeczeństwo polskie w po-wstaniu poznańskim 1848 roku. Les éléments sociaux de la nation polonaise dans l'insurrection de Poznań de 1848*, ss. 302
- t. 17 z. 2 (1937), Rudzka W., *Karol Majewski w latach 1859–1864*, ss. 168
- t. 18 z. 2 (1937), Widerszal L., *Bułgarski ruch narodowy 1856–1872. The Bulgarian national movement 1856–1872*, ss. 302
- t. 21 z. 1 (1938), Durkowicz–Jakszicz L., *Petar II Petrović–Nje-gos (1813–1851)*, ss. 242

Z wydanych po II wojnie światowej tomów serii *Rozpraw Historycznych TNW* mamy:

- t. 2 z. 1 (1949), J. Glinka, *Instrukcja wydawnicza dla nowożytnych źródeł dziejowych*, Warszawa 1949

Z serii **Prace Antropologiczne** mamy tom z 1938 r.:

- Ireneusz Michalski *Składniki rasowe Chińczyków*

Archiwum Mineralogiczne Towarzystwa Naukowego Warszawskiego, t. 8 (1932)

- Stanisław Józef Thugutt *O epinatrolicie jako składniku hydronefelinowym*
- Stanisław Józef Thugutt *O nowej konstrukcji aparatu destylacyjnego do wody*

Archiwum Nauk Biologicznych Towarzystwa Naukowego Warszawskiego:

- t. 2 z. 2 (1929), G. Dehnel, *Badania nad rozwojem i genezą potworności złożonych u żółwia błotnego*
- t. 3 (1929), Z. Kraczkiewicz, *Studia nad platyneurią*
- t. 6 z. 2 (1937), M. Rose, *Podłoże morfologiczne dystonii torsyjnej*

Prace Instytutu im. Nenckiego:

- t. 3 z. 2 (1925), M. Bogucki, *O wpływie białka wprowadzonego otrzewnie na przemianę materii u płazów*, ss. 31
- *Instytut im. Nenckiego 1920–1927*, Warszawa 1928
- *The Nencki Institute 1920–1927*, Warszawa 1929
- *Instytut im. Nenckiego 1928–1935*, Warszawa 1936

Planta Polonica. Materiały do Flory Polski i Krajów Sąsiednich:

- t. 8 z. 1 (1939), Humblet–Pawłowska H., *Roczna zmienność fitoplanktonu w osadniku na Stacji Pomp Rzecznych w Warszawie. La variation annuelle du phytoplancton dans le bassin de sédimentation à la Station des Pompes Fluviales à Varsovie*, *Materiały do Flory Polski i Krajów Sąsiednich*, ss. 26
- t. 8 z. 2 (1939), Luer–Jeziorańska A., *Materiały do flory planktonu rzeki Jeziorki. Recherches sur le phytoplancton de la rivière Jeziorka*, ss. 42

Pozycje poza seriami:

- Biegański P., *Pałac Staszica. Siedziba Towarzystwa Naukowego Warszawskiego*, Warszawa 1951, ss. 171
- Dziedzicki H., *Atlas organów rozrodczych (Hypopygium) typów Winnertza i gatunków znajdujących się w jego zbiorze Mycetophilidów. Atlas des organes génitaux Hypopygium des types de*

- Winnertz et des genres de sa collection de Mycétophiles*, Wyd. III, Warszawa 1915, ss. 16 + 21 tablic
- Michalski J., *Z dziejów Towarzystwa Przyjaciół Nauk*, Warszawa 1953, ss. 325
 - Rzeuska M., „*Chłopi*” *Reymonta*, Warszawa 1950, ss. 264
 - Sawicki J., *Concilia Poloniae*, t. 2, Warszawa 1948, ss. 145, t. 3, 1949, ss. 114, t. 5, 1950, ss. 281
 - Suchodolski B., *Rola Towarzystwa Warszawskiego Przyjaciół Nauk w rozwoju kultury umysłowej w Polsce*, Warszawa 1951, ss. 205
 - Tur J., *Sprawozdanie Pracowni Zoologicznej TNW*, Warszawa 1915
 - Winniczukówna L., *Terencjusz w Polsce. Terence in Poland*, Wyd. I, Warszawa 1934, ss. 24
 - *Diariusze sejmowe z wieku XVIII. Diaria comitorum Poloniae saeculi XVIII*, wyd. W. Konopczyński, Wyd. II, Komisja Historyczna, t. 1, Warszawa 1911, ss. 403, t. 2, Warszawa 1912, t. 3, Warszawa 1937, ss. 306

ALFABETYCZNY WYKAZ CZASOPISM I WYDAWNICTW CIĄGŁYCH (SERYJNYCH)

znajdujących się obecnie w księgozbiornie TNW:

Acta Baltico-Slavica, t. 28 (2004), t. 29 (2006), t. 32 (2008), t. 33 (2009), t. 34 (2010), t. 35 (2011), t. 36 (2012). Od roku 2004, od tomu 28, czasopismo to regularnie ukazuje się jako publikacja TNW.

Archiwum Mineralogiczne Towarzystwa Naukowego Warszawskiego, t. 8 (1932)

Archiwum Nauk Biologicznych Towarzystwa Naukowego Warszawskiego, t. 2, z. 2 i 3 (1929), t. 6, z. 2 (1937)

Biuletyn Archiwum Polskiej Akademii Nauk, nr 1 (1959), nr 28 (1985), nr 29 (1986), nr 30 (1987), nr 31 (1988), nr 32 (1989), nr 33 (1990), nr 34 (1993), nr 35 (1994), nr 36 (1995), nr 39 (1998), nr 40 (1999), nr 41 (2000), nr 42 (2001), nr 50 (2009), nr 52 (2011)

Biuletyn Informacyjny Rady Narodowej Miasta Stołecznego Warszawy. Nr 1 (32), 1989, Nr 2–3 (33), 1989

Biuletyn Informacyjny Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Przemysłu, nr 1–2 (1996/1997)

Biuletyn Komisji Logiki, nr 1 (1991), Suplement do nr 1 (1991), nr 2 (1992), nr 3 (1994), nr 4 (1994)

Biuletyn Polskiego Komitetu do spraw UNESCO, nr 1–7 (1957), nr 1–6, 8–9 (1958), nr 1, 4, 6–9 (1959), nr 1–7 (1960), nr 1 (1962), nr 2–5, 9–10 (1963), nr 1–8, 10 (1964), nr 1–10 (1965), nr 2–10 (1966), nr 1–10 (1967), nr 1–10 (1968), nr 1–10 (1969), nr 1–10 (1970), nr 1–8, 10 (1971), nr 1–10 (1972), nr 1–10 (1973), nr 1–9 (1974), nr 1–10 (1975), nr 1–10 (1976), nr 1–10 (1977), nr 1–10 (1978), nr 1–10 (1979), nr 1–10 (1980), nr 1–10 (1981), nr 1–8 (1982), nr 1–4 (1983), nr 1–4 (1984), nr 1–4 (1985), nr 1–5 (1986), nr 1–4 (1987), nr 1–4 (1988), nr 1–2 (1989)

Bolletino ed Atti della Accademia Medica di Roma, (1981–1982), 1987

Bulletin de Philosophie Médiévale, nr 20 (1978), nr 21 (1979), nr 22 (1982), nr 23 (1983), nr 24 (1984), nr 25 (1985), nr 26 (1986), nr 30 (1988)

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki (odbitki nekrologów) R. 32, nr 1, 1987

Materia Medica Polona, vol. 11, z. 2, 1979; vol. 15, z. 3–4, 1983; vol. 16, z. 2–4, 1984; vol. 17, z. 4, 1985; vol. 18, z. 1–4, 1986; vol. 19, z. 1–4, 1987; vol. 20, z. 1–4, 1988; vol. 21, z. 1–3, 1989; vol. 22, z. 1–4, 1990; vol. 23, z. 1–4, 1991; vol. 24, z. 3–4, 1992; vol. 27, z. 1–4, 1995
Nauka, nr 3 (1994)

Notatki Płockie, nr 1/110, nr 2–3 (111–112), 1982; nr 1/114, nr 2/115, 1983; nr 2/123, nr 3/124, nr 4/125, 1985; nr 1/126, nr 3/128, nr 4/129, 1986; nr 4/133, 1987; nr 1/134, nr 2/135, nr 3/136, nr 4/137, 1988; nr 1/138, nr 2/139, nr 3/140, nr 4/141, 1989; nr 3/144, nr 4/145, 1990; nr 1/146, nr 2/147, nr 3/148, 1991; nr 4/153, 1992; nr 2/155, nr 3/156, nr 4/157, 1993; nr 1/158, nr 2/159, nr 3/160, 4/161, 1994; nr 1/162, nr 2/163, nr 3/164, nr 4/165, 1995; nr 1/166, nr 2/167, nr 3/168, nr 4/169, 1996; nr 1/170, nr 3/172, nr 4/173, 1997; nr 2/175, nr 3/176, nr 4/177, 1998; nr 1/178, nr 2/179, nr 3/180, nr 4/181, 1999; nr 1/182, nr 2/183, nr 3/184, nr 4/185, 2000; nr 2/187, nr 3/188, nr 4/189, 2001

Organon, nr 25 (1995)

Pamiętnik Biblioteki Kórnickiej, z. 22 1988, z. 23 1993, z. 24 1996

Poradnik Językowy, nr 1–2, 1987; nr 9–10, 1991

Problemy Społecznego Ruchu Naukowego, nr 1–2 (1994), nr 3–4 (1995), nr 1–2 (1996)

Rocznik Polskiej Akademii Umiejętności, (1939–45) 1946

Rocznik PTM. Annales de la Société Polonaise de Mathématique, t. 15 (1936) 1937, t. 17 (1938) 1938

Rocznik Towarzystwa Naukowego Warszawskiego, R. 10 (1917) 1918, R. 19 (1926) 1927, R. 21 (1928) 1929, R. 22 (1929) 1930, R. 25 (1932) 1933, R. 26 (1933) 1934, R. 27 (1934) 1935, R. 28 (1935) 1936, R. 29 (1936) 1937, R. 30 (1937) 1938, R. 31–38 (1938–45) 1954, R. 39 (1946) 1947, R. 40 (1947) 1948, R. 41 (1948) 1949, R. 42 (1949) 1950, R. 43 (1950) 1951, R. 44 (1951) 1953, R. 45 (1952) 1954, R. 46 (1983) 1984, R. 47–48 (1984–85), 1989, R. 49 (1986) 1990, R. 50 (1987) 1990, R. 51–52 (1988–89) 1992, R. 53 (1990) 1992, R. 54 (1991) 1993, R. 55 (1992) 1994, R. 56 (1993) 1994, R. 57 (1994) 1995, R. 58 (1995) 1996, R. 59 (1996) 1997, R. 60 (1997) 1998, R. 61 (1998) 1999, R. 62 (1999) 2000, R. 63 (2000) 2001, R. 64. (2001) 2002, R. 65 (2002) 2003, R. 66 (2003) 2004, R. 67 (2004) 2005, R. 68 (2005) 2006, R. 69 (2006) 2007, R. 70 (2007) 2008, R. 71 (2008) 2009, R. 72 (2009) 2010, R. 73 (2010) 2011, R. 74 (2011) 2012

Rocznik Towarzystwa Przyjaciół Nauk, t. 1 1802, t. 2 1803, t. 3 1804, t. 4 1807, t. 5 1808, t. 6 1810, t. 8 cz. 1–2 1812, t.10 1817, t. 11 1817, t. 12 1818, t. 13–14 1820–21

Slavia Meridionalis, t. 7 (2007)

Slavia Meridionalis. Studia Slavica et Balcanica, t. 11 (2011), t. 12 (2012)

Science Studies, Research in the Social & Historical Dimentions of Science & Technology, Vol. 4, No. 1–3 (1974)

Social Studies of Science, An International Review of Research in the Social Dimentions of Science and Technology, Vol. 10, No 1 1980, Vol. 13, No. 1, 3, 4 1983

Sprawozdania z Działalności Polskiej Akademii Nauk w roku: 1970, 1973, 1975, 1978, 1989 (część ogólna), 1989 (część szczegółowa), 1990

Sprawozdania z Prac Naukowych Wydziału Nauk Społecznych, R. 1, z. 1 1958, R. 2, z. 1 1959, R. 3, z. 1 1960, R. 4, z. 4 1961, R. 5, z. 1–2 1962, R. 6, z. 1 1963, R. 7, z. 1 1964, R. 8, z. 1 1965, R. 9, z. 1 1966, R. 10, z. 1 1967, R. 12, z. 1 1969, R. 13, z. 1 1970

Sprawozdania Gdańskiego Towarzystwa Naukowego, nr 14 (1987) 1988

Sprawozdania Szczecińskiego Towarzystwa Naukowego: (1983) 1984, (1984) 1985, (1987) 1988

Sprawozdania z Posiedzeń Towarzystwa Naukowego Warszawskiego, R. 5, z. 3 (1912) 1912

Sprawozdania z Posiedzeń Towarzystwa Naukowego Warszawskiego. Wydział I, z. 1–5 (1926) 1926, z. 1–3 (1937) 1937

Sprawozdania z Posiedzeń Towarzystwa Naukowego Warszawskiego. Wydział I–II, z. 1–9 (1913) 1913, z. 1, 6, 7, 8, 9 (1914) 1914, z. 6–9 (1915) 1916, z. 1–9 (1916) 1916, z. 1–3 (1917) 1917

Sprawozdania z Posiedzeń Towarzystwa Naukowego Warszawskiego. Wydział II, z. 1–10 (1926) 1926, z. 1–9 (1927) 1928, z. 1–3 (1937) 1937

Sprawozdania z Posiedzeń Towarzystwa Naukowego Warszawskiego. Wydział III, z. 6 (1914) 1916, z. 9 (1915) 1916, z. 4 (1917) 1917, z. 1–5 (1926) 1926 (część I styczeń, część II czerwiec), z. 1–5 (1927) 1927, z. 1–6 (1934) 1934, z. 7–9 (1936) 1937, z. 1–3 (1938) 1938, z. 1–3 (1939) 1939

Sprawozdania z Posiedzeń Towarzystwa Naukowego Warszawskiego. Wydział IV, z. 1–3 (1937) 1937, z. 1–3 (1938) 1938, z. 4–6 (1938) 1938,

Sprawozdania z Posiedzeń Wydziału II Nauk Historycznych, Społecznych i Filozoficznych, (1946) 1947, (1947) 1949, (1948) 1950

Sprawozdania z Posiedzeń Wydziału III Nauk Matematyczno-Fizycznych, (1946) 1947

Sprawozdania z Posiedzeń Wydziału IV Nauk Biologicznych, (1950–51) 1953

Sprawozdania z Prac Naukowych Wydziału Nauk Społecznych, R. 1, z. 1 (1958), R. 2, z. 1 (1959), R. 3, z. 1 (1960), R. 4, z. 4 (1961), R. 5, z. ½ (1962), R. 6, z. 1 (1963), R. 7, z. 1 (1964), R. 8, z. 1 (1965), R. 9, z. 1 (1966), R. 10, z. 1 (1967), R. 12, z. 1 (1969), R. 13, z. 1 (1970)

Sprawozdanie z Działalności Kieleckiego Towarzystwa Naukowego, (1986–89) 1989

Sprawozdanie z Działalności Towarzystwa Naukowego Płockiego w roku: 1982, 1983, 1985, 1986, 1987, 1988, 1989, 1990, 1991, 1992, 1993, 1994, 1995, 1996, 1997, 1998, 1999, 2001

Sprawy Narodowościowe, t. 30–31 (2007), t. 32 (2008), t. 34 (2009),
t. 36–37 (2010), t. 38–39 (2011), t. 40–41 (2012)
Studia Litteraria Polono–Slavica, t. 8 (2008)
Szczecińskie Roczniki Naukowe, t. 1 z. 1 1986, t. 3 z. 1 1988
The Journal of East and West Studies, Vol. 23, No. 2 1994
Zeszyty Naukowe, 1987, 1988, 1989, t. 4

LISTA CZŁONKÓW TNW W ROKU 2012
według Wydziałów — stan na 1 I 2013 r.

WYDZIAŁ I
JEZYKOZNAWSTWA I HISTORII LITERATURY

Axer Jerzy	Karaś Halina
Błaszczyk Leon Tadeusz	Koc Barbara
Bobilewicz Grażyna	Koehler Krzysztof
Bogacki Bohdan Krzysztof	Kostkiewiczowa Teresa
Bolecki Włodzimierz	Kowalczykowska Alina
Bogusławski Andrzej	Kupiszewski Władysław
Bralczyk Jerzy	Lam Andrzej
Byrski Maria Krzysztof	Linde–Usiekiewicz Jadwiga
Czachowska Jadwiga	Loth Roman
Czarnik Oskar Stanisław	Makowiecki Andrzej
Danecki Janusz	Markowski Andrzej
Danielewiczowa Magdalena	Mencwel Andrzej
Drewnowski Tadeusz	Michałowska Teresa
Dubisz Stanisław	Milewska–Ważbińska Barbara
Duma Jerzy	Nagórko Alicja
Dziekan Marek	Nowicka–Jeżowa Alina
Falińska Barbara	Otwinowska Barbara
Furdal Antoni	Pelcowa Paulina
Giermak–Zielińska Teresa	Pianka Włodzimierz
Głowiński Michał	Popowska–Taborska Hanna
Godziński Stanisław	Puzynina Jadwiga
Greń Zbigniew	Rembiszewska Dorota
Grochowski Maciej	Rieger Janusz
Grzegorzczkowska Renata	Rusiecki Jan
Handke Kwiryna	Sabik Kazimierz
Huszczka Romuald	Salwa Piotr
Janion Maria	Sambor Jadwiga
Jamrozik Elżbieta	Sarnowska–Temeriusz Elżbieta
Jurewicz Joanna	Satkiewicz Halina
Jurewicz Oktawiusz	Semczuk Antoni

Siatkowski Janusz
Smoczyński Wojciech
Smułkowa Elżbieta
Straszewska Maria
Sudolski Zbigniew
Sujecka Jolanta
Sulima Roch
Szpakowska Maria Małgorzata
Szwat–Gyłybowa Grażyna
Świdziński Marek

Taborski Roman
Topolińska Zuzanna
Ulewicz Tadeusz
Waszakowa Krystyna
Wojtczak–Szyszkowski Jerzy
Andrzej
Wrocławski Krzysztof Dominik
Wolnicz–Pawłowska Ewa
Zieniukowa Jadwiga
Żaboklicki Krzysztof

WYDZIAŁ II
NAUK HISTORYCZNYCH, SPOŁECZNYCH
I FILOZOFICZNYCH

Ajewski Konrad
Bartnicka Kalina
Bogucka Maria
Borejsza Jerzy
Buko Andrzej
Bylina Stanisław
Chrościcki Juliusz
Czekanowska–Kuklińska Anna
Dahlig Piotr
Daszewski Wiktor Andrzej
Domański Henryk
Domański Juliusz
Dzięgielewski Jan
Eliasz Andrzej
Hamanowa Monika
Holzer Jerzy Stanisław
Iwańczak Wojciech
Izdebski Hubert
Jadacki Jacek
Jedlicki Jerzy
Józwiak Janina
Kaczyńska Elżbieta
Karpowicz Mariusz
Kieres Leon

Kłoczowski Jerzy
Koczerska Maria
Kolendo Jerzy
Kowalczyk Jerzy
Koźmiński Andrzej
Kriegseisen Wojciech
Kurczewska Joanna
Kwiatkowski Marek
Marciszewski Witold
Materski Wojciech
Mędrzecki Włodzimierz
Modzelewski Karol
Mossakowski Stanisław
Mróz Lech
Murzynowski Andrzej
Orłowski Bolesław
Pánek Jarosław
Pelc Jerzy
Pietrzak Michał
Piskurewicz Jan
Poniatowska Irena
Poppe Andrzej
Poprzęcka Maria
Potkowski Edward

Przełęcki Marian
Rachuba Andrzej
Rotfeld Adam Daniel
Rottermund Andrzej
Sadowski Zdzisław
Safjan Marek
Samsonowicz Henryk
Siwiński Włodzimierz
Skubiszewski Piotr
Sokolewicz Zofia
Sójka–Zielińska Katarzyna
Suchodolski Stanisław
Szacki Jerzy
Szarota Tomasz
Szcucki Lech
Szybiak Irena
Śliwowska Wiktoria

Tazbir Janusz
Trawkowski Stanisław
Tyszkiewicz Jan
Walicki Andrzej
Wąsowicz Marek
Wierzbicki Zbigniew Tadeusz
Witkowska–Zaręba Elżbieta
Woleński Jan
Wolniewicz Bogusław
Wołodkiewicz Witold
Wójcicki Ryszard
Wójcik Zbigniew
Wójcik Zbigniew J.
Wyrobisz Andrzej
Zakrzewski Andrzej
Zasztowt Leszek
Żarnowski Janusz

WYDZIAŁ III

NAUK MATEMATYCZNYCH I FIZYCZNYCH

Achmatowicz Osman
Adamowicz Zofia
Baranowski Bogdan
Baranowski Jacek
Bessaga Czesław
Birula–Białynicki Andrzej
Birula–Białynicki Iwo
Brzeziński Aleksander
Brzózka Zbigniew
Burchart Jan
Chałasińska–Macukow
Katarzyna
Chmielewski Marek
Dembiński Piotr
Demiański Marek
Dietl Tomasz
Dybczyński Rajmund
Dziembowski Wojciech

Engelking Ryszard
Figiel Tadeusz
Florjańczyk Zbigniew
Galus Zbigniew
Gałązka Robert
Grabowski Zbigniew Ryszard
Grad Marek
Grynberg Marian
Grynkiewicz Grzegorz
Grzegory Izabela
Guterch Aleksander
Haensel Paweł
Hulanicki Adam
Janeczko Stanisław
Jankowski Jerzy
Jurczak Janusz
Kalinowski Marek
Kisyński Jan

Kołaczek Barbara
Kołodziejczak Jerzy
Kossut Jacek
Krygowski Tadeusz
Kwapien Stanisław
Langer Jerzy
Latała Rafał
Lewiński Janusz
Lipkowski Janusz
Malinowski Szymon
Mankiewicz Piotr
Maurin Krzysztof
Mazurkiewicz Antoni
Michalski Jan
Mikulski Zdzisław
Misiurewicz Michał
Mostowski Jan
Nawrocki Michał
Pelczyński Aleksander
Pfützner Marek
Pokorski Stefan
Porowski Sylwester
Przytycki Feliks
Richling Andrzej
Rolewicz Stefan
Rowiński Paweł
Rząca–Urban Teresa

Schinzel Andrzej
Semadeni Zbigniew
Siekierski Sławomir
Smak Józef
Sobczyk Lucjan
Sobolewski Andrzej
Sosnowski Ryszard
Stec Wojciech Jacek
Szymczak Henryk
Teisseyre Roman
Toruńczyk Henryk
Trautman Andrzej
Trojanowicz Marek
Turski Łukasz
Twardowski Andrzej
Winkowski Józef
Witanowski Michał
Wojtaszczyk Przemysław
Woronowicz Stanisław
Woźniakowski Henryk
Wrochna Grzegorz
Wróblewski Andrzej Kajetan
Zabczyk Jerzy
Zalewski Kacper
Zemanek Jarosław
Żelazko Wiesław
Żylicz Jan

WYDZIAŁ IV NAUK BIOLOGICZNYCH

Bużańska Leonora
Cymborowski Bronisław
Czapliński Bogdan
Doligalska Maria
Drózdź Jan
Duszynski Jerzy
Fijałkowska Iwona
Grzelakowska–Sztabert Barbara

Gut Włodzimierz
Jażdżewski Krzysztof
Jerzmanowski Andrzej
Junosza–Szaniawski Hubert
Kacperska–Lewak Alina
Kaczanowska Janina
Kaczanowski Andrzej
Kawiak Jerzy

Kazubski Stanisław
Kermen Jadwiga
Kloc Małgorzata
Kubica Józef Feliks
Kuraś Mieczysław
Leyko Wanda
Lipiński Paweł
Majewski Tomasz
Maleszewski Marek
Markiewicz Zdzisław
Modliński Jacek
Niemirowicz–Szczytt Katarzyna
Niewiadomska Katarzyna
Olszańska Bożenna
Paszewski Andrzej
Pijanowska Joanna
Pojmańska Teresa
Rakusa–Suszczewski Stanisław
Roszkowski–Śliż Waldemar
Rychter Anna Maria

Sikora Ewa
Skwarło–Sońta Krystyna
Starck Zofia
Staroń Krzysztof
Świergiel Artur H.
Traczyk Tadeusz
Turlejski Krzysztof
Tylewska–Wierzbanowska
Stanisława
Urbanek Adam
Węgleński Piotr
Wierzbička Małgorzata
Wirth–Dzięciołowska Elżbieta
Wodzicki Tomasz
Wojciechowski Zdzisław
Andrzej
Woźnicka Wanda
Zagórski–Ostoja Włodzimierz
Zwierzchowski Lech

WYDZIAŁ V NAUK LEKARSKICH

Albrecht Jan
Bartnik Witold
Borówka Andrzej
Bożkowa Krystyna
Butruk Eugeniusz
Czernicki Zbigniew
Członkowski Andrzej
Danysz Andrzej
Dąbrowska Barbara
Doroszewski Jan
Dzieniażewski Jan
Goleniewska–Furmanowa
Mirośława
Górski Andrzej
Grieb Paweł

Gumułka Witold
Guzik Tomasz
Jakóbisiak Marek
Januszewicz Paweł
Januszewicz Włodzimierz
Jędrzejczak Joanna
Jędrzejczak Wiesław Wiktor
Jurkiewicz Jerzy
Kęcik Tadeusz
Komender Janusz
Kopeć Maria
Kostowski Wojciech
Kowalczyk Marek
Krawczyk Marek
Kruś Stefan

Krzakowski Maciej
Kurnatowski Piotr
Lewartowski Bohdan
Lew–Starowicz Zbigniew
Łazarewicz Jerzy
Majkowski Jerzy
Maśliński Sławomir
Mirowska–Guzel Dagmara
Noszczyk Wojciech
Nowosławski Adam
Ostrowska Teresa
Ostrowski Włodzimierz
Pączek Leszek
Pruszyński Bogdan
Pużyński Stanisław
Przybylski Jacek
Ronikier Aleksander
Rowiński Wojciech
Rywik Stefan

Spiechowicz Eugeniusz
Strosznajder Joanna
Szczepańska–Sadowska Ewa
Szostek Mieczysław
Szreniawski Zbigniew
Śródka Andrzej
Tatoń Jan
Tołłoczko Tadeusz
Towpik Edward
Trzebski Andrzej
Vetulani Jerzy
Walczak Franciszek
Walecki Jerzy
Warzocha Krzysztof
Wielgoś Mirosław Zbigniew
Wieniawski Witold
Wojteczak Andrzej
Zgliczyński Stefan
Zieliński Andrzej

WYDZIAŁ VI NAUK TECHNICZNYCH

Barczak Andrzej
Borecki Tomasz
Borkowski Adam
Bossak Maciej
Brogowski Zygmunt
Chelkowski Jerzy
Cieszyński Kazimierz
Ciok Zbigniew
Czembor Henryk
Domański Roman
Filipkowski Andrzej
Findeisen Władysław
Flisowski Zdobysław
Gasparski Wojciech
Gawroński Stanisław
Gaździcki Jerzy

Gogół Wiesław
Golnik Natalia
Grabski Maciej
Grzywacz Andrzej
Gworek Barbara
Hahn Stefan
Horodecki Andrzej
Horubała Adolf
Jach Karol
Jakubowska Małgorzata
Jakubowski Waław
Jankiewicz Zdzisław
Jeleński Andrzej
Kaczmarek Jan
Kaczorek Tadeusz
Kita Jerzy

Kleiber Michał	Puzewicz Zbigniew
Kocoń Józef	Rakowska Maria
Kozak Jerzy	Rogalski Antoni
Krok Franciszek	Rutkowska Barbara
Kudrewicz Jacek	Santarek Krzysztof
Kulikowski Juliusz	Seruga Wiesław
Kunachowicz Hanna	Siuta Jan
Kurnik Włodzimierz	Skalmierski Bogdan
Kurzydłowski Krzysztof	Skalski Konstanty
Kuźmich Wiesław	Skibniewska Halina
Lewandowski Janusz	Sławiński Stanisław
Lewenstein Krzysztof	Sławiński Tadeusz
Lubacz Józef	Starck Jan Roman
Łabętowicz Jan	Styczek Andrzej
Maciejewska Alina	Sysa Paweł
Malinowski Krzysztof	Szafarczyk Maciej
Marciniak Krzysztof	Szczepaniak Czesław
Marciniak Zdzisław	Szeląg Adam
Mercik Stanisław	Szmidt Jan
Modelski Józef	Szyrmer Jerzy
Morawski Tadeusz	Tomala Kazimierz
Mroziewicz Bohdan	Torbicz Władysław
Mrugalski Zdzisław	Tunia Henryk
Nowicki Bogdan	Waszkiewicz Czesław
Osiowski Jerzy	Wierzchoń Tadeusz
Pałko Tadeusz	Włosiński Władysław
Pawlicki Władysław Grzegorz	Wolański Piotr
Pawłowski Zdzisław	Woliński Wiesław
Pietrzak Katarzyna	Wolski Wojciech
Pijanowska Dorota	Wróbel Jerzy
Plewko Krystyn	Zabrodzki Jan
Pohorecki Ryszard	Zmarlicki Stanisław
Prosnak Włodzimierz	Zych Włodzimierz
Przetakiewicz Wojciech	

**WYKAZ PUBLIKACJI
TOWARZYSTWA NAUKOWEGO WARSZAWSKIEGO
(1983-2012)**

1. *Rocznik Towarzystwa Naukowego Warszawskiego*, Rok XLVI 1983 — LXXIII 2010 (1983 red. J. Chodkowski, 1984–1991 red. E. Rużyło, 1992–2005 red. Z. Mikulski, od 2006 — red. E. Wolnicz–Pawłowska), Warszawa 1984–2011
2. *Normalizacja języka w krajach Zachodu*. Materiały konferencji naukowej zorganizowanej przez Komisję Kultury Słowa TNW 14 grudnia 1992 roku, red. A. Markowski i J. Puzyńska, Warszawa 1994, 92 s.
3. *Polszczyzna a/i Polacy u schyłku XX wieku*, red. K. Handke i H. Dalewska–Greń, Warszawa 1994, 408 s.
4. *Bibliografia językoznawstwa sławistycznego za rok 1992*, red. Z. Rudnik–Karwatowa, Warszawa 1995, 555 s.
5. *Informatyzacja bibliografii sławistycznej*. Materiały międzynarodowej konferencji naukowej, Warszawa 6–7 grudnia 1994, red. Z. Rudnik–Karwatowa, Warszawa 1995, 100 s.
6. T. Dzierżykraj–Rogalski, *Spotkania z uczonymi*. Warszawa 1995, 100 s.
7. T. Lewaszkievicz, *Łużyckie przekłady Biblii. Przewodnik bibliograficzny*, Warszawa 1995, 181 s.
8. *Testimonia najdawniejszych dziejów Słowian*. Seria grecka. Z. 3: *Pisarze z VII–X wieku*, wyd. A. Brzostkowska i W. Swoboda, Warszawa 1995, 573 s.
9. *Bibliografia językoznawstwa sławistycznego za rok 1993 z uzupełnieniami za rok 1992*. [cz. 1], red. Z. Rudnik–Karwatowa, oprac. M. Kornacka, Z. Rudnik–Karwatowa, I. Suchocka i H. Karpińska, Warszawa 1996, 540 s.
10. *Bibliografia językoznawstwa sławistycznego za rok 1993 z uzupełnieniami za rok 1992*. [cz. 2], red. Z. Rudnik–Karwatowa, oprac. M. Kornacka, Z. Rudnik–Karwatowa, I. Suchocka i H. Karpińska, Warszawa 1996, 351 s.
11. *Ekologiczne podstawy zagospodarowania dolin rzecznych (na przykładzie Wisły pod Płockiem)*, red. Z. Mikulski i E. Bajkiewicz–Grabowska, Warszawa 1996, 183 s.

12. K. Handke, H. Popowska–Taborska, I. Galsterowa, *Nie dajmy zginąć słowom. Rzecz o odchodzącym słownictwie*, Warszawa 1996, 369 s.
13. H. Popowska–Taborska, W. Boryś, *Leksyka kaszubska na tle słowiańskim*, Warszawa 1996, 434 s.
14. E. Rzetelska–Feleszko, J. Duma, *Językowa przeszłość Pomorza Zachodniego na podstawie nazw miejscowych*, Warszawa 1996, 343 s. + 37 map
15. J. Karwasińska, *Wybór pism* [cz. 1]: *Święty Wojciech*, red. T. Dunin–Wąsowicz i A. Gieysztor, Warszawa 1996, 262 s.
16. L. Zasztowt, *Kresy 1832–1864*, Warszawa 1997, 456 s. + 16 tablic
17. J. Karwasińska, *Wybór pism* [cz. 2]: *Kujawy i Mazowsze*, red. T. Dunin–Wąsowicz, Warszawa 1997, 301 s.
18. *Mózg*, red. M. Mossakowski i M. Kowalczyk, Warszawa 1997, 152 s.
19. *Bibliografia językoznawstwa slawistycznego za rok 1994 z uzupełnieniami za lata 1992–1993*, red. Z. Rudnik–Karwatowa, oprac. H. Karpińska, M. Kornacka, Z. Mikos, Z. Rudnik–Karwatowa i V. Stamenković, Warszawa 1997, 822 s.
20. *Kresy — pojęcie i rzeczywistość*, red. K. Handke, Warszawa 1997, 327 s.
21. *Testimonia najdawniejszych dziejów Słowian: seria grecka. Z. 4: Pisarze z VIII–XII wieku*, wyd. A. Brzostkowska i W. Swoboda, Warszawa 1997, 409 s.
22. J. Rapacka, *Leksykon tradycji chorwackich*, Warszawa 1997, 272 s. + 30 tablic
23. Z. Kaleta, *The Surname as a Cultural Value and an Ethnic Heritage. Tracing your Polish Roots*, Warszawa 1997, 377 s. + mapa
24. *Leksyka słowiańska na warsztacie językoznawcy*, red. H. Popowska–Taborska, Warszawa 1997, 291 s.
25. *Siew Dionizosa. Inspiracje Grecji Antycznej w teatrze i dramacie XX wieku w Europie Środkowo–Wschodniej. Rekonesans*, red. J. Axer, Z. Osiński i M. Borowska, Warszawa 1997, 248 s.
26. Z. Mikulski, *Systematyka i definicja nauk o wodzie (w ujęciu historycznym)*, Zeszyty Terminologiczne. Seria: Nauki o Ziemi, Warszawa 1997, 49 s.
27. E. Bajkiewicz–Grabowska, Z. Mikulski, *Hydrologiczna terminologia jeziorna*. Zeszyty Terminologiczne. Seria: Nauki o Ziemi, Warszawa 1997, 36 s.
28. *Polskie nazwy własne. Encyklopedia*, red. E. Rzetelska–Feleszko, Warszawa–Kraków 1998, 554 s.

29. J. Karwasińska, *Wybór pism* [cz. 3]: *Źródła archiwalne*, red. T. Dunin-Wąsowicz, Warszawa 1998, 220 s.
30. E. Wolnicz-Pawłowska, W. Szulowska, *Antroponimia polska na Kresach południowo-wschodnich*, Warszawa 1998, 366 s. + mapa
31. J. Piłatowicz, *Feliks Kucharzewski (1849–1935) — historyk techniki*, Warszawa 1998, 176 s.
32. J. Łukasiewicz, *Logika i metafizyka*, red. J. J. Jadacki, Warszawa 1998, 574 s.
33. I. Grek-Pabisowa, K. Handke, M. Ostrówka, A. Zielińska, *Bohatyrowicze sto lat później*, Warszawa 1998, 338 s.
34. J. Duma, *Nazwy rzek lewobrzeżnego Mazowsza z całym dorzeczem Pilicy*, Warszawa 1999, 204 s.
35. Z. Topolińska, *Język — człowiek — przestrzeń*, Warszawa 1999, 218 s.
36. *Bibliografia językoznawstwa slawistycznego za rok 1995 z uzupełnieniami za lata 1992–1993*, red. Z. Rudnik-Karwatowa, oprac. H. Karpińska, Z. Rudnik-Karwatowa, Z. Mikos, Warszawa 1999, 748 s.
37. S. Swieżawski, *L'univers. La philosophie de la nature au XVe siècle en Europe*, Warszawa 1999, 482 s.
38. Z. Rudnik-Karwatowa, H. Karpińska, *Słownik słów kluczowych językoznawstwa slawistycznego*, Warszawa 1999, 105 s.
39. A. Czekanowska, *Pathways of Ethnomusicology*, Warszawa 2000, 338 s.
40. *Problemy i sytuacja lekarzy emerytów w Polsce*, red. A. Danysz, Warszawa 2000, 131 s.
41. S. Rudnicki, *Gwara polska wsi Karczunek koło Żytomierza*, Warszawa 2000, 209 s.
42. Z. Greń, *Śląsk Cieszyński. Dziedzictwo językowe*, Warszawa 2000, 354 s.
43. H. Owsiany, *Polacy w łagrach Rosyjskiej Północy*, Warszawa 2000, 408 s.
44. U. Wójcik, *Nazwy miejscowe dawnego województwa rawskiego*, Warszawa 2001, 296 s.
45. M. Piber, *Służew średniowieczny*, Warszawa 2001, 281 s.
46. *200-lecie Towarzystwa Królewskiego Warszawskiego Przyjaciół Nauk*, red. Z. Mikulski, Warszawa 2001, 116 s.
47. J. Sujecka, *Ikona domu*, Warszawa 2001, 226 s.
48. *Bibliografia językoznawstwa slawistycznego za rok 1996 z uzupełnieniami za lata 1992–1995*, red. Z. Rudnik-Karwatowa, oprac. H. Karpińska, Z. Rudnik-Karwatowa, M. Malinowska, Z. Mikos, Warszawa 2001, 862 s.

49. A. Zielińska, *Polska mniejszość na Litwie Kowieńskiej. Studium socjolingwistyczne*, Warszawa 2002, 198 s.
50. B. Noszczak, „*Sacrum*” czy „*profanum*”? *Spór o istotę obchodów millennium polskiego (1949–1966)*, Warszawa 2002, 273 s.
51. E. Rzetelska–Feleszko, A. Cieślíkowa, przy współudziale J. Dumy, *Słowiańska onomastyka. Encyklopedia*, t. 1, Warszawa 2002, 535 s.
52. J. Rieger, *Studia nad słownictwem gwar ukraińskich w Polsce. Łemkowszczyzna i gwary nadszańskie*, Warszawa 2002, 436 s.
53. *Bibliografia językoznawstwa slawistycznego za rok 1997*, red. Z. Rudnik–Karwatowa, Warszawa 2003, 743 s.
54. *Procesy innowacyjne w językach słowiańskich*, red. Z. Rudnik–Karwatowa, Warszawa 2003, 257 s.
55. *Języki mniejszości i języki regionalne*, red. E. Wrocławska i J. Zienikowa, Warszawa 2003, 555 s.
56. P. Dahlig, *Muzyka adwentu. O tradycji ligawek mazowiecko–podlaskich*, Warszawa 2003, 300 s.
57. E. Dziegiel, *Polszczyzna na Ukrainie. Sytuacja językowa w wybranych wsiach chłopskich i szlacheckich*, Warszawa 2003, 187 s.
58. E. Rzetelska–Feleszko, A. Cieślíkowa, przy współudziale J. Dumy, *Słowiańska onomastyka. Encyklopedia*, t. II, Warszawa 2003, 635 s.
59. S. Swieżawski, *Zagadnienie historii filozofii*, Warszawa 2004, 613 s.
60. L. Moroz–Grzelak, *Aleksander Wielki a macedońska idea narodowa. Słowiańskie losy postaci antycznej*, Warszawa 2004, 168 s.
61. J. Kaliszuk, *Mędrzy ze wschodu. Legenda i kult Trzech Króli w średniowiecznej Polsce*, Warszawa 2004, 332 s.
62. E. Siatkowska, *Szkice z dziejów literackich języków słowiańskich*, Warszawa 2004, 282 s.
63. *Acta Baltico–Slavica*, t. 28, red. I. Grek–Pabisowa, Warszawa 2004, 295 s.
64. J. Bobrowska, *Mikołaj Rej o muzyce ludowej w XVI–wiecznej Polsce*, Warszawa 2005, 192 s.
65. T. Nowak, *Tradycje muzyczne społeczności polskiej na Wileńszczyźnie*, Warszawa 2005, 320 s.
66. *Księga Metryki Koronnej podkanclerzego Andrzeja Oparowskiego z lat 1479–1483 i 1482–1484*, oprac. G. Rutkowska, Warszawa 2005, 200 s.
67. B. Koc, *Zenon Przesmycki — humanista przełomu XIX i XX wieku*, Warszawa 2005, 213 s.
68. M. Trawińska, *Fonetyka wielkopolskich rot sądowych*, Warszawa 2005, 220 s.

69. L. Jankowiak, *Słownictwo medyczne Stefana Falimirza. Studium początków polskiej renesansowej terminologii medycznej*, t. 1, Warszawa 2005, 500 s.
70. *Naród, kultura, tożsamość. Polska refleksja nad narodem w kontekście europejskim*, red. W. J. Burszta, J. Nowak i K. Jaskułowski, Warszawa 2005, 520 s.
71. E. Rzetelska–Feleszko, *W świecie nazw własnych*, Warszawa 2006, 250 s.
72. H. Krasowska, *Górale polscy na Bukowinie (studium socjolingwistyczne i leksykalne)*, Warszawa 2006, 335 s.
73. E. Golachowska, *Język i kultura ludności wsi szlacheckich i chłopskich w dawnej ziemi drohickiej na Podlasiu. Studium socjolingwistyczne*, Warszawa 2006, 350 s.
74. B. Raszewska–Żurek, *Kształtowanie się nazwisk równych imionom w Polsce (w. XIII–XVI)*, Warszawa 2006, 270 s.
75. L. A. Jankowiak, *Słownictwo medyczne Stefana Falimirza. Studium początków polskiej renesansowej terminologii medycznej*, t. 2, Warszawa 2006, 490 s.
76. *Acta Baltico–Slavica*, t. 29, red. I. Grek–Pabisowa, Warszawa 2006, 245 s.
77. G. Juzala, *Semiotyka folkloru muzycznego pograniczy polsko–litewskich*, Warszawa 2006, 250 s.
78. Z. J. Przerembski, *Dudy w Polsce epoki ludoznawstwa*, Warszawa 2007, 538 s.
79. J. Jackowski, *Łowickie i Rawskie jako regiony muzyczne Mazowsza*, Warszawa 2007, 395 s.
80. M. Stefański, *Czeska krytyka katolicka lat 1918–1938*, Warszawa 2007, 156 s.
81. *Sprawy Narodowościowe*, t. 30, red. W. J. Burszta, Warszawa 2007, 252 s.
82. *Slavia Meridionalis*, t. 7, red. S. Karolak, Warszawa 2007, 232 s.
83. R. Grzesik, *Materiały do bibliografii do łacińskiej serii „Testimoniów najdawniejszych dziejów Słowian”*, Warszawa 2007 (publikacja on–line)
84. *Słowotwórstwo i tekst*, red. Z. Rudnik–Karwatowa i V. Maldzieva, Warszawa 2007, 271 s.
85. *Towarzystwo Naukowe Warszawskie 1907–2007*, Warszawa 2007 (publikacja CD–ROM)
86. *Sprawy Narodowościowe*, t. 31, red. W. J. Burszta, Warszawa 2007, 371 s.

87. *Sprawy Narodowościowe*, t. 32, red. W. J. Burszta, Warszawa 2008, 390 s.
88. *Acta Baltico-Slavica*, t. 32, red. I. Grek-Pabisowa, Warszawa 2008, 320 s.
89. *Studia Litteraria Polono-Slavica*, t. 8, red. J. Sujecka, Warszawa 2008, 240 s.
90. *Współczesna komunikacja językowa. Najnowsze zmiany w leksyce i słowotwórstwie języków słowiańskich*, red. Z. Rudnik-Karwatowa, Warszawa 2008, 320 s.
91. *Sprawy Narodowościowe*, t. 34, red. W. J. Burszta, Warszawa 2009, 260 s.
92. *Acta Baltico-Slavica*, t. 33, red. I. Grek-Pabisowa, Warszawa 2009, 328 s.
93. *Traditional musical cultures in central-eastern Europe*, ed. P. Dahlig, Warsaw 2009, 440 s.
94. *Towarzystwo Naukowe Warszawskie. 100 lat działalności*, red. E. Wolnicz-Pawłowska i W. Zych, Warszawa 2009, 312 s. + płyta CD-ROM
95. E. Jakus-Borek, K. Nowik, *Nazwy miejscowości w Polsce. Układ a tergo*, Opole 2010, 515 s.
96. *Acta Baltico-Slavica*, t. 34, red. I. Grek-Pabisowa, Warszawa 2010, 304 s.
97. *Sprawy Narodowościowe*, t. 36, red. W. J. Burszta, Poznań-Warszawa 2010, 254 s.
98. *Sprawy Narodowościowe*, t. 37, red. W. J. Burszta i J. Serwański, Poznań-Warszawa 2010, 222 s.
99. *Początki badań radiacyjnych w Polsce*, red. M. Dolecki i A. Trojanowska, Warszawa 2011, 223 s.
100. *Acta Baltico-Slavica*, t. 35, red. I. Grek-Pabisowa, Warszawa 2011, 293 s.
101. *Slavia Meridionalis. Studia Slavica et Balcanica: 11*, red. L. Moroz-Grzelak i G. Szwat-Gylybowa, Warszawa 2011, 361 s.
102. *Cognitive Studies / Études Cognitives: vol. 11*, red. V. Koseska-Toszewa, Warszawa 2011, 336 s.
103. *Sprawy Narodowościowe*, t. 38, red. W. J. Burszta i J. Serwański, Poznań-Warszawa 2011, 237 s.
104. *Sprawy Narodowościowe*, t. 39, red. W. J. Burszta i J. Serwański, Poznań-Warszawa 2011, 246 s.
105. S. Alexandrowicz, *Kartografia Wielkiego Księstwa Litewskiego od XV do połowy XVIII wieku*, Warszawa 2012, 344 s.

106. *Acta Baltico-Slavica*, t. 36, red. I. Grek-Pabisowa, Warszawa 2012, 296 s.
107. *Slavia Meridionalis. Studia Slavica et Balcanica: 12*, red. L. Moroz-Grzelak, Warszawa 2012, 323 s.
108. *Specyfika leksyki i słowotwórstwa języków słowiańskich na przełomie XX i XXI wieku*, red. Z. Rudnik-Karwatowa, Warszawa 2012, 188 s.
109. *Sprawy Narodowościowe*, t. 40, red. W. J. Burszta i J. Serwański, Poznań-Warszawa 2012, 234 s.
110. *Sprawy Narodowościowe*, t. 41, red. W. J. Burszta i J. Serwański, Poznań-Warszawa 2012, 250 s.